

MFU

FORSVARSSJEFENS MILITÆRFAGLIGE UTREDNING 2003

8. DESEMBER 2003

INNHOOLD

1	FORORD	1
2	MFU BAKGRUNN OG METODIKK	2
2.1	BAKGRUNN	2
2.2	TIDSHORISONT	2
2.3	METODE	2
3	OVERORDNEDE RAMMER OG KONSEKVENSER FOR FORSVARETS INNRETNING	3
3.1	POLITISKE FØRINGER	3
3.2	ENDREDE RAMMEBETINGELSER KREVER GJENNOMGRIPENDE FORANDRING	3
4	ØKONOMISKE VURDERINGER OG KONSEKVENSER FOR DEN OPERATIVE STRUKTUREN	7
4.1	OPPSUMMERING AV KOSTNADSBILDET	7
4.2	FØRUTSETNINGER FOR BEREGNINGENE	7
4.3	SAMMENLIGNING MED ST.PRP 55 (2001–2002) + PPC	8
4.4	MATERIELLINVESTERINGER	8
4.5	INVESTETERINGER I INFRASTRUKTUR	9
4.6	DRIFTSKOSTNADER	9
4.7	ANBEFALTE TILTAK VED ENDREDE RESSURSFØRUTSETNINGER	9
5	FORSVARETS STRUKTURMÅL 2008 – OPERATIV STRUKTUR OG KAPASITETER	10
5.1	GENERELT	10
5.2	FELLESKAPASITETER	10
5.3	LANDMILITÆRE KAPASITETER	14
5.4	MARITIME KAPASITETER	16
5.5	LUFTMILITÆRE KAPASITETER	18
5.6	HEIMEVERNET	20
5.7	OPERATIV LOGISTIKK	21
6	KONSEKVENSER FOR PERSONELLET	22
6.1	GENERELT	22
6.2	MANNSKAPER	22
6.3	SESJON	23
6.4	FØRSTEGANGSTJENESTE	23
6.5	VERVEDE	23
6.6	ENDRINGER I LØNNSPOLITIKK OG VILKÅR	23
6.7	STILLINGSRAMMER OG ÅRSVERK	23
6.8	BEFALSORDNING	24
6.9	BEORDRING NASJONALT OG INTERNASJONALT	25
6.10	BEHOV FOR LOVENDRINGER	26
6.11	UTDANNINGSSYSTEMET	26
6.12	ORGANISERING OG ANSVARSFORHOLD	28
6.13	REKRUTTERING	29
6.14	OPPSUMMERING AV UTDANNINGSORDNINGEN	29
7	ANBEFALINGER OM TILTAK INNENFOR STYRKEPRODUKSJON, LOGISTIKK OG STØTTEVIRKSOMHET	30
7.1	GENERELT	30
7.2	OPPSUMMERING AV ANBEFALINGENE	30
7.3	METODIKK	30
7.4	LOGISTIKK- OG STØTTEKONSEPTET	31
7.5	KONSEKVENSER FOR STYRKEPRODUKSJON SAMT LOGISTIKK-, BASE- OG STØTTESTRUKTUR	32
7.6	FØRUTSETNINGER FOR DE ØKONOMISKE BEREGNINGER SOM ER FORETATT	32
7.7	SAMLEDE ØKONOMISKE KONSEKVENSER AV FORSLAG TIL TILTAK I LOGISTIKK-, BASE- OG STØTTESTRUKTUR	33
7.8	KONKRETE KONSEKVENSER AV ENDRINGENE I OPERATIV STRUKTUR	33
8	REALISERING AV STRUKTUREN	41
8.1	TILPASNING AV FORSVARETS OPERATIVE STRUKTUR	41
8.2	ENDRINGER I UTDANNINGSORDNING OG PERSONELLSTRUKTUR	41
8.3	SAMLING AV VIRKSOMHETER	41

DET NYE FORSVARET

1 FORORD

Denne utredningen bygger på de forutsetninger som ble lagt for den videre utviklingen av Forsvaret gjennom Forsvarsstudie 2000 (FS 2000) og Stortingets behandling av forrige langtidsplan for Forsvaret gjennom St.prp 45 (2001) og St.prp 55 (2002). Utredningen representerer Forsvarssjefens fagmilitære syn og anbefaling for hvordan Forsvaret bør innrettes for fremtiden innenfor rammen av de overordnede politiske føringer som er gitt for arbeidet. Utredningen er Forsvarssjefens anbefaling til arbeidet med den neste langtidsplanen for Forsvaret, som skal forelegges Stortinget våren 2004.

2 MFU BAKGRUNN OG METODIKK

2.1 BAKGRUNN

Forsvarssjefens militærfaglige utredning 2003 (MFU) viderefører arbeidet etter Forsvarsstudie 2000. For å støtte arbeidet med MFU, ble det samtidig igangsatt en rekke utredninger og analyser innenfor Forsvarets egen organisasjon og ved Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI). Foreløpige rammer for MFU ble gitt av Forsvarsministeren 13. februar 2002, og endelige rammer ble gitt i skriv av 1. oktober 2002 og 18. juni 2003.

2.2 TIDSHORISONT

MFU anbefaler en forsvarsstruktur for 2008, som et første steg i retning av det langsiktige målbildet for Forsvarets struktur (2014). Dette er gjort for å etablere et målbilde som ligger langt nok frem i tid til å kunne frigjøre seg i en viss grad fra nåværende struktur. Samtidig kan ikke tidshorisonten ligge så langt frem i tid at det beskrevne målbildet blir for vagt og generelt. Med utgangspunkt i det langsiktige målbildet og pågående omstilling, er anbefalinger om tiltak for perioden 2005–2008 utarbeidet.

2.3 METODE

2.3.1 Generelt

På bakgrunn av rammeskrivets føringer, gjennomførte delutredninger, scenarie-vurderinger og operative spill har det vært utviklet ulike struktur-alternativer. Logistikk- og støttevirksomheten har vært analysert og utredet i parallell på grunnlag av de operative strukturalternativene. Prosessen har konvergert i en samlet anbefalt forsvarsstruktur som er kostnadsberegnet med utgangspunkt i de økonomiske rammer og kravet om langsiktig økonomisk balanse. Økonomiske innsparinger og effektiviseringsgevinster er primært anbefalt tatt ut innenfor logistikk- og støttestrukturen for å muliggjøre langsiktig drift og nødvendig gjenanskaffelse av de prioriterte operative kapasitetene.

2.3.2 Delutredninger

Siden høsten 2002 har det blitt gjennomført et stort antall delutredninger innen aktuelle emner. Disse har vært viktige innspill til MFU og danner et vesentlig bidrag til anbefalingene. Særlig har utredningene Strukturvisjon 2014+, Konsept for nettverksbasert anvendelse av militærmakt, Kommando-konsept i Nettverksbasert forsvar og Nytt logistikk og støttekonsept vært grunnleggende for det øvrige arbeidet i MFU. Det er imidlertid viktig å påpeke at utredningene utover de ovennevnte utredninger kun er vurderinger og innspill til MFU-prosessen. Konklusjoner i MFU er derfor ikke nødvendigvis sammenfallende med anbefalingene fra den

enkelte delutredning. Det er kun sluttrapporten som reflekterer Forsvarssjefens helhetlige vurdering.

2.3.3 Scenarier og operative spill

I MFU-arbeidet har det vært definert 17 ulike konflikt-scenarier. Disse representerer et utvalg av utfordringer som Norge kan stå overfor, og hvor militær makt kan være et aktuelt virkemiddel for å oppnå politiske målsettinger. Scenariene er utviklet i Forsvarets militære organisasjon og godkjent av Forsvarsdepartementet (FD) for videre bruk i MFU. Spillene er gjennomført for å støtte strukturutviklingsprosessen, og erfaringene fra de operative spillene har vært med på å danne grunnlag for utvikling av struktur-alternativer.

2.3.4 Begrepsavklaring

Det gjøres oppmerksom på at de tidligere benyttede begrepene krigsorganisasjon og fredsorganisasjon er fjernet og erstattet med henholdsvis operativ struktur og logistikk- og støttestruktur.

3 OVERORDNEDE RAMMER OG KONSEKVENSER FOR FORSVARETS INNRETNING

3.1 POLITISKE FØRINGER

Forsvarsministerens rammeskriv fastlegger føringer for MFU. Hensikten er å styre Forsvarets utvikling gjennom overordnede målsettinger samt å klargjøre politiske forventninger til Forsvarets virksomhet på sentrale områder som omfatter sikkerhetspolitisk utvikling, NATOs transformasjon, den militærteknologiske- og samfunnsøkonomiske utvikling, samt forutsetninger med hensyn til Forsvarets ressurstilgang. Rammeskrivet gir videre hovedretningslinjer for Forsvarets utvikling. Hovedbudskapet er at videreutviklingen av Forsvaret skal forme et fremtidig forsvar som er moderne, alliansetilpasset og oppgavebasert. Videre skal det være mulig å opprettholde struktur og kompetanse i et langsiktig perspektiv.

I rammeskrivet beskrives Forsvarets oppgaver i tre hoveddeler.

- For det første skal Forsvaret ivareta nasjonale oppgaver som det forventes at Forsvaret skal kunne løse alene. Dette omfatter overvåkning og etterretning, suverenitetshevdelse, ivaretagelse av norsk myndighetsutøvelse på avgrensede områder, samt evne til å forebygge og håndtere sikkerhetspolitiske kriser i Norge og norske områder.
- For det andre skal Forsvaret ivareta oppgaver som forutsettes løst i samarbeid med allierte. Dette omfatter tradisjonelt kollektivt forsvar av Norge og NATO i hele spekteret av sikkerhetsutfordringer, samt å bidra til fler-nasjonal krisehåndtering og fredsstøttende operasjoner.

Summen av disse oppgavene skal på en helhetlig og balansert måte være styrende og dimensjonerende for Forsvarets strukturutvikling.

- I tillegg skal Forsvaret kunne bidra med militær støtte til diplomati og til å forhindre spredning av masseødeleggelsesvåpen, samt bidra til ivaretagelse av samfunnssikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver.

3.2 ENDREDE RAMMEBETINGELSER KREVER GJENNOMGRIPENDE FORANDRING

3.2.1 Utviklingen i trusselbildet

Dagens overordnede sikkerhetsbilde preges av uforutsigbarhet og hurtige endringsprosesser i en stadig mer integrert verden. Norsk økonomi og samfunn er tett vevet sammen med omverdenen, hvor det er glidende overganger mellom nasjonale og internasjonale sikkerhetsutfordringer.

Skillet mellom nasjonal og internasjonal sikkerhet er langt på vei borte. Geografisk avstand betyr stadig mindre, bl.a. på grunn av spredning av en stadig mer avansert informasjons- og våpenteknologi, samt generelt større mobilitet i verdenssamfunnet. Ikke-statlige aktører og statlig støttet terrorisme er en viktig del av dette bildet. Asymmetriske virkemidler bidrar til at den risiko som Norge står overfor, blir stadig mindre forutsigbar¹. Sikkerhet må derfor skapes og ivaretas gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid. Vårt moderne samfunn er svært sårbart. Den økte risiko dette innebærer har også bidratt til et større fokus på samfunnssikkerhet.

Naboskapet med Russland og den store konsentrasjonen av kjernevåpen og militære styrker i nordområdene vil fortsatt være sentrale rammefaktorer for norsk sikkerhetspolitikk. Imidlertid er det andre utfordringer relatert til vår sikkerhet som nå er de mest fremtredende. Dagens Russland utgjør ikke noen militær trussel mot Norge.

Samtidig har nye sikkerhetspolitiske utfordringer vokst frem. Konflikter med utgangspunkt i bl.a. etniske, sosiale eller religiøse spenninger, samt terrorisme og andre typer asymmetriske trusler representerer en alvorlig utfordring for internasjonal stabilitet og sikkerhet. Slike utfordringer kan bare møtes gjennom felles innsats og et bredt internasjonalt samarbeid. Forsvarets deltakelse i militære operasjoner i utlandet og i annet internasjonalt stabiliserende og freds-skapende arbeid er i praksis å ivareta også norsk sikkerhet.

Dette innebærer at trusler mot Norge og norske interesser kan skapes av forhold og hendelser som i utgangspunktet har sitt utspring langt utenfor våre egne grenser. Dette betyr ikke at Norge ikke vil kunne bli stilt overfor utfordringer også på eget territorium og i egne nærområder. De sikkerhetspolitiske scenarier og utfordringer som skal danne basis for vår egen forsvarsplanlegging er av en annen karakter enn tidligere og vil ikke i samme grad som før være preget av langvarige forberedelser og styrkeoppbygging. Sannsynlige trusler og utfordringer vil normalt være av mindre omfang, men kan til gjengjeld utvikle seg svært raskt, og konsekvensene kan være store for Norges befolkning og norske interesser. Dette krever at utviklingen fra et statisk mobiliseringsforsvar i retning av et innsatsberedt og leveringsorientert forsvar fortsetter med uforminsket styrke.

Sikkerhetsbildet krever et kvalitativt endret forsvar. Norge må effektivt kunne ta ansvar for egen sikkerhet både hva gjelder de utfordringer vi skal kunne løse alene, og de utfordringer vi skal løse sammen med allierte. Dette fordrer et fleksibelt forsvar med balanse mellom Forsvarets oppgaver, struktur og ressurstilgang.

¹ Asymmetriske virkemidler: Å møte en motstander med andre midler enn dem han selv benytter. Forsvarets Fellesoperative doktrine, Del B, pkt 9.4.2

De mest alvorlige trusler mot egen sikkerhet må Norge fortsatt håndtere sammen med allierte. Forsvaret må være i stand til å operere effektivt sammen med allierte styrker hjemme og ute, og evne å bidra til å løse hele spekteret av NATOs oppgaver. Dette forutsetter større vekt på flernasjonalt samarbeid, arbeidsdeling og rollespesialisering. Økt vekt på anskaffelse av militære kapasiteter alliansen etterspør, er her et viktig element. De krav som stilles ved operasjoner innenfor rammen av NATO eller sammen med sentrale større allierte, må legges til grunn for Forsvarets strukturutvikling. Dette er en forutsetning for at Norge skal kunne motta og operere sammen med allierte styrker i våre egne nærområder.

Skal norske myndigheter ha handlefrihet til å benytte militære maktmidler som et sikkerhetspolitisk virkemiddel, må disse være tilgjengelige for å være relevante. Alternativet kan bli at en situasjon får et sluttresultat uten at Norge har kunnet påvirke dette. Dette fordrer militære kapasiteter som kan settes inn hurtig og effektivt.

Styrkestrukturens evne til å løse summen av Forsvarets prioriterte oppgaver må være avgjørende for dens sammenheng. Dette innebærer at hoveddelen av styrkene må kunne håndtere oppgavene både hjemme og ute. Militære operasjoner i Norge og norske nærområder og militære operasjoner i utlandet står ikke i et motsetningsforhold som krever to ulike typer forsvar. Både situasjoner som vi må håndtere på egenhånd, samt situasjoner vi må håndtere sammen med allierte fordrer en hensiktsmessig balanse mellom de militære kapasitetene som Norge skal rå over. Nisjer kan ikke utvikles isolert.

3.2.2 Militærteknologiens betydning

Nye teknologiske løsninger må forankres i og utvikles innenfor helhetlige doktriner og konsepter som er relevante for den strategiske kontekst de er ment å skulle anvendes i. På 1990-tallet gikk sentrale NATO-land, også Norge, over til en manøverbasert doktrine. Manøverteorien tar som utgangspunkt at utfallet av konflikter i stor grad bestemmes av politiske og militære beslutningstakere, basert på vurderinger om sannsynligheten for å realisere sine mål. Manøverteorien fokuserer med dette utgangspunkt på å påvirke en motstanders vilje. Militærmakten har innenfor denne doktrinen til hensikt å skape en mest mulig håpløs situasjon for motstanderen slik at han enten lar være å igangsette en konflikt, eller at han avslutter konflikten hvis den allerede har startet, fordi hans muligheter til å lykkes fra hans side bedømmes til å være svært begrenset. Et moderne og gripbart forsvar med tilpasset beredskap er i dette perspektivet helt sentralt, både for å avverge konflikter og krig, og for å kunne løse oppdrag effektivt når konflikt bryter ut.

Gjennom de siste 10–15 år har man sett viktigheten av kvalitet fremfor kvantitet i en rekke konflikter. Basert på særlig teknologisk og doktrinær overlegenhet har man kunnet gripe inn i konflikter uten at motstanderen har hatt vesentlig evne til å påvirke striden til sin fordel. Slike operasjoner betinger eksempelvis våpen med lang rekkevidde, høy presisjon og stor effekt. Presise våpen og overvåknings-systemer er også en helt sentral forutsetning for å unngå å ramme sivil infrastruktur og sivilbefolkning utilsiktet. Forsvarsplanleggingen i Norge må ha som mål at vi reduserer risiko og skade på det sivile samfunn til et minimum. Samtidig reduseres faren for eget militært personell ved at man kan operere mer tilbaketrukket. Selv om man ikke kan unngå slik skade i konflikter og krig, bidrar moderne våpen til at risikoen reduseres betydelig.

3.2.2.1 Nettverksbasert forsvar (NBF)

Forsvaret er i ferd med å utvikle seg i retning av et NBF. Poenget med en nettverksbasert tilnærming er å utnytte ny teknologi til å lage mer effektive konsepter, organisasjoner, doktriner, taktikker og prosedyrer. I et nettverksbasert forsvar betraktes den militære organisasjon som et sett av sensorer, effektorer og beslutningstakere som er bundet sammen av en informasjonsinfrastruktur. En styrke bestående av sensorer, effektorer og beslutningstakere som er robust sammenkoblet i nettverk, forbedrer sin mulighet for deling av informasjon og samvirke. Deling av informasjon og samvirke øker kvaliteten på informasjonen og gir økt felles situasjonsbevissthet. Dette gir mulighet til å handle raskt, synkronisert og med riktig virkemiddel i forhold til situasjonen, og fører til økt stridsevne. For å kunne utnytte denne muligheten til å handle raskt, må hastigheten i beslutningsprosessen økes vesentlig og effektorene og sensorene må ha en mobilitet og rekkevidde som står i forhold dette.

Etter hvert som Forsvaret fornyer sitt utstyr bør det legges vekt på å velge utstyr som kan knyttes sammen i nettverk. Både NATO som organisasjon og våre største allierte har egne programmer for å utvikle det nettverket som skal knytte kapasitetene sammen. Kostnadene er til dels svært store, og det er viktig at Norge velger samme løsninger som våre allierte. Riktig utnyttet har nettverksbasering et stort potensiale som styrkemultiplikator.

Utviklingen mot et nettverksbasert forsvar, med forbedring av operative konsepter og økt satsning på informasjonsinfrastrukturen, er komplisert og vil være et satsningsområde for aktiviteter innen forskning, eksperimentering og konseptutvikling.

3.2.2.2 Den menneskelige faktor

Militærteknologien alene kan ikke løse alle utfordringer. Et moderne forsvar vil bli mer teknologi-intensivt med færre

soldater, og i dette ligger flere utfordringer. Det er blant annet slik at de fleste konflikter krever at man tar territoriell kontroll gjennom nærvær av et relativt stort antall soldater på bakken for å stabilisere situasjonen. Soldatene beskytter sivile og legger grunnlaget for videre politiske prosesser. I slike faser av operasjonene løser militære styrker oppgaver i grenselandet mellom krig og fred, mellom sivile og militære oppdrag og mellom ordensoppgaver og stridsrelaterte oppdrag. Oppdragene har således en helt annen karakter og gjennomføres i en annen kontekst enn det man tradisjonelt har sett for seg. Det er imidlertid viktig å presisere at moderne militærteknologi på en avgjørende måte bidrar til å sette premissene for utviklingen på bakken. Det hadde neppe vært mulig å realisere NATOs uttalte målsettinger innen fredsstøttende og fredsopprettende operasjoner uten moderne styrker med høy grad av presisjon og informasjonsoverlegenhet. Disse kvalitetene gir også våre soldater økt beskyttelse og gjør norske avdelinger i stand til å løse krevende oppgaver.

Forsvaret må således utvikles videre slik at operativ evne styrkes ytterligere gjennom gradvis innføring av moderne militærteknologi. Teknologi må forankres i tilsvarende moderne konsepter og doktriner. Dette stiller krav til fleksible organisatoriske løsninger så vel som til stor mental fleksibilitet, og kan ikke oppnås uten at vi har personell med riktig kompetanse som evner å utnytte forbedret teknologi. Forsvarets utdanningssystem, tjenestemønster og verneplikten må derfor tilpasses de behov som stilles til erfaring og kompetanse. De sikkerhetspolitiske utfordringer krever militære virkemidler som på kort varsel er forberedt på og i stand til å respondere mot et bredt spekter av kriser og konflikter som kan utfordre våre nasjonale interesser i et stadig mer sammensatt, krevende og usikkert sikkerhetspolitisk landskap.

Dette krever høyt kvalifisert personell som er motivert, trent og utstyrt til det fremtidige operasjonsmiljøet. Personellet vilje til og tro på at vi er i stand til å lykkes med de operasjoner vi deltar i, er avgjørende. Spesielt gjelder dette høyintensitetsoperasjoner.

3.2.3 NATOs utvikling

NATOs strategiske konsept understreker at alliansens væpnede styrker må omstilles for å kunne møte hele spekteret av oppgaver og utfordringer. NATOs styrkestruktur skal inneha de nødvendige kapasiteter og skal være fleksibel nok til at den kan møte alle de typer oppgaver styrkene kan bli satt til å løse. Medlemslandene er i ferd med å foreta en omfattende omstrukturering av sine militære styrker med økt vekt på evne til hurtig å kunne deployere og operere militære styrker både innenfor og utenfor NATOs område. Generelt ser NATOs medlemsland et mindre behov for å

opprettholde et større antall styrker som er ikke-deployerbare og optimalisert for tradisjonelt, territorielt forsvar. Dette manifesteres i de styrkemål alliansens medlemsland er med på å stille til hverandre og seg selv. I stedet prioriteres deployerbare styrker som skal være tilgjengelige for hele skalaen av NATOs oppdrag. De skal være overførbare både til alle deler av alliansens territorium og områder utenfor.

NATOs Praha-toppmøte høsten 2002 vedtok en forpliktende plan for å utvikle og fremskaffe prioriterte militære kapasiteter for å nå alliansens målsettinger – Prague Capabilities Commitments (PCC). I Forsvarets strukturutvikling prioriteres både PCC-kravene og de styrkemål Norge som NATO-medlem har vært med å utarbeide for alliansen generelt og Norge spesielt. Samtidig skal i prinsippet hele Forsvarets operative struktur kunne benyttes både til å løse de nasjonale oppgaver og til å løse oppgaver sammen med våre NATO-allierte. Utviklingen av Forsvarets styrkestruktur skal foregå i tråd med NATOs kapabilitetskrav og styrkemål, og basere seg på at bi- og multinasjonale samarbeidsrammer benyttes, både hva angår utvikling, anskaffelser, drift, vedlikehold og eventuelle oppdateringer knyttet til nye strukturelementer. Det skal satses enda sterkere enn før på å identifisere og styrke nye fellesprosjekter i NATO, spesielt med nære allierte.

3.2.4 Samfunnsøkonomisk utvikling og Forsvarets ressurstilgang

Forsvarsministerens økonomiske rammer for MFU prosessen er delt i tre nivåer. Det høyeste nivået tilsvarer en flat reell videreføring av forsvarsforlikets 2005-nivå, det nest høyeste tilsvarer en videreføring av forsvarsforlikets gjennomsnitt for 2002–2005 og det laveste nivået tilsvarer en videreføring av forsvarsbudsjettet for 2002. Rammene ble justert som følge av St.prp 1 (2003–2004), der blant annet hovedansvaret for kostnader tilhørende redningshelikopter-tjenesten er overført til Justisdepartementet. De nye rammeforutsetningene er derved henholdsvis 30,6 mrd, 29,2 mrd og 28,4 mrd 2002-kr². Rammene inkluderer mer-kostnader forbundet med internasjonale operasjoner. Basert på eksisterende forsvarsstruktur og ambisjonsnivå utgjør den internasjonale andelen ca 900 mill kr. Med reell flat ramme har MFU lagt til grunn at tildelingene bare justeres som følge av inflasjonen, og at Forsvaret ikke fullt ut får kompensert for merkostnader som følge av de statlige lønnsoppgjørene.

² Dette tilsvarer 32,0 mrd, 30,5 mrd og 29,7 mrd 2004-kroner.

FORSVARSBUDSJETTET SOM PROSENT AV BNP

Forsvarets ressursbruk som andel av BNP har sunket betraktelig de siste 10–15 årene. Som i Forsvarsstudie 2000, anbefaler Forsvarssjefen at Forsvarets utvikling i perioden 2005–2008 baseres på realistiske og forutsigbare økonomiske rammer. Under anbefales derfor tiltak som vil gjøre det mulig å drive og fornye Forsvaret på en ansvarlig måte gitt det laveste av Forsvarsministerens angitte budsjett-nivåer. En slik økonomisk situasjon tar utgangspunkt i budsjettutviklingen for 2004. Den innebærer en liten netto-reduksjon av forsvarsbudsjettet fra 2003 (ca 200 mill kr), og ikke en betydelig opptrapping som St.prp 55, 2001/2002 la opp til (1 mrd i 2004 og ytterligere 1,2 mrd i 2005). Imidlertid betinger selv den laveste økonomiske rammen at Forsvarets årlige ressurstildeling økes med omkring 500 mill kr per år i forhold til det vedtatte 2004-budsjettet.

Blant annet på dette grunnlag er det angitt ytterligere innsparingstiltak som anbefales gjennomført dersom budsjettnivået blir lavere enn dette. Dersom Forsvaret tilføres ressurser utover det valgte nivået, angir rapporten også hvilke operative kapasiteter som da bør prioriteres.

Forsvarets økonomi presses gjennom både endret ambisjonsnivå og en iboende kostnadsvekst i virksomheten. Alliansetilpasning med fleksible, gripbare og deployerbare styrker krever en større andel stående avdelinger og modernisering av Forsvarets materiell. Innenfor en fast kostnadsramme må dette prioriteres på bekostning av strukturens totale volum. Den iboende kostnadsveksten i Forsvaret skyldes blant annet reallønnsveksten i samfunnet og en prisøkning for nytt forsvarsmateriell utover inflasjon. Dette er en kostnadsøkning Forsvaret ikke kan distansere seg fra. Når budsjettildelingen ikke kompenserer for denne veksten, vil Forsvaret tvinges til kontinuerlig å bygge ned virksomheten. Innen støtteprosesser og forvaltning kan det synes naturlig at Forsvaret effektiviserer samtidig som nye teknologiske løsninger og organisasjonsformer utvikles. For den operative virksomheten og styrkeproduksjonen er forholdene derimot slik at personellvolumet som regel er en vesentlig del av Forsvarets leveranser, eksempelvis i internasjonale operasjoner. Forsvarets handlefrihet er således kraftig begrenset på dette området, og resultatet er at den operative evnen bygges ned.

4 ØKONOMISKE VURDERINGER OG KONSEKVENSER FOR DEN OPERATIVE STRUKTUREN

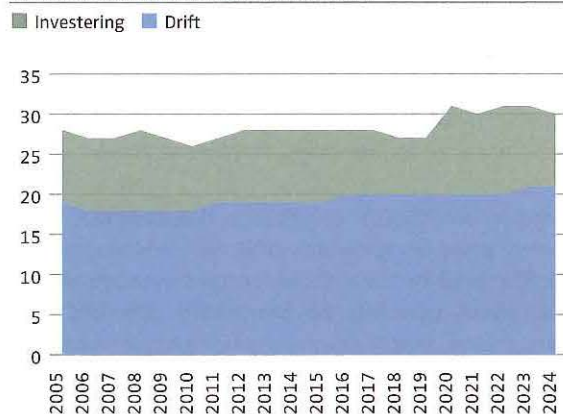
4.1 OPPSUMMERING AV KOSTNADSBILDET

Med den økonomiske profilen i MFUs anbefalte struktur vil Forsvaret være i bedre balanse mellom oppgaver, struktur og ressurstilgang enn tidligere. Hovedgrepet ligger i summen av en meget betydelig reduksjon i og vridning av ressurstildelingen fra logistikk- og støttevirksomhet over til operativ virksomhet. Dette vil vesentlig forbedre Forsvarets evne til å løse sine oppgaver. Imidlertid gjenstår det fremdeles betydelige utfordringer i å modernisere og transformere styrkestrukturen, spesielt knyttet til investeringsvolumet. De økonomiske konsekvensene av anbefalingene kan oppsummeres slik:

- **Lavere ressursbehov enn i St.prp 55 (2001–2002) + PCC:** Anbefalingene i MFU vil redusere ressursbehovet totalt med 3,4 mrd pr år i perioden 2005–2014, sammenliknet med de beregnede ressursbehovene av strukturen i St.prp 55 (2001–2002) + PCC. Dette skyldes både ny operativ struktur og kostnadsbesparende tiltak innenfor utdanningsvirksomhet, logistikk, stabs- og støttefunksjoner.
- **Økonomisk balanse i fire- og tiårsperspektivet.** Ressursbehovet i den foreslåtte strukturen er beregnet til 28,4 mrd pr år fra 2005–2014 (inkl 0,9 mrd til internasjonale operasjoner). Dette ligger innenfor den laveste ressursrammen skissert i mandatet for arbeidet.
- **Betydelig etterslep fra pågående omstilling.** Særlig i perioden 2005–2008 vil ressurs situasjonen i Forsvaret påvirkes av pågående investeringer i infrastruktur og utgifter i forbindelse med pågående nedbemanning. Utgiftene knyttet til nedbemanning til måltallet for 2005 er alene beregnet til 450 millioner pr år i gjennomsnitt fra 2005–2008.
- **Likviditetsutfordring første fire år.** Etterslepet fra pågående omstilling kombinert med behovet for materiellinvesteringer og infrastrukturinvesteringer for å realisere MFUs anbefalinger gjør at Forsvaret vil ha en likviditetsutfordring i perioden 2005–2008 for å komme innenfor den laveste budsjettammen. I forbindelse med gjennomføring av MFUs anbefaling må det konkretiseres hvordan utgifter, hovedsakelig materiellinvesteringer, tilsvarende ca 500 millioner pr år kan forskyves fra perioden 2005–2008 til 2009–2014.
- **Press på materiellinvesteringer og behov for ytterligere effektivisering.** Det legges opp til en investeringsandel på omkring 25% av budsjettet (ca på nivået fra 1990-tallet). Like fullt er dette ikke tilstrekkelig til å dekke strukturens behov fullt ut. Utfordringen knyttet til investeringsbehovet gjør at man – med mindre ressurstilgangen økes – må søke å identifisere ytterligere muligheter for effektivisering. Det finnes muligheter for å oppnå

kostnadsreduksjoner på sikt utover de som er beskrevet her, gjennom en ytterligere konsentrasjon og rasjonalisering av logistikk- og støttevirksomheten. Slike grep bør derfor utredes allerede i inneværende periode og gjennomføres så snart det er hensiktsmessig av operative og/eller økonomiske årsaker. Avhengig av resultatene fra dette arbeidet, vil man i neste omgang – i neste planperiode – måtte vurdere ytterligere reduksjoner i operativ struktur.

TOTALT RESSURSBEHOV, MILLIARDER KRONER

Tabellen nedenfor beskriver fordelingen av ressursbehovet i MFUs anbefaling, eksklusive redningstjeneste.

ÅRLIGE RESSURSBEHOV (2002-KR)

	2005–2008	2005–2014
Materiellinvesteringer	7,4	7,8
Investeringer i infrastruktur	1,9	1,1
Drift av personell, materiell og infrastruktur	17,5	18,2
Internasjonale operasjoner	0,9	0,9
Omstillingskostnader	0,7	0,4
Sum	28,4	28,4

4.2 FORUTSETNINGER FOR BEREGNINGENE

Det langsiktige forventede kostnadsnivået for Forsvarets struktur tar hensyn til en forventning om driftskostnadsvekst og prisstigning på militært materiell utover normal inflasjon. Slik kostnadsvekst kombinert med flate forsvarsrammer fører til at Forsvaret må påregne et vedvarende omstillingspress mht intern effektivisering, men også reduksjoner i den operative struktur.

Reallønnsveksten i samfunnet er den mest utslagsgivende faktoren for driftskostnadsveksten i Forsvaret. Denne svinger over tid og henger tett sammen med utviklingen i brutto nasjonalproduktet. Fremover har vi derfor basert oss på 2% reallønnsvekst, noe som tilsvarer de siste 40 års reallønnsvekst. For driftskostnader under ett medfører dette en

vekstrate på litt under 1% pr år. Realisering av en så vidt lav rate forutsetter blant annet en lønnsvekst som tilsvarer den i samfunnet for øvrig, noe som i sin tur krever en revisjon av Forsvarets lønnsystem og endring av den måten lønnsdannelsen foregår på. I tillegg forutsettes en sterk prioritering av tildelingen av driftsmidler.

Studier av historiske priser på militært materiell viser at nye generasjoner av de ulike plattformene normalt har kostet mer enn eldre generasjoner, selv når man kompenserer for inflasjonen. Dette henger sammen med at nye generasjoner normalt har en økt kapasitet og kapabilitet som driver leverandørens merkostnader og forklarer kjøperens betalingsvillighet. I kostnadsberegningene er kostnadsøkning for fremtidige materiellanskaffelser innkalkulert i form av en faktor for teknologisk fordyrelse (TKF).

Omfanget av teknologisk fordyrelse er meget usikker. MFU har lagt til grunn en gjennomsnittlig reell teknologisk fordyrelsesfaktor på ca 1,3%. Dette forutsetter et brudd med den historiske utvikling og forutsettes oppnådd dels gjennom endret anskaffelsesmetodikk, dels gjennom valg av mindre avanserte teknologiske løsninger og dels ved nedjustering av antallet enheter når ytelsen per enhet går opp.

4.3 SAMMENLIGNING MED ST.PRP 55 (2001–2002) + PCC

MFUs anbefaling til operativ struktur, kombinert med effektivisert styrkeproduksjon, logistikk og støttevirksomhet, reduserer ressursbehovet sammenliknet med forsvarsstrukturen definert i St.prp 55 (2001–2002), tillagt forpliktelser gjennom PCC (vedtatt struktur). Tabellen viser det oppdaterte ressursbehovet for vedtatt struktur og forventet ressursbehov gitt at alle MFUs anbefalte innsparingstiltak gjennomføres. Alle tall er inklusive merkostnader knyttet til internasjonale operasjoner, som for begge strukturer er stipulert til 0,9 mrd 2002-kroner årlig, og eksklusive redningstjenesten, som er overført til Justisdepartementet. Kostnader til nedbemanning i forbindelse med inneværende omstilling er inkludert i MFUs anbefaling (ca 450 millioner pr år 2005–2008).

ÅRLIG RESSURSBEHOV (MRD 2002 KR)		
	2005–2008	2005–2014
St.prp 55 (2001–2002) + PCC	31,8	31,8
MFUs anbefaling	28,4	28,4
Differanse	3,4	3,4

4.4 MATERIELLINVESTERINGER

Den anbefalte strukturen reduserer investeringsbehovet sammenliknet med den eksisterende strukturen.

Forsvarssjefen har valgt å legge seg på et gjennomsnittlig materiellinvesteringsnivå for perioden 2005–2014 på 7,8 mrd kr. Forventede årlige materiellinvesteringer er 8,3 mrd i perioden 2015–2024. Reduksjonen skyldes i hovedsak strukturelle reduksjoner i antall plattformar, men samtidig er Forsvaret også tvunget til å skyve anskaffelser ut i tid.

Hovedsatsningsområdene på investeringssiden i perioden 2005–2008 ligger innen maritime kapasiteter gjennom anskaffelsen av nye fregatter med helikoptre og MTBer samt NSM til disse. Innenfor luftbaserte kapasiteter prioriteres UAV (Unmanned Aerial Vehicle), kystvakthelikoptre, software-oppgradering av F-16 kampfly og luft-til-bakke-våpen og kortholdsmissil til disse. Det anbefales også en vesentlig opptrapping av investeringsnivået i Heimevernet, samt en satsing innenfor IKT-området. For de landbaserte kapasitetene anskaffes det et ytterligere antall pansrede personellkjøretøyer (CV 90). Det gjennomføres også en begrenset fornyelse av artilleriet, en oppdatering av elektronisk krigføring (EK)- og KKIS³-systemene, og investeringer i ISTAR-kapasiteter.

En rekke investeringer er utsatt til perioden etter 2008, blant annet fornyelse og fartøysoppdatering av minevåpenet, anskaffelse av logistikkfartøyskapasitet til fregattene, anskaffelse av helikoptre til spesialstyrkene og Hæren, langtrekkende missiler (LRM), samt modernisering av Hæren. I tillegg reduseres ambisjonene innen nettverksbasert forsvar.

Fra 2010 til 2020 fremstår gjenanskaffelsen av kampflyvåpenet som den største enkeltutfordringen. I MFUs anbefaling er det gjort en viktig endring i forutsetningene fra Forsvarsstudie 2000. Antatt investeringsbehov i et nytt kampfly-våpen på 48 fly, er – med stor usikkerhet rundt endelig pris – foreløpig anslått fra 25–37 mrd kroner. I Forsvarsstudie 2000 la Forsvarssjefen til grunn at Forsvaret selv ville kunne dekke ca 25 mrd kr av dette. Ved denne korsvei er dette beløpet, grunnet endringer i kostnadsbildet og budsjettutvikling, redusert til ca 15 mrd kr. Dette utgjør maksimalt ressursnivå som kan avsettes innen dagens rammer for å kunne opprettholde en balansert struktur i Forsvaret for øvrig. Kostnadene med anskaffelse av nye kampfly nødvendiggjør derfor en form for tilleggsfinansiering.

I tillegg vil maritime patruljefly og EK-fly falle for levetid mellom 2015–2020, og i siste del av 20-års perioden utgjør en erstatning av dagens undervannsbåter en stor investering. Kombinasjonen av disse anskaffelsene vil utgjøre en betydelig ressursmessig utfordring.

³ Kommando, kontroll, informasjonssystemer

4.5 INVESTERINGER I INFRASTRUKTUR

De organisatoriske endringene som følge av MFUs anbefalte struktur krever moderate investeringer i eiendom, bygg og anlegg. Hoveddelen av investeringsbehovet i perioden skyldes restaktivitet fra den pågående omstillingen, samt utskifting og oppgradering av slitt og umoderne bygningsmasse. Investeringer direkte knyttet til gjennomføring av MFUs anbefalte struktur utgjør maksimalt 2,3 mrd av samlede investeringer på 7,5 mrd fra 2005–2008. Totalt i perioden 2005–2014 forventes årlige investeringer å være 1,1 mrd i gjennomsnitt. Investeringene er en forutsetning for de øvrige effektiviseringsiltakene. Det er lagt til grunn at investeringene skal gjennomføres med lavere satser pr kvadratmeter enn ved tidligere investeringer, slik at Forsvarets byggekostnader blir mer i tråd med sammenlignbare investeringer i offentlig og privat sektor. Forsvaret vil imidlertid arbeide videre for å redusere kostnadene i nærtid, både gjennom mer kosteffektive og midlertidige løsninger.

4.6 DRIFTSKOSTNADER

MFUs anbefalte struktur medfører lavere driftsbehov enn en videreføring av den eksisterende strukturen. Gevinstene blir først og fremst hentet gjennom effektivisering av utdanning, logistikk- og støttestrukturen. Ved siden av et netto redusert ressursbehov er betydelige beløp overført til operativ virksomhet og styrkeproduksjon. Det er forventet at ressursbehovet vil stige på grunn av reallønnsveksten i samfunnet. Årlig ressursbehov for drift av personell, materiell og infrastruktur er beregnet til 17,5 mrd pr år fra 2005–2008, og 18,2 mrd pr år 2005–2014 (eksklusive internasjonale operasjoner). Ressursbehovet for internasjonale operasjoner er forutsatt å være 0,9 mrd pr år. Totale omstillingskostnader inkludert utgifter til nedbemanning i forbindelse med innværende omstilling er beregnet til 0,7 mrd pr år i 2005–2008 og 0,4 mrd pr år i 2005–2014.

4.7 ANBEFALTE TILTAK VED ENDREDE RESSURSFORUTSETNINGER

Det anbefalte hovedalternativet er beregnet å komme innenfor den laveste budsjettammen, 28,4 mrd.

Ved en økning i ressurstildelingen til den midlere rammen (29,2 mrd), er første prioritet å øke robustheten på drift og investeringer i foreslått struktur. Videre anbefales det å prioritere kapasiteter alliansen etterspør.

Den ytterligere økningen i ressurstildelingen, dersom den høyeste budsjettammen blir gjeldende (30,6 mrd), anbefales brukt til å øke finansieringen av nye kampfly innenfor forsvarsbudsjettet opptil til 25 mrd.

En reduksjon i ressursrammer fra hovedalternativet vil skape betydelige utfordringer, særlig i første fireårsperiode. I planperioden 2005–2008 vil store driftsreduksjoner være nødvendig. Det foreslås at følgende driftsreduksjoner gjennomføres ved en reduksjon i budsjettammen til 27,4 mrd: ingen egen førstegangstjeneste i HV, nedleggelse av mineryddervåpenet, redusert ISTAR-ambisjon herunder nedleggelse av Kystjegerkommandoen, nedleggelse av divisjonsambisjonen i Hæren, samt reduksjon av volumet i HV til ca 30 000. I tillegg må det vurderes en vesentlig reduksjon i basestrukturen, spesielt Luftforsvaret. I perioden 2009–2014 anbefales det at investeringer i langtrekkende missiler (LRM) bortfaller og fornyelsen av transporthelikoptre utsettes.

5 FORSVARETS STRUKTURMÅL 2008 – OPERATIV STRUKTUR OG KAPASITETER

5.1 GENERELT

Forsvarssjefens anbefalte operative struktur 2008 beskrives under, og danner basis for videre anbefalinger vedrørende personell-, logistikk- og støttestruktur i de påfølgende kapitler. Samlet utgjør dette Forsvarssjefens helhetlige anbefaling for innretningen av Forsvaret innenfor rammene for MFU. Til grunn for anbefalt struktur ligger det totale arbeid og vurderinger som er gjort gjennom MFU-prosessen med hovedmål å tilpasse Forsvaret til endrede rammebetingelser. Det mest sentrale kriterium for anbefaling av kapasiteter i den operative strukturen har vært evne til å løse Forsvarets samlede oppgaver.

Det er lagt vekt på evne til samtidig å løse nasjonale oppgaver alene og til å bidra til å løse oppgaver sammen med våre NATO-allierte, hjemme og ute. Ikke minst for evnen til å møte utfordringer og løse fremtidens oppgaver nasjonalt er det viktig å foreta en omlegging til større operativ tilgjengelighet og reaksjonsevne, samtidig som strukturen må være tilpasset alliansens krav.

Hva angår oppfyllelse av Norges forpliktelser til NATO, er konkretiserte behov slik de er beskrevet i NATOs kapabilitetskrav og styrkemål lagt til grunn. Det er gitt prioritet til å tilrettelegge strukturen for å oppfylle forpliktelser som følger av Praha-toppmøtet i NATO (PCC-forpliktelser). NATOs styrkemål er ambisiøse og vil, dersom de skal realiseres fullt ut, innebære investeringer og driftskostnader langt ut over de økonomiske rammer som MFU har lagt til grunn. Allerede besluttede satsninger på enkelte kapasiteter som NATO ikke etterspør, svekker også evnen til å tilfredsstille alliansens styrkekrav. Enkelte styrkekrav må avvises og en rekke andre styrkekrav må kombineres, slik at bruk av én kapasitet vil kunne utelukke bruk av en annen. Konsekvensen er at evnen til å etterkomme anmodninger om ulike typer kapasiteter, eller elementer til samme tid, blir noe begrenset.

For å oppfylle kravet om høy reaksjonsevne, er det nødvendig å endre personellstrukturen i Forsvaret. Følgen av å øke gripbarheten og kvaliteten er økt ressursbruk både hva angår personell- og materielldrift. Når større deler av strukturen skal kunne brukes på kortere varsel og til flere oppgaver, betyr dette et forsvar som generelt vil måtte basere seg på en lavere investeringsandel enn et forsvar basert på mobilisering. Imidlertid vil det være mange gevinster av denne økte ressursbruken. Alle Forsvarets operative enheter gis klare operative krav til reaksjonsevne og kvalitet. Dette innebærer at hele strukturen i prinsippet gjøres deployerbar unntatt enheter som kun er tiltenkt rene nasjonale oppgaver, men også disse vil utgjøre rekrutteringsgrunnlag for

deployerbare styrker. Enhetenes operativitet vil ikke lenger kreve lange mobiliseringsforberedelser. Selv om store deler av styrkene ikke er fullt oppsatt, vil høy treningsstandard og kontraktsforpliktelser raskt kunne bringe avdelingene stridsklare. Når det anbefales at personelloppsetningene og øvingsmønsteret endres, vil dette legge grunnlag for forbedringer innenfor viktige operative egenskaper som reaksjonsevne, deployerbarhet, mobilitet, interoperabilitet, beskyttelse, utholdenhet og fleksibilitet.

5.2 FELLESKAPASITETER

5.2.1 Nasjonal kommandostruktur

Ledelsesreformen for den strategiske ledelsen av Forsvaret fullføres som besluttet ved at Forsvarsstaben i fremtiden samlokaliseres med det integrerte Forsvarsdepartementet.

Det nye NATO-hovedkvarteret Joint Warfare Center (JWC), samlokalisert med Fellesoperativt hovedkvarter og underlagt Allied Command Transformation (ACT) erstattet i oktober 2003 det tidligere Joint Headquarters North. Oppgavene er nye og består av fremtidsrettet planlegging, utdanning og samtrening av de operative NATO-hovedkvarterene. Det er verdifullt for Forsvaret at et NATO hovedkvarter på dette nivået opprettholdes i Norge.

I henhold til Stortingets beslutning har Forsvaret gjennomført en omfattende omorganisering, effektivisering og slanking av Forsvarets operative ledelse i 2002–2003. Kommandostrukturen består nå av Fellesoperativt hovedkvarter i Stavanger med to underlagte hovedkvarter, Landsdelskommando Nord-Norge i Bodø og Landsdelskommando Sør-Norge i Trondheim. Det anses nødvendig at Forsvaret gis tid til å implementere og høste erfaringer med nåværende kommando-struktur, og det anbefales derfor at denne opprettholdes uendret i en periode på to år. Det legges deretter opp til en grundig evaluering ultimo 2004 for å vurdere en ytterligere effektivisering og rasjonalisering av den nasjonale strategiske ledelse, kommandostrukturen samt utenlandsstillinger.

Utviklingen av fremtidig ledelsesstruktur må bygge på et nettverksbasert forsvars-konsept og være tilpasset styrkestrukturen, samtidig som kommandoapparatet må tilrettelegge for fellesoperasjoner med høyt tempo og med stor fleksibilitet til å møte skiftende situasjoner. Dette fordrer en kommando- og kontrollstruktur med klare ansvars- og myndighetslinjer mellom kommandonivåer og de operative enhetene.

5.2.2 Etterretning

Etterretningstjenesten må videreutvikle sitt flernasjonale samarbeid og kunne bidra til informasjonsinnhenting og

analyse i tilknytning til områder der det er aktuelt å deployere norske styrker, eller hvor det er behov for å sikre norske interesser. Nasjonale innhentingssressurser må, der det er hensiktsmessig, gjøres deployerbare. Fortsatt videreutvikling av ulike sensorkapasiteter må gis prioritet, om hensiktsmessig innenfor en flernasjonalt ramme.

For å sikre en optimal utnyttelse av alle etterretningsressurser gis sjef Etterretningstjenesten koordinerende myndighet innenfor utdanning og anskaffelser.

5.2.3 Spesialstyrker

Forsvarets spesialstyrker er strategiske styrker som gir en fleksibel kapasitet til å møte skiftende utfordringer både i territorialforsvaret, i suverenitetshevdelse på kontinentalsokkelen, i forebygging og bekjempelse av terrorisme, og i allierte og andre flernasjonale fredsbevarende og fredsopprettende operasjoner. Spesialstyrkene kan også støtte politiet under operasjoner for å forebygge og bekjempe terrorisme.

De operative erfaringene og utviklingen i NATO, har synliggjort behovet for å styrke de norske spesialstyrkene for bedre å tilpasse dem NATOs krav og nasjonale behov. Dette er viktig, først og fremst for å bedre vår nasjonale handlingsfrihet, fleksibilitet og utholdenhet. Styrkingen vil sikre mer robuste fagmiljøer, bedre interoperabilitet og evne til understøttelse og vedlikehold av operativ innsats over tid. Videre vil beredskapen både med hensyn til operativ virksomhet og samfunnsmessig støtte bli forbedret.

Det er samtidig behov for å styrke kapasiteter knyttet til overordnet ledelse. Forsvarssjefen anbefaler å etablere en felles sjef for de norske spesialstyrkene. Han skal være Forsvarssjefens rådgiver innen spesialoperasjoner og være direkte underlagt Forsvarssjefen.

Sjefen for spesialstyrkene skal etablere og lede en prosjektorganisasjon som i nært samarbeid med, og innledningsvis kolokalisert med Forsvarssjefen, skal videreutvikle dagens spesialstyrker.

Norske spesialstyrker anbefales i fremtiden organisert i ett felles spesialstyrkeforband, benevnt Forsvarets jegerkommando (FJK). Forbandet forutsettes kosteffektivt organisert med felles ledelse, støttefunksjoner og operative enheter, med ulik spesialisering, som i dag ivaretas av avdelingene HJK (FSK) og MJK. Forbandet skal baseres på en felles grunnutdanning som tilrettelegger for en mer fleksibel og samtrent styrke på sikt, hvor underavdelingene kan rotere på oppgaver og beredskap, samt utgjøre komplementære kapasiteter under større operasjoner. Spesialstyrker er avhengig av nasjonal støtte i form av transportfly og

dedikerte helikoptre. Det er derfor behov for å etablere en luftving som er en integrert del av spesialstyrkene, med utgangspunkt i ressurser fra dagens struktur. Det etableres en ledelse med kapasitet til å lede annen luftstøtte og en øremerket helikopterskvadron, innledningsvis basert på 720 skvadronen og deres Bell 412. Helikoptrene har begrensede kapasiteter for spesialoperasjoner, men det planlegges med en viss kapasitetsbedring i perioden. Det er en målsetting å anskaffe helikoptre øremerket og tilpasset rollen for spesialoperasjoner før Bell 412 utfases.

Operative hensyn taler for å videreføre dagens virksomhet (HJK/FSK) ved Rena, og at Luftenheten lokaliseres til Rygge. Det maritime elementet (MJK) lokaliseres inntil videre i Ramsund.

5.2.4 Informasjonsinfrastruktur

Dagens hovedsakelig stasjonære informasjonsinfrastruktur er i stor grad bygd for å støtte et invasjonforsvar. Den nye deployerbare og mobile styrkestrukturen, som skal kunne operere nettverksbasert, krever også en deployerbar og mobil infrastruktur med stor kapasitet og fleksibilitet.

For å utvikle en tilpasset informasjonsinfrastruktur planlegger FSJ i 2004 å fremme et NBF investeringsprogram for perioden 2005–2008. Målet er at det i 2008 er etablert en felles infrastruktur for kommunikasjon og informasjon for hele Forsvaret, og at felles og forsvarsgrenvise sensorer, effektorer og beslutningsstøttekomponenter i hovedsak støtter seg på denne infrastrukturen. Forsvaret har allerede startet forskningsaktivitet innen dette området for å legge grunnlaget for satsningen mot et nettverksbasert forsvar.

For å sikre tidsmessige teknologiske løsninger vil sivil teknologi for kommunikasjons- og kjernetjenester benyttes. Denne teknologien er imidlertid ikke tilpasset de krav til sikkerhet, mobilitet og overlevelsessevne som kreves i militære operasjoner. Det må derfor legges betydelig innsats i å tilpasse denne sivile teknologien til Forsvarets behov.

Det har foreløpig ikke vært mulig å identifisere vesentlige rasjonaliseringstiltak innen den stasjonære kommunikasjonsinfrastrukturen (Forsvarets digitale nett). Selv om antall baser reduseres noe, medfører den landbaserte infrastrukturen for Sjøforsvarets sensorer og radiosystemer samt tilsvarende for Luftforsvarets LOS (luftovervåkning og stridsledelse), behov for en omfattende landsdekkende kommunikasjonsinfrastruktur for å tilfredsstille operative behov og pålagte NATO-krav. Sensorer og radionoder er som følge av operative krav og terrengets beskaffenhet i hovedsak plassert steder der det ikke finnes alternative kommersielle kommunikasjonsløsninger. Det vil bli jobbet videre med å effektivisere driften og minimere investeringsbehovet til

den stasjonære strukturen. Dette kan oppnås blant annet ved å tilpasse driften til de operative kravene som kan avledes av det nye trusselbildet.

Satsningen på en deployerbar og mobil informasjonsinfrastruktur, som muliggjør nettverksbaserte operasjoner, kombinert med kostnadene til det stasjonære nettet, vil kunne medføre betydelige investerings- og driftskostnader.

5.2.5 Felles KKIS-enhet

I dag er de operative informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)-ressursene spredt mellom forsvarsgrenene og Forsvarets Logistikkorganisasjon (FLO). Dette vanskeliggjør helhetlig styring og koordinering både horisontalt og vertikalt, og gjør IKT-ressursene lite gripbare i forbindelse med deployeringer. Dette fører til lite kosteffektive løsninger. Det anbefales derfor at det etableres en modulbasert, gripbar operativ IKT-enhet med klartidert tilpasset den operative strukturen.

Enheten vil ha ansvar for å deployere, etablere og drifte informasjonsinfrastruktur og kommando- og kontrollstøtte for nasjonal kontingentsjef, samt fremføre og terminere informasjonsinfrastrukturen hos deployerte enheter, nasjonalt og internasjonalt. I tillegg vil enheten ivareta ansvaret for defensive nettverks operasjoner (Computer Network Operations; CNO), forestå kryptoforvaltning og frekvensadministrasjon i kommando- og operativ struktur, samt drift av KKIS i kommandostrukturen, herunder HV ned til distrikt.

Enheten vil støtte den operative strukturen som i dag drives av Forsvarsgrenene og FLO. Denne anbefalingen bygger på, og er en forlengelse av anbefalingene i St.prp 12 (2003–2004), om iverksetting av fase tre i omstillingen av FLO. Etablering av enheten vil være sentral ifm den videre utvikling av informasjonsinfrastrukturen.

5.2.6 Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance (ISTAR)

ISTAR er et konsept som i korthet går ut på å integrere og synkronisere anvendelsen av sensorer og informasjons-, etterretnings- og målangivelsesdata til støtte for operasjoner.

ISTAR er derfor et viktig element for å planlegge og gjennomføre moderne militære operasjoner. Dette er også et satsningsområde i NATO. Kapasiteter for innsamling av informasjon, etterretninger, overvåkning og målutvelgelse eksisterer i Forsvaret også i dag. Dagens kapasiteter er spredt i en rekke fagmiljøer og forsvarsgrener, og det er et behov for å samle taktiske ISTAR-kapasiteter for å forbedre evnen til å koordinere innsamling, analyse, tolkning og distribusjon av informasjon. Derfor anbefales etablering av en felles, taktisk ISTAR-bataljon. Denne kapasiteten,

sammen med andre av Forsvarets ISTAR ressurser skal kunne utnyttes av land-, sjø- og luftkomponenter, så vel som av Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK).

En felles, taktisk ISTARbn vil ikke ha innebygd evne til bekjempning med egne våpensystemer utover kapasitet til nærforsvar. En sentral oppgave er målangivelse av langt-reakkende ild.

Som hovedgrunnlag for utvikling av en felles, taktisk ISTAR kapasitet, skal NATOs styrkekrav til ISTARbataljon/korps legges til grunn. Denne enheten skal også være i stand til å bidra med komponenter inn i en alliert amfibisk styrke.

5.2.7 Ubemannede luftfartøyer (UAV)

En UAV-enhet planlegges operativ fra 2007 som en ny kapasitet i den anbefalte strukturen. En UAV-enhet består av et antall UAVer (plattformer), sensorer eller annen nyttelast, et antall mobile bakkestasjoner og kommunikasjons- og datalink-løsninger. Ulike systemer og løsninger er vurdert, og det anbefales å anskaffe et UAV-system for å utgjøre en overvåknings- og rekognoseringskapasitet primært for ISTAR-bataljon som skal inngå på korpsnivå i NATO styrkestruktur. UAV-systemet skal derfor som et minimum tilfredsstille de ytelseskrav og spesifikasjoner som settes for denne ISTAR-rollen. Organisering, lokalisering og utdanning av enheten skal tilpasses behovene for utvikling av felles ISTARbn.

Systemet skal kunne utrustes med ulike sensor-kombinasjoner og kommunikasjonsreleer ut fra de operative behov. En multi-plattform løsning innenfor samme UAV-system skal være mulig, dvs at bakkesegmentet skal kunne motta informasjon fra og operere ulike UAV kapasiteter som tilfredsstiller gitte allierte standarder. I tråd med NBF-konseptet er det en generell ambisjon at Forsvarets operative enheter skal kunne motta og utnytte sensordata fra UAV. Dette krever at de operative enhetene innehar en grad av interoperabilitet med UAV-systemet.

5.2.8 Overvåkning satellitt

Forsvaret anvender i dag regelmessig produkter fra kommersielle radarsatellitter for dekning av norske havområder. Satellittbildene viser hvor det er aktivitet på havoverflaten, men har tilnærmet ingen evne til klassifisering og identifisering. Brukt sammen med Kystvakten og Orionfly medvirker satellittbilder til en forbedret utnyttelse av de samlede overvåkningsressursene. I krisescenarier hvor eksempelvis utenlandske maritime enheter opererer i områder utenfor rekkevidde av kystradar, vil satellittinformasjon relativt raskt kunne vise hvor det er aktivitet.

Fortsatt tilgang på informasjon fra radarsatellitter vil sikre Forsvaret en betydelig evne til å etablere og opprettholde situasjonsbilder og mulighet til å disponere og utnytte ressursene effektivt. At satellittene ikke er under norsk nasjonal kontroll medfører at Norge ikke kan påregne å få tilgang til ønsket informasjon i alle tenkbare situasjoner, men å anskaffe en egen nasjonal kapasitet på dette området vil være svært kostbart. Et konsept med nasjonale passive småsatellitter er vurdert ifm kontinuerlig hav-overvåkning, men en svakhet er at systemet baserer seg på og er avhengig av aktiv utsendelse fra plattformene på havet, og derfor i seg selv ikke gir tilstrekkelig oversikt. Det anses at tilgang på relevant satellittinformasjon for militære formål best sikres gjennom fortsatt internasjonalt samarbeid innen ulike satellittprosjekter, både radarsatellitter, optiske, infrarøde og andre passive systemer. Det anbefales å fortsette det internasjonale samarbeidet som gir tilgang til oversiktsbilder til havs og innen prioriterte satellittsystemer innenfor NATO-samarbeidet. Av den grunn anbefales en terminering av militær utvikling og satsing på egne passive småsatellitter.

5.2.9 NATO luft-til-bakke overvåkningsystem (Alliance Ground Surveillance, AGS)

AGS er et NATO-prosjekt for anskaffelse av en strategisk kapasitet for luftbåren bakkeovervåkning som skal eies og opereres av NATO. Kapasiteten skal kunne gi kontinuerlig radarbasert overvåkning i nær sann tid av bevegelige og stillestående objekter innenfor et meget stort bakkeområde, uavhengig av vær- og lysforhold. AGS er et vesentlig element i Prague Capabilities Commitment (PCC). Målet er at AGS skal være i operativ drift fra 2010.

Som en del av MFU er sensorkapasiteten i eksisterende og planlagt struktur vurdert i forhold til blant annet virkeområdene bakke, luft, overflate, under vann og det elektromagnetiske spektrum. Gjennomgang av sensorarven, pågående og planlagte sensorprosjekter viser at det er, og fortsatt vil bli, generelt lav sensordekning innen virkeområdet bakke. Dette gir en ubalanse i forhold til den relativt gode effektordekningen innen samme virkningsområde. Ved å øke sensorkapasiteten og knytte effektorer og sensorer til informasjonsinfrastrukturen vil man kunne utnytte effektorenes kapasiteter bedre. Terrengbegrensninger gir kort rekkevidde på bakkebaserte sensorer. Luftbårne AGS-sensorer, inklusive taktiske UAVer, anses derfor å være den beste løsningen for å øke sensordekningen på bakken. Planlagte oppdateringer av Orion vil gi en begrenset nasjonal AGS-kapasitet.

AGS-prosjektet (pr november 2003) er i definisjonsfasen og NATO står foran viktige milepælsbeslutninger om hva slags kapasitet AGS konkret skal være og hvordan virksomheten skal organiseres. I iverksettelsesbrevet for omleggingen av Forsvaret i perioden 2002–2005 ga Forsvarsdepartementet

i oppdrag til Forsvarets militære organisasjon (FMO) å planlegge for norsk deltakelse i dette, ved at det foreløpig settes av 75 mill kr pr år i perioden 2004–2013. Det anbefales at norsk støtte til AGS-prosjektet videreføres innenfor denne rammen som en nasjonal andel til NATO-prosjektet også inn i design- og utviklingsfasen. En videre norsk deltagelse i en senere anskaffelses- og driftsfase anbefales på generelt grunnlag, men må vurderes nærmere.

5.2.10 Militære informasjonsoperasjoner

Militære informasjonsoperasjoner er ikke rettet mot egen eller alliert befolkning, men mot en eventuell motpart i en militær konflikt. I hovedsak handler det om å evne til å kunne påvirke en motstanders militære kommunikasjons- og informasjonssystemer samt å beskytte sine egne. I MFUs styrkestruktur omfatter dette kapasitetene elektronisk krigføring, psykologiske operasjoner og Computer Network Operations (CNO). Felles for tilrådingene innenfor disse områdene er at det anbefales enkeltkapasiteter som primært skal bidra innenfor defensive, men også offensive militære informasjonsoperasjoner til støtte for egen informasjons-sikkerhet og gi en bedret evne til å påvirke en militær motstanders informasjon og informasjonsbaserte systemer. Kommandoapparatet på både strategisk og operasjonelt nivå må ha evne til å lede og koordinere militære informasjonsoperasjoner.

5.2.10.1 Computer Network Operations (CNO)

Det anbefales etablert en stående, deployerbar CNO-kapasitet. Avdelingsstørrelse totalt anslås til ca 20 personell. Med denne enheten vil Forsvaret kunne påvirke og utnytte en annen parts informasjonsressurser, som del av det militære virkemiddelapparat. Samtidig vil kompetansen som utvikles i enheten kunne brukes til å beskytte Forsvarets egne informasjonsressurser mot en motstanders tilsvarende ressurser.

5.2.10.2 Psykologiske operasjoner (PSYOPS)

PSYOPS sin rolle i militære informasjonsoperasjoner er i hovedsak å velge riktig budskap til riktig målgruppe til rett tid, og å formidle dette ved bruk av egne midler eller midler stilt til rådighet av andre. Andre disipliner innen militære informasjonsoperasjoner vil i denne sammenheng kunne brukes til å formidle/forsterke et budskap eller nekte/begrense tilgjengelighet til annen informasjon. Det anbefales å opprettes et PSYOPS støtteelement tilknyttet FOHK. Støtteelementet vil sikre at Norge er i stand til å drive krisehåndtering også ved bruk av PSYOPS, samt stille personell til disposisjon for internasjonale operasjoner. Det må sikres at alle kommandonivåer nasjonalt innehar PSYOPS-kompetanse.

5.2.10.3 Elektronisk krigføring (EK)

Det nasjonale EK-behovet har hittil i stor grad vært knyttet

til styrkebeskyttelse og nasjonale EK databaser. Satsing på nasjonale militære informasjonsoperasjonskapasiteter og et nettverksbasert forsvarskonsept samt bidrag til det generelle etterretningsbildet, krever en relativt større EK innsats enn tilfellet er i dag. EK-kapasitetene i den fremtidige styrkestruktur foreslås å bestå av en videreføring av dagens kapasiteter, med nødvendig modernisering og bedre koordinering.

For å kunne ivareta en mest mulig helhetlig utvikling og formidling av land-, sjø- og luftbasert EK-kompetanse og EK-støtte til Forsvarets operasjoner, anbefales en løsning som innebærer en samling av forsvarsgrenenes EK-miljøer på våpenskole/inspektornivå til et felles EK-senter, med stabsmessig ansvar tilsvarende det de forsvarsgrensvisse EK-miljøene har i dag. Dette betyr en utvidelse av dagens Forsvarets EK-støttesenter til et Forsvarets EK-senter med et faglig ansvar for all EK-tjeneste i Forsvaret. Forsvarsgrenenes særbehov og interesser skal ivaretas gjennom EK-stabselementer i den enkelte forsvarsgren.

5.2.11 Forsvarets Sanitet

Endringene i Forsvarets innretning, organisasjon og oppgaver får store konsekvenser for innholdet og organiseringen av Forsvarets sanitetstjeneste. Totalforsvarskonseptet åpner for bruk av sivile ressurser til militære formål ved krise eller krig i Norge. Økt fokus på internasjonale operasjoner og behov for effektivt å kunne utnytte sanitetsressurser sett i lys av et endret trusselbilde vil gi behov for større gripbarhet av sanitetsressurser, både hva personell og materiell angår. Det vil også gi behov for et tettere samarbeid med det sivile helsevesen etter en modell som dekker Forsvarets behov, og som samtidig styrker den sivile medisinske beredskap på vesentlige områder. Sanitetstjenesten er delt inn i flere nivåer (ROLE)⁴, som er en standard i NATO.

Det anbefales at Forsvarets sanitet retter seg inn mot definerte områder av operativ betydning. Forsvarets operative sanitetstjeneste organiseres i modulbaserte sanitets-systemer. Garnisonshelsetjeneste, deployerbar allmennhelsetjeneste og støtte til avdelingsvis integrert sanitetstjeneste (ROLE 1 og 2) i felt håndteres som ett system.

ROLE 3 organiseres i ett felles sanitetssystem. Dette innebærer en felles taktisk styrke sammensatt av Forsvarets sanitet (FSAN), forsvarsgrenene og eventuelt sivile helsemyndigheter som etableres som et element i Forsvarets operative struktur. Bidraget skal være fleksibelt og modulbasert, og i tillegg til en landbasert mobil enhet bør enkeltmoduler kunne operere fra fartøy. Enkelte moduler bør kunne deployeres luftveien for å senke reaksjonstiden og for å skape handlefrihet.

Utvikling og styrkeproduksjon av ROLE 1 og 2 sanitetstjeneste i forsvarsgrenene skal gjennomføres integrert, som del av generalinspektørens ansvarsområder. Forsvarsgrenene må derfor opprettholde slik kapasitet. FSAN bistår med faglig veiledning.

5.3 LANDMILITÆRE KAPASITETER

5.3.1 Generelt

Hærens strukturelementer skal videreutvikles som relevante, gripbare kapasiteter med vekt på å kunne operere sammen med øvrige forsvarsgrener og allierte. Hele strukturen, unntatt grensevakt og Hans Majestets Kongens Garde (HMKG), skal være deployerbar nasjonalt og internasjonalt. Hæren skal videreutvikle evnen til å operere i høyintensitetsoperasjoner som del av alliert korps/divisjon. For utførelse av rent nasjonale oppdrag skal hærstyrkene kunne operere effektivt sammen med HV og forsvarsgrenene under nasjonal fellesoperativ kommando.

Hæren skal kontinuerlig utvikle bruken av nettverksbaserte systemer, og kapasitetene skal organiseres i moduler som kan settes sammen til styrkebidrag tilpasset aktuelle oppdrag.

5.3.2 Forsvarssjefens prioriteringer for landmilitære kapasiteter

I de fleste konfliktsituasjoner der hæravdelinger vil bli satt inn kan ingen teknologi erstatte personellens relasjoner med motstanderen, partene eller sivilbefolkningen. Dette krever høyt kompetent personell og et visst personellvolum. Teknologi er imidlertid nødvendig for å skape nødvendig effektivitet, mobilitet, kampkraft og egenbeskyttelse.

Beskyttelse vil i de mest sannsynlige konfliktenes være helt nødvendig for våre soldater. Beskyttelse, evne til samvirke, høy grad av informasjonstilgjengelighet og en mest mulig sømløs integrasjon med våre alliertes systemer vil være tvingende nødvendig. I base, under forflytning og ved løsning av oppdrag er et mobilt beskyttet miljø nødvendig med tanke på stridshandlinger, terror og sabotasje. For å løse oppdrag i høyintensitetsoperasjoner, samt i enkelte typer fredsstøttende operasjoner, må avdelingene i tillegg ha tilstrekkelig direkte og indirekte ildkraft samt taktisk mobilitet utenfor vei.

I tillegg til en kampbataljon på høy beredskap skal Hæren innen 2008 kunne etablere en deployerbar brigade på noe lavere beredskap samt en ISTARbn/Korps på høy beredskap. Fram til ca 2010 vil Hæren bestå av relativt moderne kapasiteter i hovedsak basert på det materiell som ligger i dagens struktur. Det er imidlertid helt nødvendig med en aktiv tilnærming til et nytt, moderne og enhetlig

⁴ Role 1 er evakuering fra skadested og livreddende førstehjelp utført på en behandlingsinstallasjon med lege og adekvat utstyr. Role 2 er evakuering fra Role 1, livreddende førstehjelp og resuscitering på behandlingsinstallasjon med mulighet for kirurgisk stabilisering av pasienter. Role 3 er evakuering fra Role 2, avansert diagnostisering, kirurgisk behandling og pleie.

landstridssystem for Hærens kampenheter og taktiske støtteavdelinger. På sikt vil det være sterkt ønskelig for transformasjon av Hæren å anskaffe en mekanisert enhetsplattform som kan ta inn over seg dagens og morgendagens nettverkssystemer, redusere behov for logistisk støtte, og samtidig ivareta behovene til ildkraft, mobilitet og beskyttelse.

Hærens investeringer må økes vesentlig for å kunne foreta helt nødvendig modernisering og oppgradering. Grunnet andre forpliktende investeringer i Forsvaret gis det ikke rom for å prioritere investeringer til Hæren. I påvente av en ny generasjon mekaniserte kjøretøyer, som våre nærmeste allierte er i fred med å utvikle, vil en omfattende modernisering og prioritering av Hæren måtte utsettes til 2009–2015. I dette tidsrommet må mye av materiellet erstattes eller gjennomgå omfattende oppgradering. Valg av konkrete systemer vil ikke kunne foretas før nærmere investerings-tidspunktet, og viktigst vil være å følge løsningene til våre nærmeste allierte. Et godt beslutningsgrunnlag krever snarlig deltagelse i utviklingsprogrammer som pågår i utlandet, både ved å dedikere utvalgt personell til å følge prosessene, og ved å investere i komponentutvikling. Dette vil også gi muligheter til å påvirke prosessene slik at utviklingen kan ta hensyn til norske behov.

En moderne hær, som er begrenset i volum, må være fleksibel og ha høy taktisk mobilitet for raskt å kunne settes inn. Moderne transporthelikoptre vil i fremtiden være viktig for å oppnå dette. Det vurderes anskaffet 12–15 moderne transporthelikoptre i perioden 2010–2015.

Evnen til å etablere et situasjonsbilde er viktig for alle operasjoner. En videre satsing på ISTAR kapasiteter skal sikre det behov taktisk nivå har både på brigade- og divisjons-/korpnsnivå. Som en del av denne satsningen prioriteres det å bidra med en ISTARbataljon til NATO-korpnsnivå.

5.3.3 Hærens strukturmål i 2008

- En mekanisert brigade (Brig N) med hovedvekt på mekanisert infanteri, som er mobil, fleksibel og som skal kunne deployeres til internasjonale operasjoner innen 180 dager. Brigaden dimensjoneres for høyintensitetsoperasjoner sammen med alliert divisjon/korps. Store deler av brigadens personell vil være mannskaper og befal med beredskapskontrakt, dvs ikke inne til daglig tjeneste. Enkelte enheter med kort reaksjonstid vil imidlertid være tilnærmet fullt oppsatt med vervede mannskaper, befal og offiserer i daglig tjeneste.

For å kunne gjennomføre utdanning, trening og vedlikehold og dermed tilfredsstille kravene til reaksjonsevne for Hærens enheter, er det nødvendig med materiell utover

den operative leveransen. Behovet for styrkeproduksjon og vedlikehold av materiell innebærer at det er behov for ca to materiellsett.

Sammen med utdannet personell utgjør det ekstra materiellsettet rammen for en mobiliseringsbrigade (Brigade 6).

- En mekanisert infanteribataljon med kort reaksjonstid. Bataljonen inngår som en enhet i den mekaniserte brigaden, men skal også kunne operere som en del av alliert brigade/divisjon. Foruten offiserer og befal vil avdelingen i all hovedsak være satt opp med vervede mannskaper.
- En ISTARbn med kort reaksjonstid. Enheten organiseres for å støtte alliert korps, men modulbasert slik at den kan støtte f. eks bataljon, brigade eller multinasjonal divisjon. Foruten offiserer og befal i tjeneste, vil avdelingen i all hovedsak være satt opp med vervede mannskaper. ISTARbn utgjør landkomponenten i en felles, taktisk ISTAR bataljon/korps.
- En mobil taktisk landkommando på divisjonsnivå (6. divisjonskommando). Kommandoen vil danne rammen for et flernasjonalt divisjonshovedkvarter. Ramme for divisjon innebærer bl.a å stille nødvendig KKIS for hovedkvarteret, samt å stille enkelte mindre deler av tilhørende divisjonsavdelinger. Der Norge ikke selv kan stille divisjonsavdelinger, påhviler det Norge å inngå nødvendige avtaler med andre nasjoner om å bidra med disse. I forhold til NATO-styrkekrav anbefales det at vi går inn for en redusert ambisjon, hvor vi i liten grad stiller materiell og enheter, men hvor vi tar ansvar for å inngå nødvendige avtaler med allierte nasjoner og stille kjernen av KKIS. Kommandoen er svært viktig for å opprettholde operativ kompetanse på dette nivå, og vil være kombinert med ledelsen i Hærens styrker.
- Vakt for Kongehuset. Hæren vil fortsatt ivareta vakt og eskorte for Kongehuset i fred, krise, væpnet konflikt og krig gjennom Hans Majestet Kongens Garde. HMKG skal dimensjoneres for oppgaver den har for Kongehuset.
- Grensevakt. Militær grensevakt på grensen mot Russland opprettholdes som i dag.
- Transporthelikoptre vil inngå som kapasitet i Hæren og skal styrkeproduseres og driftes av Luftforsvaret.
- Et antall taktisk støtte- og logistikkapasiteter som mulige enkeltbidrag til allierte enheter eller til støtte for norske avdelinger. Kapasitetene vil ha relativt kort reaksjonstid

og vil normalt være å finne tilknyttet avdelingene beskrevet over.

- ARBC⁵ søke- og renskapasitet
- CIMIC⁶ kapasiteter (Sivilt-militært samarbeid)
- Transport og forsyningskapasiteter
- Maskin- og konstruksjonskapasiteter
- Bro- og oversetningskapasiteter

5.3.4 Nærmere om brigaden i 2008

Brigaden vil være Hærens hovedleveranse. Brigadepapasitet er relevant i alle operasjoner, alene nasjonalt, eller sammen med alliansen i Norge eller i utlandet. Brigaden skal dimensjoneres for å kunne operere i en alliert divisjons- eller korpsramme. Øvrige selvstendige kapasiteter i Hæren er sett i sammenheng med brigaden som system. Kapasitetene utenfor brigaden kan derfor bidra til å styrke dens kampkraft og effektivitet. Alternativt kan kapasiteter trekkes ut av brigaden og settes inn som enkeltkapasiteter alene eller sammen med allierte.

Brigaden skal være en balansert operativ enhet. Det innebærer organisk taktisk støtte, bl a ingeniør, indirekte tung ildstøtte, samt logistikk. Foruten eget kommandoapparat med kapasitet til å lede ytterligere underenheter, skal brigaden også ha egne kapasiteter for å bygge opp et etterretningsbilde gjennom en ISTAR enhet. Brigadeluftvern ivaretas av NASAMS luftvern styrkeprodusert av Luftforsvaret.

Brigaden som nivå er kritisk i forhold til å kunne utvikle nødvendige elementer av en mobil hærstruktur. Dersom Hæren ikke er i stand til å opprettholde og videreutvikle et brigadesystem som grunnlag for styrkeproduksjon, vil Hæren heller ikke være i stand til å produsere fullverdige moduler eller nisjekapasiteter innen de enkelte fagområdene.

På sikt skal brigaden utvikles til å bli en lettere enhet, bl.a for å bedre evnen til strategisk deployering. Med det menes hovedmateriell med tilsvarende eller økt kampkraft i forhold til dagens stridsvogner og stormpanservogner, samtidig som volum og vekt reduseres og ny teknologi implementeres. I tillegg skal hovedmateriell søkes standardisert med våre viktigste allierte, slik at logistikkbehovet blir redusert. For å starte overgang til et nytt, moderne landstridssystem skal Hæren fortsette utvikling og trening for fremtidige konsepter basert på en lettere og enhetlig struktur.

Manøverenhetene i brigaden vil på kort sikt bestå av tre mekaniserte bataljoner med hovedmateriell Leopard 2 stridsvogn og CV 90/113 stormpanservogn. Lettpansrede hjulkjøretøy vurderes anskaffet til ca en bataljonstridsgruppe for å øke fleksibiliteten og for hurtig innsats i typiske fredsbevarende operasjoner hvor kravene til fysisk beskyttelse er relativt små.

Personellvolum for brigaden er på inntil 3000 med relativt stort innslag av kontraktsbefal og vervede mannskaper. Høy kvalitet på offiserer, kontraktsbefal og vervede mannskaper, kombinert med øket erfaringsnivå, vil bidra til høyere kvalitet under øving og trening, samt økt sikkerhet og overlevelse under øvelser og operasjoner. Hæren er imidlertid fortsatt avhengig av en betydelig andel befal og mannskaper med beredskapskontrakt.

5.4 MARITIME KAPASITETER

5.4.1 Generelt

Sjøforsvarets operative struktur kjennetegnes ved at store deler av strukturen har kontinuerlige fredsoperative oppgaver i tillegg internasjonale forpliktelser.

Fregattvåpenet er det høyest prioriterte fellesoperative kamplementet i Sjøforsvaret. Innfasing av fem nye plattformformer starter i 2005. De nye fregattene utstyres med nye fregatthelikoptre som utgjør en vesentlig kapasitetsøkning.

Undervannsbåtvåpenet og minevåpenet tilfører Sjøforsvaret nødvendige kapasiteter slik at forsvarsgrenens styrker kan utgjøre en maritim balansert helhet. Ut over dette bidrar MTB-våpenet og Kystjegerkommandoen som styrkemultiplikatorer i kystfarvann.

5.4.2 Forsvarssjefens prioriteringer for maritime kapasiteter

Sjøforsvarets styrker skal ha evne til å operere til havs og i kystnære farvann nasjonalt og i en NATO-ramme. Internasjonalt går tendensene i utviklingen av maritime operasjoner i retning av maktprojeksjon. Denne retningen krever kapasiteter til å operere i det littorale området. Sjøforsvaret skal ha kompetanse og kapasitet til å lede alle nasjonale maritime styrker, og til å operere effektivt under alliert kommando. Marinen skal videreutvikle et taktisk mobilt kommandoelement som skal kunne lede alle norske sjøbaserte styrker under kommando av fellesoperativt kommando. I alliert sammenheng skal det mobile kommando-elementet ha kompetanse og kapasitet til maritim taktisk ledelse, tilsvarende det nivået som kreves for å ivareta ansvaret som COMSTANAVFORLANT.

Sjøforsvarets struktur skal i hovedsak ha kort reaksjonstid. Sjøforsvaret skal fokusere på å operere i høyintensitetsoperasjoner som en del av allierte maritime styrker, bl.a med permanent deltakelse i alliansens stående maritime styrker. For deltakelse i rent nasjonale operasjoner, prinsipielt uten støtte fra alliansen, skal maritime styrker kunne operere effektivt sammen med styrker fra andre forsvarsgrener under fellesoperativt kommando. Sjøforsvaret skal kontinuerlig utvikle og ta i bruk nettverksbaserte systemer.

⁵ Atom, Radiologisk, Biologisk, Kjemisk

⁶ Civil-Military Cooperation

Kapasitetene skal organiseres slik at moduler kan tilpasses de aktuelle oppdrag.

- **Fem nye fregatter med NH90 helikopter.** I 2008 vil fregattene fremdeles være under innføring i strukturen. Et antall vil være operative med helikopter. Evne til å deployere fregatter til multinasjonale maritime operasjoner økes, slik at det mest krevende kompetansekravet om evne til å lede slike operasjoner vil være etablert innen utgangen av 2008. Fregattene er optimalisert for anti undervannsbåt krigføring, men det vurderes å oppdatere utrustningen på lengre sikt for å tilpasse denne til nye NATO-krav og antatte utviklingstrekk. Innføring av et langtrekkende sjømålsmissil må sees i sammenheng med Skjold-klassens behov.
- **Seks Skjold-klasse MTBer.** De første fartøyene vil bli levert i 2008. Oppgavene vil være tilstedeværelse på kysten, overvåkning, suverenitetshevdelse og krisehåndtering.
- **Hauk-klasse MTBer.** Hauk-klassen anbefales redusert og utfaset i takt med leveringen av Skjold-klassen og senest innen 2010. Disse MTBene skal produsere og ivareta kompetanse som skal dekke det økende behovet ved levering av nye fregatter og Skjold-klassen.
- **Seks mineryddere.** Antall mineryddere anbefales redusert fra åtte til seks og videreføres i et antall av fire minejakt-fartøyer og to minesveipere. Fartøyenes kapasiteter videreutvikles gjennom anskaffelse av autonome/fjernstyrte sensorer og våpen som opererer under vann (Hugin og Minesniper AUV/JUV).
- **Seks Ula-klasse undervannsbåter.** Ula-klassen videreføres som i dag. Alle båtene vil gjennomføre en begrenset oppdatering, blant annet for å sikre teknisk levetid til ca 2020. Noen økte kapasiteter legges inn i denne oppgraderingen for å tilfredsstille en del av NATOs ytelseskrav. Dette gjelder blant annet satellittkommunikasjonsstyr.
- **Kystvakt.** Det anbefales at Kystvaktens operative struktur opprettholdes.

Det anbefales videre at det vurderes om Kystvaktens oppgaver, ambisjonsnivå og organisasjon er hensiktsmessig, eller om annen organisatorisk inndeling kan være aktuell. Dette bør omfatte vurdering av om operativ ledelse kan gjennomføres direkte fra FOHK.

Kystvaktens seks fartøyer i den såkalte Indre Kystvakt må fornyes innen 2008. Forutsetningene for denne delen av Kystvakten, vedtatt i Stortinget da den ble etablert, var at

den skulle finansieres av aktuelle brukere av tjenestene. I samsvar med dette anbefales det at det planlegges med å dekke investeringene i nytt materiell utenfor Forsvarets rammer.

- **Logistikk- og støttefartøyer.** Logistikkfartøyer representerer en vesentlig kapasitet for tilstrekkelig utholdenhet i maritime operasjoner nasjonalt og internasjonalt.

Det anbefales anskaffet en logistikkfartøykapasitet for fregattoperasjoner ca 2010. Dette kan innebære en kommersiell løsning (OPS – offentlig-privat samarbeid).

Den ombygde mineleggeren KNM Vidar utgjør i dag logistikk- og kommando/kontrollstøtte for mineryddingsoperasjoner. Dette fartøyet anbefales utfaset i 2008. For å oppfylle NATOs krav, anbefales det at det vurderes et nytt fartøy til denne rollen.

KNM Tyr var opprinnelig støttefartøy for Kystartilleriet, med oppgaver knyttet til stasjonære minefelt. Fartøyet benyttes nå til farvannsundersøkelser og en rekke undervannssøk der det er stor offentlig interesse. Det anbefales at fartøyet ombygges til støtte for Minedykkerkommandoen.

KNM Valkyrien er primært støttefartøy for MTBene (Hauk-klassen), men utfører en rekke oppdrag i tillegg. Utfasing av fartøyet må vurderes når Hauk-klassen nedtrappes. Fartøyet må imidlertid også vurderes i forhold til behovet for mobil logistikkstøtte.

KNM Horten må sees i sammenheng med innfasingen av nye fregatter. Fartøyet benyttes nå til kompetansebygging for nye besetninger, samt innkvartering/kontor for nye besetninger. Dette vil fortsette til fartøyet utfases etter kosteffektivitetsvurderinger, senest 2008.

- **Maritimt taktisk ledelseelement.** Norwegian Task Group (NOTG) er et vesentlig element for å kunne bygge og ivareta kompetanse om taktisk ledelse av maritime operasjoner og at Norge skal kunne fylle ambisjonen om å ivareta ledelsen av multinasjonale maritime styrker fortrinnsvis STANAVFORLANT.

Nye fregatter vil bli utrustet for å kunne støtte sjef NOTG (CNOTG) som kommandofartøy, herunder støtte innen samband, billedoppbygging og administrativ støtte.

CNOTG settes opp med en kadrestab på Haakonvern. Utvalgte deler av staben eller forsterket stab vil embarkere norske fartøyer eller deployere internasjonalt etter behov.

- **Stasjonært Kystartilleri.** Det er i dag etablert langtidslagring ("møllposelagring") av 9 artillerifort og seks undervannsanlegg. Det anbefales å utvikle disse anleggene så snart det er praktisk gjennomførbart.
- **Kystjegerkommando (KJK).** Kystjegerkommandoen anbefales videreført, integrert i felles, taktisk ISTARbn. Den skal utgjøre bataljonens maritime element, primært med sjøtransport, båtmateriell og et mindre antall patruljer som skal være spesielt trent for operasjoner på land i kystsonen. Patruljene vil gjennomføre størstedelen av sin patruljeutdanning i Hærens ISTARbn. KJK vil tilføre kapasitet til sikring og oppklaring i kystsonen og KJKs båtskvadron vil i tillegg kunne tilføre maritim mobilitet til spesialstyrker.
- **Minedykkerkommando.** Det anbefales at Minedykkerkommandoen videreføres i sin nåværende form. KNM Tyr ombygges/tilpasses til rollen som støttefartøy.
- **Miner.** Eldre minelagre vil i hovedsak være avhendet i 2008. Et prosjekt for produksjon av et mindre antall moderne miner anbefales.
- **Rekvirert fartøysstruktur.** Store deler av den rekvirerte strukturen har vært relevant i anti-invasjons sammenheng, men er mindre aktuell i forhold til dagens utfordringer. Kapasitetene finnes innen minelegging, minerydding (mekaniske sveip), hjelpeeskorte (patruljering og søk i avgrensede områder), transport (til støtte for Hærens forflytninger og transport av drivstoff) og sanitet.

De rekvirerte sanitetsfartøyene fyller en vesentlig del av Forsvarets totale behov for felles sanitet for alle våpengerer også i fremtiden. Hospitalskip og ambulansfartøy har en viss fredsmessig beredskapsrolle og kan benyttes ved større nasjonale katastrofer med mer.

Det anbefales at syv rekvirerte sanitetsfartøyer videreføres i fremtidig struktur og at den øvrige delen av strukturen utvikles.

- **Sjøheimevernet.** Det er anskaffet moderne hurtiggående fartøyer. Etter en evalueringsperiode vil ytterligere anskaffelse vurderes.

5.4.3 Utvikling etter 2008

Høyere krav til strategisk deployerbare kapasiteter med høy reaksjonsevne tilsier redusert behov for faste baser i tradisjonelle operasjonsområder. Kystvaktens økte satsing på et bredere tjenestetilbud som følge av konkurranseutsetting av verksteds- og støttetjenester vil forsterke denne utviklingen. Dette vil gi grunnlag for reduksjon av basestrukturen.

Det bærende prinsipp, som angitt i Logistikk- og støttekonseptet, for understøttelse av maritime operasjoner skal være at logistikk, så langt det er praktisk mulig, skal flyttes fra land til kjøll.

Som en følge av denne utviklingen anbefales det at et nytt fartøy vurderes for levering av mobile logistikkjenester etter 2008. Et lett logistikkbasefartøy kan være ett slikt alternativ som vil kunne representere en fullgod løsning på behovet for fremtidsrettet logistikkstøtte til maritime enheter. Fartøyet vil være et relevant alternativ ved operasjoner i Nord-Norge, og det vil innebære en betydelig økt evne til å støtte deployerte operasjoner. Sett i forhold til dagens stasjonært baserte leveranser av logistikkjenester vil investering i et slikt fartøy kunne avskrives på få år gjennom lavere driftskostnader. Det anbefales at konseptet blir videre utredet og at det da sees på om to mindre fartøyer, der ett av disse kan kombineres i logistikk-, kommando-, og kontrollrollen i mineryddingsoperasjoner, eventuelt kan være en enda mer kosteffektiv løsning. Det skal primært søkes en kommersiell løsning (OPS – offentlig-privat samarbeid).

Den kapasiteten undervannsbåtene av Ula-klassen representerer må vurderes fornyet mot slutten av perioden. Det er beregnet utgifter til et nytt prosjekt etter 2020.

En fornyelse av Kystvaktens 3 Nordkapp-klasse fartøyer må vurderes mot slutten av perioden. Det er ikke beregnet når og hvor stort et slikt investeringsbehov vil bli i MFUs økonomiske vurderinger. Det må antas at fartøyenes tekniske levetid vil nærme seg slutten ca 2020.

5.5 LUFTMILITÆRE KAPASITETER

5.5.1 Generelt

Luftforsvarets kapasiteter har fra svært kort til kort reaksjonstid og kan raskt deployere, både til andre stasjoner i Norge og til utlandet. Det satses på mobile, modul- og nettverksbaserte enheter for å gi fleksibilitet i forhold til tilpassing til det enkelte oppdrag og integrering med andre egne og allierte styrker. Flere av kapasitetene gjennomfører daglig operative oppdrag parallelt med aktivitet relatert til styrkeproduksjon.

5.5.2 Forsvarssjefens prioriteringer for luftmiliterkapasiteter

Luftforsvarets hovedoppgave er å stille kampfly og kompetanse til å lede allierte kampflyoperasjoner. Et antall kampfly for operasjoner i tilknytning til norsk luftrom er allerede i fredstid avgitt til NATO. For å øke kampflyenes slagkraft og rekkevidde bør et eget lufttanking-/lufttransportfly prioriteres. Luftovervåking og stridsledelse (LOS)

følger kontinuerlig alle flybevegelser i luftrommet over norsk territorium, inngår som en integrert del av NATOs kommando- og kontrollkjede og leder luftoperasjonene.

Luftforsvaret skal fokusere på å operere i høyintensitetsoperasjoner som en del av allierte luftstridskrefter. For deltakelse i rent nasjonale operasjoner, prinsipielt uten støtte fra alliansen, skal luftstyrkene kunne operere effektivt sammen med styrker fra andre forsvarsgrener under fellesoperativ kommando.

For å støtte deployerbare styrker i Forsvaret samt å bidra til internasjonale operasjoner er det ikke nok å dekke det strategiske lufttransportbehovet gjennom PCC. Det forutsettes derfor at egen kapasitet med lasterampe videreføres, men fornyes. Til tross for dokumentert behov er det ikke midler innen rammen til å anskaffe ny permanent løsning før etter 2014. Helikopterparken må også gjennomgås, spesielt fordi det er et behov for større mobilitet i styrkestrukturen. Det er ikke midler til nyanskaffelse av et større helikopter før nærmere 2018.

Maritime patruljefly utvikles, med særlig fokus på nasjonal-strategisk overvåkning.

En forutsetning for deployering av luftstyrker er tilpasset basestøtte (basesett). Luftforsvarets styrker foreslås dimensjonert slik at de enten kan bidra med et stort eller to mindre styrkemoduler.

5.5.3 Luftforsvarets styrker og kapasiteter i 2008

- **Kampfly** av typen F-16MLU videreføres. Kampflyvåpenet reduseres til 48 plattformer i operativ struktur. Luftforsvaret skal stille et robust kampflyvåpen som, i tråd med utviklingen, fortsetter sin transformasjon fra kontraluft- og begrenset luft-til-overflateoperasjoner til en full multirolle allværskapasitet tilgjengelig også for NATOs integrerte luftforsvarsstruktur. Et antall av kampflyene skal være tilgjengelige på svært kort varsel. Anbefaling fra FS 2 000 om gjenanskaffelse av nytt kampflyvåpen opprettholdes. Deler av denne må tilleggsfinansieres. F-16s levetid er beregnet til ca 2 018 som betyr at nye kampfly må være operative på dette tidspunkt.
- **To ARS (Air Control Centre, Recognized Air Picture (RAP) production centre and Sensor Fusion Post)** videreføres. Disse er i utgangspunktet statiske installasjoner, men er vitale i forhold til sin rolle nasjonalt og for NATINEADS (NATO Integrated Extended Air Defence System)

LOS vil måtte satse på kosteffektive løsninger, spesielt mht sensorer, og er en viktig del av kjernen i et nettverksbasert forsvar. LOS vil delta i utviklingen av NATO ACCS

(Air Command and Control System) og fortsette sin bruk av NATOs felles AWACS luftovervåkningsfly.

- **En Lufttanker (MultiRolle Transport- og Tankfly).** Kampflyvåpenet tilføres en styrkemultiplikator gjennom anskaffelsen av et MRTT. Flyet vil øke slagkraften og rekkevidden til våre kampfly. Avveining mellom å satse på NATO PCC-tiltak innen luft-til-luft tanking (AAR) eller nasjonal evne viser et større potensial ved selv å anskaffe MRTT. Det vil i tillegg utgjøre en begrenset strategisk transportflykapasitet. Over en 10-årsperiode er det trolig økonomisk lønnsomt å anskaffe MRTT selv.
- **Fire P-3C MPA (Maritime Patrol Aircraft)** videreføres og oppgraderes med en forbedret sensor kapasitet, primært for maritim overvåkning. Dette vil i tillegg utgjøre en liten, men utnyttbar nasjonal evne til bakkeovervåkning (AGS). Neste generasjons overvåkningsfly (Multi-mission Maritime Aircraft – MMA, eller tilsvarende) planlegges som erstatter til Orion i perioden 2015–2020.
- **To P-3N overvåkningsfly** videreføres og gis oppdatert sensorutrustning primært mot overflate/bakke.
- **Tre EK-fly** av typen DA-20 Jet Falcon anbefales videreført. Det ser ut til at flyene vil måtte skiftes rundt 2015, og det forutsettes at disse ses i sammenheng med MPA erstatter og om mulig baseres på samme flyskrog. Som en konsekvens kan det være mulig å redusere totalt antall MPA og EK-fly og fremdeles opprettholde en tilfredstillende kapasitet. En samlokalisering av skvadronene bør vurderes som en naturlig følge av dette.
- **Et antall transportfly (C-130 ekvivalent)** foreslås videreført, for å sikre tilgang på nasjonalt kontrollert transportfly. To løsninger mulige; enten oppdatere dagens flåte av C-130E/H eller lease en variant av C-130. Et fly med større lastekapasitet enn C-130 er ønsket som permanent løsning, men det er ikke funnet midler innenfor rammen før etter 2014 til nyanskaffelse. I tillegg kommer støtte til NATOs initiativ mht strategisk lufttransport.
- **18 Bell 412SP helikoptre** videreføres. Et mindre antall av disse vil støtte spesialstyrkene og etablering av en luftving som er en integrert del av Forsvarets jegerkommando.

Transporthelikopter er en viktig kapasitet for å sikre mobilitet og forflytningsevne av landstyrkene. En moderne hær har behov for å kunne løfte ett til to kompanier samtidig. Det anbefales å vurdere anskaffelse av 12–15 moderne transporthelikoptre for Hæren i perioden 2010–2015. Det anbefales å anskaffe et mindre antall nye helikoptre til direkte støtte for Forsvarets

jegerkommando, tidligst i 2010, men dette må ses i sammenheng med anskaffelsen av nye helikoptre for å støtte Hæren og ønsket om en enhetsflåte.

- **14 NH-90 helikoptre** innføres i perioden. Seks som fregatthelikopter og åtte som kystvakthelikopter. Dette vil gi en betydelig økning av operativ kapasitet for Sjøforsvaret og Kystvakten.
- **12 Sea King Redningshelikoptre** byttes i nye redningshelikoptre i perioden. Helikoptertype er under vurdering, men Forsvaret anbefaler NH-90 for å kunne oppnå synergieffekt.
- **NASAMS** anbefales videreført, men redusert i volum, spisset teknologisk og innrettet slik at kapasiteten er gripbar på kort varsel. NASAMS skal være en fellesoperativ og fleksibel kapasitet som også skal dekke Hærens behov for brigadeluftvern.

For å sikre størst mulig grad av synergi samles all NASAMS aktivitet til en kampflybase (Ørland hflyst). Operative prioriteringer og økonomiske hensyn tilsier reduksjon på størrelsen av Forsvarets missilluftvern (NASAMS) avdelinger, men de videreutvikles gjennom et tilpasset NASAMS II-prosjekt og beholder sin operative rolle med en viss kapasitet også til forsvar mot kryssermissiler. NATOs satsing på missilluftvern mot ballistiske missiler ivaretas av videreutviklingen av samarbeidet med nasjoner som opererer luftvernssystem kapable til å møte trusselen.

5.6 HEIMEVERNET

Endret trusselbilde kombinert med en kraftig reduksjon av mobiliseringsforsvaret i sin tradisjonelle form legges til grunn for dimensjonering av Heimevernets (HV) fremtidige oppgaver, organisasjon og virksomhet. I tråd med Stortingets beslutninger og rammeskrivets føringer foreslås det at HV gjennomfører en kvalitetsreform fokusert mot støtte i kampen mot terrorisme og andre asymmetriske trusler, samt bidra til å beskytte vitale samfunnsfunksjoner. HV skal fortsatt fylle en viktig rolle til støtte for det territoriale forsvar og det lokale og regionale sivil-militære samarbeid. Samtidig må HV utvikles i samsvar med kravene til Forsvaret generelt om å være en moderne, fleksibel og oppgavebasert organisasjon med høy kvalitet.

Heimevernets oppgaver kan inndeles i basisoppgaver og spesialoppgaver. Basisoppgavene er de som må kunne løses over hele landet på en noenlunde ensartet måte og omfatter overvåkning og kontroll, sikring av samfunnsviktige objekter, virksomheter og personer samt bekjempelse av mindre styrker. Spesialoppgavene relaterer seg til geografisk spesifikke objekter og virksomheter som faller innenfor HVs

overordnede formål og operative muligheter. Dette dreier seg om oppgaver som forsterkning av grensevakt, sikring av nasjonalt og alliert forsterknings-mottak, styrkebeskyttelse ifm allierte treningsopphold og annen alliert virksomhet, beskyttelse av allierte fremskutte lagre, sikring av olje- og gassrelatert virksomhet samt eskorte- og liv-vakt-tjeneste for statsledelsen.

Et modernisert og kvalitativt bedre HV innebærer en større differensiering i styrke kategorier og en kvalitetsheving av personellens kompetanse, treningsnivå og materiellstandard. Organisasjonen skal ha en personell-, materiell- og treningsstandard som sikrer en troverdig evne til å løse de gitte oppdrag. For bedre å kunne møte fremtidige utfordringer er det nødvendig med en forbedring av HV-avdelingenes gripbarhet og reaksjonstid.

Gjennomføring av kvalitetsreformen, basert på de operative behov og økonomiske rammer, gjør det nødvendig å differensiere HV med tanke på reaksjonstid. Det vil si spesifikke krav til personellens kompetanse, trenings- og materiellstandard. Det anbefales derfor at HV-strukturen inndeles i tre kategorier; innsatsstyrker, forsterkningsstyrker og oppfølgingsstyrker. Inntil 50 000 personell anbefales som total oppsetning av HV på landsbasis, med følgende inndeling:

- **Innsatsstyrker.** Disse avdelingene gjennomfører fra 6 til 20 dager årlig trening og er trent og utrustet for å kunne løse alle typer HV-oppdrag. Avdelingene har en meget kort reaksjonstid. Nødvendig moderne avdelingsmateriell disponeres. Hvert HV-distrikt har personell i denne type avdelinger, anslagsvis 3–5 000 på landsbasis.
- **Forsterkningsstyrker** er avdelinger som gjennomfører inntil tre pluss fem dager årlig trening. Avdelingene har kort reaksjonstid. Alt personell har personlig bekledning og utrustning og er delvis utrustet med avdelingsmateriell. Avdelingene vil ved behov kunne avløse/rottere innsatsstyrkene og arve avdelingsmateriell. Hvert HV-distrikt har personell i denne type avdelinger, anslagsvis 25 000 på landsbasis.
- **Oppfølgingsstyrker** er avdelinger som gjennomfører årlig trening på inntil tre pluss fem dager hvert år. Statiske objektsikringsstyrker vil trene hvert andre/tredje år. Alt personell har personlig bekledning og utrustning og er delvis utrustet med avdelingsmateriell. Hvert HV-distrikt har personell i denne type avdelinger, anslagsvis 20 000 på landsbasis.

Reaksjonstiden ved tjeneste som tar sikte på å avverge eller begrense naturkatastrofer eller andre alvorlige ulykker (HV-loven § 13) opprettholdes som i dag.

Det er en forutsetning for å øke fleksibiliteten og tilgjengeligheten av HV, at det etableres et hjemmelsgrunnlag for å kalle ut HV-avdelinger for å løse viktige oppdrag, også i situasjoner der det ikke er innført beredskap, og hvor samfunns- og arbeidsliv derfor er forutsatt å skulle fungere som normalt. Det må være samsvar mellom Forsvarssjefens formelle adgang til å kalle inn HV-avdelinger, og det beskyttelsesnivå det øvrige samfunn forventer at Forsvaret skal være i stand til å etablere. Særlig gjelder dette der slike oppdrag må kunne løses over lengre tid. Skal man i slike situasjoner unngå å belaste den enkelte HV-soldat, lokalsamfunn og bedrifter unødvendig, er det videre en forutsetning at muligheten for å disponere HV utover område-, avsnitts- og distrikts-grenser og således fordele belastningen på flest mulig, blir vesentlig utvidet. Det anbefales ut fra dette å vurdere en endring av HV-loven. Mannskaper med fullført førstegangstjeneste og disponering i HV må også kunne rekrutteres til internasjonale fredsbevarende lavintensitetsoperasjoner.

Flere faktorer påvirker hva som er et minste nødvendig antall HV-distrikter. En vurdering av operative forhold, kontrollspenn, sambandsmuligheter og interoperabilitet mot sivile myndigheter, styrkeproduksjon, avstand til skyte- og treningssentra og samvirke med øvrige ledd tilsier at antallet ikke bør reduseres til færre enn 12.

5.7 OPERATIV LOGISTIKK

Operativ virksomhet er Forsvarets primære aktivitet. Det er som del av MFU utviklet et moderne logistikk- og støttekonsept som underbygger den operative innretningen og fokuserer på å skape en fleksibel, gripbar og deployerbar logistikkstøtte. Det må være balanse mellom strukturelementene og logistikkmessige kapasiteter og muligheter. Integrering og koordinering mellom operative kapabiliteter og mulighet for understøttelse er vesentlige suksesskriterier for alle militære operasjoner. Logistikkstyrkenes dimensjonering må være tilpasset NATOs kapasitetskrav og tilgjengelighetskrav samt nasjonale operative krav. Strukturelementene må ha kapasitet til å planlegge, lede og koordinere organisk og ekstern logistikkstøtte for å vedlikeholde sin stridsevne.

Hovedtrekkene i utviklingen av Forsvarets operative logistikkressurser frem mot 2008 vil være endringer som gir økt gripbarhet på logistikkressurser for å sikre reaksjonsevne, deployerbarhet og utholdenhet for den operative strukturen. Hovedbasene skal ha kapasitet til å sette opp, bemanne og skille ut deployerbare/mobile moduler samt logistikkbasert støtteelement for operasjoner i annen landsdel/i utlandet. Logistikkbasene skal ha nødvendig beredskap tilpasset styrkeelementene de skal støtte.

De deployerbare logistikkbasene struktureres som grenvise autonome med potensiale for felles logistikk når dette er operasjonelt hensiktsmessig og gjennomførbart. Det etableres to deployerbare logistikkbasertilpasset landstyrker og to tilpasset luftstyrker (del av basesett). Logistikkbasertilpasset elementer slik at basen kan tilpasses det enkelte oppdrag, omgivelser og lokasjon.

Det anbefales at det etableres en felles styrkebrønn for deployerbare logistikk-, transportkontroll og militærpolitiressurser ved Forsvarets Kompetansesenter for Logistikk som ved behov avgir elementer til den operative styrken eller støtteelementet som skal deployeres. Tiltaket skal sikre rask deployering og økt utholdenhet for styrker fra alle forsvarsgrener.

5.7.1 Operativ logistikk- og støttestruktur i 2008

Hovedtrekkene i videreutviklingen av Forsvarets operative logistikkressurser frem mot 2008 vil være i samsvar med St.prp 12 om FLOs fremtidige organisering og vil gi økt gripbarhet og deployeringsevne for operative enheter. Logistikk- og støttestrukturen vil i 2008 bestå av:

- FLO/Drift med bl.a LOGOPS og fem produksjons og resultatenheter
- 4 hovedbasertilpasset logistikkbasertilpasset
- Movecon-avdeling (transportkontroll-avdeling)
- MP-avdeling
- Sanitet
- Transport- og ingeniøravdelinger
- Transportfly
- 2 Host Nation Support, HNS-bn (mob)

5.7.2 Utvikling etter 2008

Det anbefales at det vurderes anskaffet et lett logistikkbasefartøy for levering etter 2008.

6 KONSEKVENSER FOR PERSONELLET

6.1 GENERELT

MFUs anbefalinger innebærer at Forsvaret vil endre operativ struktur, logistikk- og støttestrukturen, samt personellstrukturen. I hovedtrekk vil dette ha følgende personellrelaterte konsekvenser:

- Den nye personellstrukturen vil være noe i overkant av de måltall som eksisterer for nåværende omstilling ved utgangen av 2005. Samtidig vil det nye Forsvaret ha en betydelig grad av økt operativitet (fra ca 40 til 60% av personellstrukturen) og løse en rekke nye oppgaver. Betydelig reduksjon i personellbehovet i logistikk- og støttestrukturen og endring i selve personellstrukturen er viktige bidragsyttere til å realisere disse ambisjonene.
- Fokus og ressurser dreies i større grad mot operative oppgaver. Dette øker og endrer kompetansekravene til personellet som skal utføre oppgavene.
- Det vil være behov for et større antall befal på lengre kontrakter, samt flere vervede. Dette er nødvendig for å sørge for større grad av erfaring og kompetanse blant befal på lavere nivå, samt at vervede vil erstatte vernepliktige i tjenestestillinger der det er større krav til erfaring og kompetanse enn det personell til førstegangstjeneste vil besitte.
- Prosjekter for og en eventuell innføring av "Offentlig privat samarbeide" (OPS) vil få konsekvenser for deler av Forsvarets sivilt ansatte. Medvirkning i prosessene og informasjon blir viktig.
- Videre vil en samling av virksomhetene gi mer langsiktighet og økte planleggingsmuligheter for personellet. På sikt vil dette innebære bedre muligheter for familiene til å etablere seg og skaffe personlige nettverk.

Ubalansen mellom den nåværende personellstrukturen og det fremtidige behovet for personell for å løse oppgavene medfører et omstillingsbehov i den kommende planperioden. Denne utfordringen må løses i parallell med at man i det korte perspektivet skal nedbemanne Forsvaret.

6.2 MANNSKAPER

Verneplikten vil fortsatt være meget viktig for Forsvaret. Forsvaret trenger imidlertid i større grad gripbare styrker, og det er derfor behov for å tilpasse verneplikten slik at kompetanse og kvalitet vektlegges foran utdanningsvolum. Verneplikten anbefales derfor videreført i et differensiert og fleksibelt system med førstegangstjeneste, lærlingordning,

kontraktstjeneste og rekrutteringsordninger tilpasset Forsvarets oppgaver og organisasjon.

Følgende momenter fremheves:

- Forsvarets operative behov må være styrende for antall vernepliktige. En økning i antall vernepliktige utover Forsvarets behov vil tilsvarende redusere rammene som kan nyttes til å dekke de operative behov. En slik tilnærming anses snarere å svekke enn styrke vernepliktens status.
- Førstegangstjenesten må være meningsfull for den enkelte
- Sesjonen og rekruttering blir viktigere for riktig seleksjon
- Førstegangstjenesten for tjeneste i Hæren, Sjøforsvaret, Luftforsvaret og operative fellesinstitusjoner skal normalt være 12 mnd, for HV 4–6 mnd, for å gi den enkelte en forsvarlig utdanning
- En betydelig andel mannskaper bør være villig til å tegne kontrakt for internasjonale operasjoner.
- Førstegangstjenesten kan inngå som en del av en lærlingordning eller lengre tekniske fagskoler/tilsvarende hvor tjenestetiden er lengre enn 12 mnd.
- Statushevende tiltak skal være et viktig element i rekruttering og motivering for førstegangstjeneste. Det skal gis økonomisk kompensasjon for lang tjenestetid hvor kompensasjonen bør øke progressivt etter lengden på tjenestetiden. Kompensasjonen anbefales økt betydelig.
- Under førstegangstjeneste skal Forsvaret aktivt rekruttere befal og vervede.

6.2.1 Gjennomføring av førstegangstjeneste

Femti prosent av det gjennomsnittlige mannlige årskull utgjør ca 16 000. Av årskullet kjennes ca 20% udyktig, videre er det slik at ca 6,5% gjennomfører siviltjeneste.⁷ MFU definerer 50% gjennomført førstegangstjeneste av det mannlige årskullet som det totale årskullet fratrukket de som kjennes udyktig og de som gjennomfører siviltjeneste.

Forsvarets behov for personell til førstegangstjeneste er på ca 9 500 årlig når det mest kostnadseffektive tjenestemønsteret legges til grunn. Ved denne tilnærming utgjør 9 500 pluss vervede mannskaper omlag 50% gjennomført førstegangstjeneste.

Dersom Forsvaret pålegges å ta inn flere vernepliktige enn det er behov for i strukturen, er det gjort beregninger

⁷ Opplysningen er hentet fra Vernepliktsverket.

som gir en merkostnad på ca 130 mill ekstra for 1000 mannskaper ekstra inne til førstegangstjeneste i ca 4 måneder⁸.

6.3 SESJON

Sesjonen må styrkes som virkemiddel i Forsvarets rekrutteringsarbeid. Sesjon er vanligvis de vernepliktiges første møte med Forsvaret, og dette må utnyttes til å gi målrettet og motiverende informasjon om førstegangstjenesten, muligheter for verving, utdanning og karriere. Den vernepliktiges forventninger må avklares og ønsker om tjeneste må belyses. Det er viktig å tydeliggjøre at tjeneste i Forsvarets operative struktur vil stille store krav til den enkelte, spesielt den delen av strukturen som er forutsatt stilt til disposisjon for internasjonale operasjoner. Dette krever at den enkelte gjør klare og bevisste valg for senere tjeneste.

Forut for innkalling til sesjon er det viktig å drive et aktivt informasjonsarbeid for å motivere for kommende tjeneste. Egenerklæringer og skriftlige tester bør kunne gjennomføres på forhånd ved å ta bruk internettløsninger. Dette gir samtidig bedre tid til samtaler under sesjonen. Det er også vurdert om ikke den medisinske undersøkelsen kan gjøres av den vernepliktiges fastlege utenom sesjonsdagen, og det foreslås at det iverksettes et samarbeid med Helse- og sosialdepartementet for å se på mulighetene for en slik ordning. Sesjon bør gjennomføres så sent opp til innkalling som mulig. Slik håper man å unngå at det skjer store endringer i den enkeltes situasjonen mellom sesjon og tjeneste.

6.3.1 Sesjon for kvinner

Førstegangstjenesten vil bli hovedinngangsporten til alle former for befalsutdanning. Det er derfor vesentlig at kvinner og menn får like muligheter for informasjon om Forsvaret generelt og utdanningsordningene spesielt. Forsvaret ønsker å rekruttere og beholde flere kvinner, og bør være tydelig på at vi ønsker våre "team" sammensatt av personell med ulik kompetanse, personligheter og kjønn.

For å skaffe Forsvaret et vurderingsgrunnlag før det innføres sesjonsplikt for kvinner, foreslås det å gjennomføre et pilotprosjekt med pliktig sesjon i et par kommuner – en i sentralt bystrøk og en i distriktet – i løpet av første halvår 2005. Ut fra de erfaringer man da vinner, vil det bli foreslått en lovendring med virkning fra 2006, og tilrettelagt slik at alle kvinner gjennomfører sesjon fra 2008.

6.4 FØRSTEGANGSTJENESTE

Førstegangstjenestens lengde i forsvarsgrenene bør normalt være 12 mnd, men 4–6 mnd i HV. Vernepliktens lengde

foreslås uendret (19 måneder og inntil 44 år). Førstegangstjenesten foreslås gjennomført gjennomgående og slik at den bygger på vurderingene gjort på sesjon. Det vil tilstrebes å forstå den enkeltes ønsker med hensyn på å forplikte seg til tjeneste i enheter som skal delta i internasjonale operasjoner, i operative enheter som kun har nasjonale oppgaver eller den ikke-operative del av logistikk- og støttestrukturen. Det vil ikke være aktuelt for mannskapene å tegne beredskapskontrakt før de er tilstrekkelig øvd.

6.5 VERVEDE

Behovet for antall vervede er på noe over det dobbelte av dagens nivå. Rekrutteringen må begynne tidlig, og tegning av kontrakt og fordeling til "forberedende" tjeneste må iverksettes tidligst mulig.

Med vervede forstås grenaderer og matroser tilsatt i åremållstilling. De er midlertidige tjenestemenn med militær status og omfattes av gjeldende lover, avtaler og bestemmelser for tjenestemenn i Forsvaret.

Ordningen med lønn og kontrakter for vervede må gjennomgås i lys av fremtidig tjenestemønster i den operative strukturen. Det bør vurderes et system som bygger på fastlønn, dvs ikke aktivitetsbasert, som gir forutsigbarhet for den enkelte og for Forsvaret. Videre bør bonusordningen ha en profil som belønner lang tjeneste og deltakelse i internasjonale operasjoner.

6.6 ENDRINGER I LØNNSPOLITIKK OG VILKÅR

Forsvarssjefen anbefaler at følgende retningslinjer legges til grunn:

- Lønssystemet bør være fleksibelt og enkelt å forvalte
- En større andel av inntekten bør være fastlønn og en mindre andel bør være aktivitetsbasert
- Tjeneste i internasjonale operasjoner godtgjøres bedre enn nasjonale øvelser og trening

Befalets lønn under utdanning anbefales videreført fordi Forsvaret ønsker å opprettholde beordringsplikt innenlands og innføre beordringsplikt til internasjonale operasjoner. Alt befal vil være underlagt beordringsplikt i hele sin tjenestetid. Beordringsplikten, nasjonalt og internasjonalt, vil være et sentralt virkemiddel for å kunne disponere personellet i henhold til Forsvarets behov.

6.7 STILLINGSRAMMER OG ÅRSVERK

Stillingsbehovet i anbefalt struktur utgjør i 2008 ca 15 400 årsverk pluss 900 som er omgjort fra vernepliktige til vervede mannskaper for å økte gripbarheten i operativ struktur.

⁸ Tallene er basert på Værnes som tjenestested, gitt at ledig kapasitet utnyttes.

Disse tallene inkluderer redningstjenesten (ca 200 årsverk). Relativt hyppig utskifting og forflytting av personellet, kombinert med fleksibilitet i systemet, gjør at reelt årsverksforbruk vil ligge noe lavere enn stillingsrammen.

6.8 BEFALSORDNING

6.8.1 Behov for endring

Forsvaret har blitt kvantitativt mindre, omfang av mobiliseringsenheter er redusert og innslaget av gripbare avdelinger med høy reaksjonsevne har økt. Dette krever en annen sammensetning av offiserskorpset.

Det er nødvendig å sikre at det personell Forsvaret rår over er tilgjengelig for operasjoner når sikkerhetsutfordringer oppstår. Dette gir forutsigbarhet i å kunne stille samtrente avdelinger av høy kvalitet.

Den militære utvikling preges av stadig mer avansert teknologi. Dette tilsier et høyt erfaringsnivå. Transformasjon av Forsvaret er kompetansekrevene og forsterker behovet for høyt kvalifisert personell og økt innslag av kontinuitet og kompetanse i befalskorpset.

Den delen av befalskorpset som utøver direkte ledelse av mannskaper har et stort ansvar for å ivareta sikkerhetskrav og ta vare på sitt personell. Denne evnen må styrkes gjennom større krav til erfaring, kontinuitet og relevant kompetanse for befal som skal inneha slike stillinger.

Befalsordningen må være kostnadseffektiv, og utdanningsordningen må bidra til dette. Tilpasning av strukturen i befalskorpset til Forsvarets behov vil være et tiltak for dette. Utdanningssystemet må videre sikre riktig utdanning i forhold til tjenestestilling og fremtidige oppgaver i ny forsvarsstruktur. Samtidig er det viktig å understreke at dette ikke skal gå på bekostning av kvaliteten i utdanningen. Løsninger må være både effektive og ivareta kravet til kvalitet.

Anbefalingen om ny befalsordning har til hensikt å sikre Forsvaret kvalifisert og motivert personell i alle tjenestestillinger i forhold til Forsvarets behov, og å vedlikeholde et befalskorps tilpasset Forsvarets struktur. Den foreslåtte befalsordningen gir Forsvaret økt fleksibilitet og omfatter en rekke virkemidler som er nødvendige for å tilpasse organisasjonen og personellstrukturen til de oppgaver og rammer Forsvaret gis, samt for å transformere Forsvaret.

6.8.2 Befalskategorier

Befalsordningen som her foreslås vil omfatte tre hovedkategorier av offiserer/befal:

- Kontraktsbefal
- Yrkesbefal
- Reserveoffiserer

6.8.3 Kontraktsbefal

For å ivareta Forsvarets behov for nødvendig teknisk og/eller stridsteknisk kompetanse, større grad av kontinuitet og erfaring på det lavere nivå, samt tilrettelegge for en god aldersstruktur i Forsvaret, utvides og forbedres ordningen med kontraktstilsatt befal. En slik forbedring av den nåværende praksis er nødvendig for å sikre kontraktsbefal større grad av stabilitet og forutsigbarhet.

Kontraktsbefalet kan gis tilsetting inntil 35 års alder. Basert på Forsvarets behov kan kontraktsbefal yrkestilsettes. Dette er særlig med henblikk på befal med teknisk utdanning.

For den enkelte vil ordningen innebære en forbedring i forhold til dagens praksis, der kontraktsbefalet ofte gis svært kortvarige kontraktsperioder. Kontraktsbefalet kan si opp sin kontrakt når som helst innenfor kontraktsperioden. For Forsvaret innebærer den langvarige kontraktsperioden en bedre mulighet for kontinuitet og målrettet kompetanseoppbygging for denne gruppen. Aldersgrensen på inntil 35 år er satt for å legge mulighetene til rette for at personellet kan starte en karriere utenfor Forsvaret.

Befalskorpset rekrutteres hovedsakelig fra den gruppen som tar Grunnleggende Befalsutdanning (GBU). Personellet kan gis kontrakter direkte, eller de kan ta sivil utdanning i egen regi og deretter søke på befalsstillinger etter endt sivil utdanning. Spesielt vil det sistnevnte være aktuelt for personell med fagutdanning, herunder teknisk utdanning, som Forsvaret har behov for, men som ikke er forutsatt å tjenestegjøre i stabs- og lederstillinger på det midlere og høyere nivå.

Kontraktsbefalet bør bekle stillinger i gradsjiktet sersjant-løytnant. Opprykk til fenrik og løytnant gis ved fast tiltredelse i stilling tillagt den aktuelle grad. Kontraktsbefalet skal ha samme rettigheter og plikter som yrkesbefal i kontraktstiden. Det skal utvikles kompetanse- og karriereplaner for denne kategorien og det skal gis videreutdanning, både med faglig og lederskapsmessig innhold, som er relevant for den enkeltes tjenestefelt. Det skal vektlegges at kontraktsbefalet gis en plattform for utøvelse av lederskap i tråd med Forsvarets verdigrunnlag og samfunnets forventninger.

For å lette overgangen til sivil karriere skal det etableres en utdannings- og etableringsbonus tilsvarende inntil 2 års lønn avhengig av kontraktslengde og med fleksible utbeta-

lingsformer. Slike bonuser skal prioriteres til de som velger å fullføre kontraksperioden frem til fylte 35 år. I denne forbindelse skal det også gis veiledning og støtte for å lette overgangen til sivil karriere.

Kontraksbefalet skal gi Forsvaret kompetanse og erfaring på lavere nivå. Det er viktig at denne gruppen verdsettes. Den ordningen som her skisseres gir et bedre ansettelsesforhold for den enkelte enn de ordninger som praktiseres for kontraksbefal i dag. Ordningen øker mulighetene for dem som ikke har interesse for en lengre utdanning som en krigsskole tilbyr, men som har større interesse for tilpasset utdanning og mer praktisk rettet tjeneste. Samtidig legges det til rette for at kontraksbefalet kan påbegynne en sivil karriere ved endt tjeneste i Forsvaret.

6.8.4 Yrkesbefal

Dagens befalsordning gir alle som består krigsskole rett til yrkestilsetting. Dette gjør at behovet for et stort antall yngre befal styrer personellstrukturen i sin helhet.

I den nye anbefalte befalsordningen er det Forsvarets behov for ledere på det midlere og høyere nivå, samt behovet for spesiell fagkompetanse, som bør danne grunnlaget for yrkestilsetting. For å bedre evnen til å tilpasse personellstrukturen, skal derfor yrkestilsetting gis etter søknad ved endt plikttjeneste etter krigsskole eller tilsvarende sivil bachelor-utdanning. Andre kategorier som kan kunne yrkestilsettes er kontraksbefal med operativ kompetanse. I sistnevnte tilfeller skjer yrkestilsetting etter endt plikttjeneste etter kvalifiseringskurs. Avansement til stillinger fra fenrik og oppover bør prinsipielt skje ved tilsetting i stilling tillagt den aktuelle grad.

Disse endringene vil gjøre at tilsetting som yrkesbefal skjer på grunnlag av ledige stillinger og i større grad baseres på Forsvarets behov. De som ikke tilbys yrkestilsetting etter plikttjeneste kan fortsette i tjeneste frem til fylte 35 år som kontraksbefal. De gis anledning til å søke på stillinger som yrkesbefal frem til samme tidspunkt.

6.8.5 Reservebefal

Reservebefalet vil fortsatt utgjøre en viktig ressurs for Forsvaret. Denne kategorien vil omfatte de som slutter i Forsvaret etter å ha fått befals-, eller officersutdannelse. En del av disse vil bli mobiliseringsdisponert. Reservebefalet vil kunne tegne beredskapskontrakter for avgrensede perioder ved beredskapsavdelinger og delta i internasjonale operasjoner. De vil således utgjøre en viktig kompetansebrønn nødvendig for å oppfylle Forsvarets behov for personell. Vedlikehold og videreutvikling av reservebefalets kompetanse må derfor vektlegges. Slik trening vil i økende grad innrettes både som praktisk tjeneste i stilling

under veiledning og funksjonelle kurs. Reservebefalet bør disponeres slik at man får en optimal utnyttelse av deres samlede sivile og militære kompetanse.

6.9 BEORDRING NASJONALT OG INTERNASJONALT

Erfaringer gjennom hele 1990-tallet viser at behovet for personell til ulike typer operasjoner vanskelig kan planlegges. Konflikters egendynamikk og uforutsigbarhet skaper behov for fleksible men forutsigbare ordninger. Forsvarets nye oppgaver, hvor avdelinger og enheter med høy aksjons- evne og evne til deployering er et sentralt virkemiddel, krever et mer fleksibelt personellsystem. For å sikre samtrente avdelinger er det en forutsetning at man har personell som kjenner hverandre og som har etablert en felles forståelse av oppdragløsning, taktikk og prosedyrer. Å bygge opp dette krever tid og kan ikke oppnås ved å sette sammen avdelinger når behovet oppstår.

For å sikre Forsvaret tilgang på personell til internasjonal tjeneste, samt for å fordele denne oppgaven, og den kompetanseoppbyggingen dette gir i hele befalskorpset, anbefaler FSJ å innføre beordringsplikt for alt stadig tjenestegjørende befal. En generell beordringsplikt til alle operasjoner vil som en følge av den nye ordningen ligge i ansettelsesforholdet den enkelte har til Forsvaret. Ordningen bør innføres med tilbakevirkende kraft for å sikre rettferdighet og lik belastning i befalskorpset. Dette er en naturlig del av befalets/offiserenes oppgaver i et endret sikkerhetspolitisk bilde. Dagens ordninger med særskilte beredskapskontrakter for avgrensede perioder og operasjonstyper anbefales avvirket for stadig tjenestegjørende befal/offiserer. Beordringsplikten understreker samtidig det politiske ansvaret knyttet til deltakelse i alle operasjoner.

Beordringsplikten vil ligge til grunn, men skal praktiseres så fleksibelt som mulig. I praksis vil de som tjenestegjør i den operative strukturen som er forutsatt stilt til disposisjon for internasjonale operasjoner og enkeltpersoner i den resterende del av strukturen, kunne beordres til alle operasjoner. Personell i disse avdelingene vil i prinsippet rullere mellom beredskap, trening/øving, operasjoner og gjenopptrening etter endt oppdrag. Videre vil behovet for personell variere mellom de ulike gradssjikt. Det vil således ligge en naturlig periodisering av den enkeltes tjeneste som følge av disse forhold. Videre kan det i spesielle tilfelle søkes om utsettelse av beordring, som følge av sosiale og/eller medisinske årsaker. Det skal tilstrebes å oppfylle en policy som sikrer nødvendig tid hjemme mellom ulike operasjoner. Videre skal behovet for offiserer til stabsfunksjoner, observatør oppdrag og andre typer oppdrag som ikke er en del av en avdeling søkes dekket gjennom de samme prinsipper som beskrevet over.

Det anbefales også å innføre en beordringsforpliktelse for enkelte sivile tilsatt i spesielle stillinger som er avgjørende for avdelingens operativitet. Det er en forutsetning at sivile gis tilstrekkelig trening og at lønns-, og ansettelsesforhold, samt folkerettslige status, avklares.

Reservebefalet utgjør en viktig ressurs også for denne type operasjoner. For denne kategorien videreføres frivillighetsprinsippet og avgrensede beredskapsperioder og særskilte kontrakter for avgrensede tidsrom, dog i en noe forenklet form, sammenlignet med dagens ordning. Blant annet bør man tegne kontrakt uavhengig av operasjonstype. Dette fordi forløpet i ulike konflikter er uforutsigbart både med tanke på endringer av mandat og politisk kontekst, samt risikonivå. Personell på slik beredskap tilstås bonus ved oppfylte kontraktsforpliktelser.

Forsvaret bør gis et definert oppfølgingsansvar av personellet ved hjemkomst som sikrer at den enkelte får helsemessig oppfølging ved behov og som tydeliggjør Forsvarets ansvar. Hjemmestøtteordninger for familie og pårørende mens personellet tjenestegjør i operasjoner skal videreutvikles. I denne forbindelse er det også viktig at lønns-, og forsikringsordninger er forutsigbare, klare og gode. Her skal det også påpekes at de endringer som er foreslått i Forsvarets struktur konsentrerer Forsvarets virksomhet til færre steder er et godt grunnlag for på en bedre måte å ivareta Forsvarets personell og pårørende.

6.10 BEHOV FOR LOVENDRINGER

Ny befalsordning krever visse endringer i eksisterende regelverk, både i lover, forskrifter, kontrakter, personellhåndboken, samt i praktiseringen av disse. Tilsatte i Forsvaret og annet militært personell finner i dag sine rettigheter og plikter i flere lover. Et slikt system er uoversiktlig og det er ønskelig å samle så mye som mulig av det eksisterende regelverk inn under en felles lov om tilsatte i Forsvaret. Det anbefales en justering av yrkesbefalsloven som følge av beordringsplikt til internasjonale operasjoner samt endringer i tilsetting av yrkesbefal.

Forsvarssjefen anbefaler med dette formål å samle de lovmessige bestemmelsene i én lov om tilsatte i Forsvaret. Utover endringene nevnt ovenfor, ser ikke FSJ grunn til andre prinsipielle endringer av yrkesbefalsloven.

6.11 UTDANNINGSSYSTEMET

Forsvarets utdanningsordning har som funksjon å tilføre militære ledere nødvendig kompetanse. Denne ordningen må være fleksibel nok til at kompetanse kan hentes der den er tilgjengelig, samtidig som den sikrer et nødvendig faglig og erfaringsmessig fundament. Utdanningssystemet har

i tillegg en viktig funksjon som kultur- og identitetsbærer i offiserskorpset og bidrar til å skape yrkeskodeks. Forsvarets lederutdanning er et sentralt element i dette utdanningssystemet.

I forbindelse med innføringen av bachelor- og mastergrad i det sivile utdanningssystemet, anbefales det at dette også innføres i Forsvarets utdanning. Dette har allerede blitt gjort med hensyn til bachelor-grad. Dette gjøres uten å gå på bekostning av Forsvarets behov, da Forsvaret fremdeles har stor frihet til selv å definere innholdet i utdannelsene. En samordning av det sivile og militære gradssystem (bachelor og master) gir offiserene en akademisk grad som også er kjent utenfor Forsvaret og gjør det også enklere for Forsvaret å trekke veksler på det sivile systemet med hensyn til både undervisningsmoduler og rekruttering.

6.11.1 Grunnleggende Befalsutdanning (GBU)

GBU nivå er det laveste utdanningsnivået i befalskorpset. Personell som utdannes til dette nivået gis kompetanse og erfaring til å besette lederfunksjoner på lavere nivå i organisasjonen, eller knyttet til spesialistfunksjoner. De eksisterende ett-årige befalskolene med påfølgende pliktjeneste foreslås avvirket og erstattes med et mer fleksibelt og praktisk rettet utdanningsløp over to år (GBU).

GBU-utdanningsnivå vil i fremtiden nås gjennom tjeneste ved avdeling som vernepliktig eller vervet ved avdeling og gjennomført grunnleggende befalskurs (GBK). Utdanningsnivå GBU kan også nåes igjennom utdanningsløp hvor GBK er en del av et lengre utdanningsløp, eksempelvis ved teknisk utdanning.

Som et av fundamentene i ny grunnleggende befalsutdanning anbefales det opprettet et grunnleggende befalskurs (GBK) av ca 3 måneders varighet. Dette kurset har som hovedfunksjon å gi selektert personell nødvendig organisasjonsforståelse og lederkompetanse til å besette lederfunksjoner på lavere nivå i organisasjonen, eller knyttet til spesialistfunksjoner.

GBK anbefales implementert som et fleksibelt lederskap og lederutviklingskurs tilpasset lokale forhold og behov. Rammene, faglig innhold og kvalitetskrav bestemmes av Forsvarssjefen, men forsvarsgrenene står fritt til å utforme selve gjennomføringen innenfor disse rammene.

Rekruttering til GBU vil foregå på to måter. For det første ved lokale avdelinger under førstegangstjenesten hvor skikkede mannskaper selekteres eller oppfordres til å søke GBK. For det andre vil det være mulig å rekruttere direkte fra videregående skole gjennom en seleksjonsprosess på samme måte som i dag.

Det legges opp til en fleksibel utdannings- og rekrutteringsmodell hvor de spesifikke behovene er styrende for gjennomføringen. Dette vil kunne resultere i relativt forskjellige gjennomføringsmodeller mellom forsvarsgrener, men også innen forsvarsgrenene, selv om resultat- og formalkravene vil være de samme. For Sjøforsvaret vil GBK i hovedsak bli gjennomført ved forsvarsgrenens øvrige skolemiljø. Det samme vil være tilfellet for Luftforsvaret. Hæren vil i relativt stor grad gjennomføre GBK ute i avdeling. Heimevernets behov for befal på GBU-nivå i deres oppsetninger vil i fremtiden dekkes ved at dagens UB-utdanning i HV videreføres. Heimevernet vil også få tilført personell på GBU-nivå gjennom Hærens, Sjøforsvarets og Luftforsvarets utdanningsløp. Det anbefales at Heimevernet på sikt utvikler egen GBU-utdanning.

Felles teknisk utdanning bør utredes nærmere.

6.11.2 Offisersutdannelsen

Offisersutdannelsen anbefales å omfatte følgende hovedelementer:

- Grunnleggende offisersutdanning (GOU): Denne omfatter en tre-årig krigsskole (KS) eller et ett-årig kvalifiseringskurs i kombinasjon med en sivil bachelorgrad. Kvalifiseringskurset gjennomføres innenfor rammen av det første fellesåret ved krigsskolen. Den tre-årige krigsskolen vil gi en militær bachelorgrad etter avsluttet eksamen. Krigsskolene skal gi en profesjonsutdanning tilpasset forsvarsgrenenes og FMOs behov og samtidig gi grunnlag for videre karriere og utdanning i Forsvaret. Øvre aldersgrense for opptak til GOU er normalt 25 år.
- Videregående offisersutdanning (VOU): En ett-årig felles stabs- og lederutdanning som kan utvides til en to-årig mastergradsutdanning. Kjernen i utdanningen omfatter militærmakt, ledelse og operasjoner, samt fag som støtter opp under dette. Fellesperspektivet er sentralt i denne utdannelsen. Øvre aldersgrense for opptak til VOU er normalt 35 år. For personell med relevante sivile mastergrader kan disse etter søknad godkjennes som deler eller hele VOU, avhengig av faginnhold.
- En militær høgskole, ved Forsvarets skolesenter, som vektlegger militærmaktens rolle i sammenheng med Statens øvrige sikkerhetspolitiske virkemidler. Skolen kvalifiserer for de høyeste stillinger i Forsvaret.
- PhD-studier: Et mindre antall, basert på Forsvarets behov for kompetanse ved utdannings-, og forsknings-, og utviklingsmiljøene, skal tilbys forskningsprogrammer som leder frem til en doktorgrad (PhD/tilsv). Ansvar for disse programmene legges til Forsvarets Skolesenter

(FSS), men den faktiske gjennomføringen vil normalt foregå på sivile institusjoner som er godkjent for slike forskningsprogrammer. FSS tillegges også styringen av FMOs stipendiatordning i et nært samarbeid med brukere, utdanningsinstitusjonene og stipendiatene.

6.11.3 Grunnleggende offisersutdanning (GOU)

Krigsskolene vil få ansvar for en tre-årig utdanning som skal lede frem til en bachelorgrad. Opptakskrav vil som hovedregel være to-årig GBU. Den nye krigsskolemodellen vil ta utgangspunkt i et første år som vil være relativt like for alle tre krigsskolene. Dette året vil også være tilnærmet identisk med utdannelsen som tilbys som kvalifiseringskurs i denne nye ordningen. Andre og tredje år i den nye krigsskoleutdanningen vil være grensespesifikke og det vil være i løpet av disse to siste årene at forsvarsgrenens ferdypning og spesialisering foregår. I tillegg vil en av krigsskolene få ansvaret for å gjennomføre en felles fagutdanning for logistikk.

En viktig funksjon ved krigsskolene er at elevene skal gis mulighet til intellektuell og faglig utvikling over en lengre sammenhengende periode. Krigsskolene skal gi en militær profesjonsutdanning, samt grunnlag for videre utdanning og karriere i Forsvaret. Med profesjonsutdanning forstås i denne sammenheng en kombinasjon av en akademisk utdanning av høy kvalitet i kombinasjon med en mer praktisk rettet ferdighets- og kunnskapsutdanning som leder. Utdannelsen skal konsentreres om fag med relevans for Forsvarets primære virksomhet, med militærteori, taktikk og operasjoner, logistikk, våpentjeneste, ledelse og pedagogikk, språk, samt fysisk fostring som de viktigste fagområdene. Utdannelsen skal også fokusere på Forsvarets plass i samfunnet og på den internasjonale rammen for Forsvarets virksomhet. Forsvarets lederutdanning med vekt på personlig utvikling videreføres. Samtidig må krigsskoleutdannelsen i fremtiden justeres i innhold, da behovet for kontinuitet og spesialisert kompetanse i fremtiden vil bli ivarettatt av et korps med erfarent kontraktsbefal. Sivil bachelorutdanning med påfølgende militært kvalifiseringskurs kan ekvivalere med krigsskoleutdanning.

6.11.4 Videregående offisersutdanning (VOU)

VOU vil være en ett- til to-årig stabs- og lederutdanning på masternivå. Målgruppen for VOU vil primært være yrkesutvalgte offiserer, men hele utdanningen eller moduler av denne kan gis til andre målgrupper (sivile, personell med sivil master m fl). En del elever vil, basert på Forsvarets behov, kunne få tilbud om et fordypningsår utover det første året. Dette fordypningsåret vil lede frem til mastergrad. Utdannelsen skal kvalifisere for lederstillinger på midlere og høyere nivå i Forsvaret, og vil være felles for alle forsvarsgrener. FSS vil på vegne av Forsvarssjefen være ansvarlig for VOU utdannelsen.

Et viktig fundament i denne utdannelsen vil være et solid FoU-miljø innenfor kjernefagene i utdannelsen. En utdanningsinstitusjon som gir utdanning på masternivå krever et integrert FoU-miljø. Et integrert FoU-miljø gir to umiddelbare effekter; for det første vil den kunnskapen som etableres raskt spres i FMO, for det andre vil forskningen bli realitetsforankret. Dette FoU-miljøet vil også kunne trekke veksler på FFIs ekspertise, samt Joint Warfare Center (JWC).

6.11.5 Fremtidig utdanningsvolum

Ny utdanningsmodell er vurdert og dimensjonert ut fra kompetansebehovet i styrkestrukturen. Det betyr at det utdanningsvolum som er lagt til grunn for beregninger og vurderinger dekker dette ambisjonsnivå og tilhørende på styrkeproduksjon.

En vesentlig faktor for dimensjonering av utdanningsbehovet er hvor lenge man tjenestegjør på de forskjellige utdanningsnivå (GBU, GOU og VOU) i FMO. I forhold til gjennomsnittlig tjeneste på hvert utdanningsnivå gir den operative strukturen følgende tentative årlige utdanningsvolum:

NIVÅ	TOTALT
GBU	Ca 1000
GOU	Ca 245
VOU	Ca 55

Totalt utdanningsvolum

Dimensjonering av utdanningsvolumet i forhold til operativ struktur, og ikke Forsvarets totale struktur, innebærer at den foreslåtte utdanningsmodellen vil underprodusere til totalstrukturen. Utdanningsmodellen underproduserer på VOU-nivå, samtidig som den svakt overproduserer på de lavere nivåene. Denne underproduksjonen vil på kort sikt ikke representere alvorlige problemer da organisasjonen har nok personell med nødvendig kompetanse til å dekke behovet på de øvre nivåene. På lengre sikt må utdanningsvolumet og behovet i organisasjonen avstemmes både i forhold til kompetanse og nivå. Dette innebærer å skape en balanse mellom stabs/støtte struktur og operativ struktur på den ene siden og utdanningsvolum på den andre siden som gjør at kompetansebehovet og behovet for erfaring og kontinuitet ivaretas.

6.12 ORGANISERING OG ANSVARFORHOLD

6.12.1 Generelt

Forsvaret skal fokusere sin kompetanseoppbygging rundt de fagområder som er direkte relevant for produksjon og anvendelse av militærmakt. På sivilt rettede fagområder hvor det eksisterer sivile tilbud, skal Forsvaret kunne kjøpe utdanningspakker fra sivile institusjoner. FSS skal ha

bestiller- og kvalitetssikringskompetanse for Forsvaret for kjøp av slike tjenester. I tillegg må Forsvaret i økende grad vurdere verdien av å bygge opp kompetansemiljøer opp mot kostnader og antall elevplasser pr år. I denne sammenheng bør det vurderes å kjøpe utdanningsplasser i utlandet, hos nære allierte, fremfor å bygge opp nasjonal kompetanse på smale fagfelt.

6.12.2 Ansvarsforhold

Forsvarssjefen har det formelle ansvaret for å godkjenne rammeplaner i Forsvarets utdanningsinstitusjoner. Dette innebærer at ansvaret for kompetanseutvikling/styring samt fellesfag og helhetsløsninger i Forsvarets utdanningsystem tillegges Forsvarets skolesenter.

NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen) krever at Bachelor- og Masterutdanning skal skje ved en institusjon. For at Forsvaret skal tilfredstille de krav som er stilt av NOKUT, må ansvaret for så vel bachelor- som masterutdanningen være forvaltet i rammen av en utdanningsinstitusjon. Dette vil innebære at FSS på vegne av Forsvarssjefen får ansvar for gjennomføring av masterutdanningen samt å utforme rammer og føringer for bachelorutdanningen. FSS er på den måten ansvarlig for å sikre akkrediteringen av både bachelor- og masterutdanning i Forsvaret.

Tatt i betraktning tilgjengelige ressurser, herunder personell som vil være kritisk kompetanse, er det behov for konsentrasjon av utdanningsvirksomheten for å etablere slagkraftige enheter. Fagmiljøet ved FSS vil være en slik enhet samtidig som det vil fungere som en kompetansebrønn som krigsskolene kan trekke på etter behov. Det legges opp til å forsterke samarbeidet mellom FSS og krigsskolene ved å etablere disse som elementer i en helhetlig utdanningsinstitusjon. Det vil utover dette samarbeidet fortsatt være behov for sterke fagmiljøer på de enkelte skolene, men fagmiljøer bør først og fremst bygges opp omkring skolenes sentrale fagområder og på et korresponderende akademisk nivå. For krigsskolene betyr dette at FSS vil ha det overordnede ansvaret for den ikke-grensespesifikke delen av utdannelsen, mens Generalinspektørene vil ha ansvaret for den grensespesifikke delen/fagansvar i den nye krigsskoleordningen. Krigsskolene er kommandomessig underlagt respektive generalinspektører.

6.12.3 Effektivisering og innsparinger i utdanningsordningen

Ved å betrakte det høyere utdanningsmiljøet i Forsvaret som en institusjon, sitter Forsvaret på svært mye god utdanningskompetanse. Målsettingen er å utnytte denne kompetansen optimalt. Dette innebærer blant annet at ikke alle skoler nødvendigvis bør ha hele bredden i kompetanse, men

at lærerkreftene i større grad kan få virke innenfor hele utdannings institusjonen. På sikt vil dette gjøre at FMO kan få en økonomisk besparelse ved:

- Dublering av kompetanse unngås. I stedet kan det bygges opp solide lærings- og kompetansemiljøer som alle skolene i institusjonen kan bruke.
- Økt samarbeid og oversikt innenfor institusjonen.
- Bedre utnyttelse av lærere og på den måten spare årsverk.

Det er anslått at ca 70 årsverk kan spares inn på krigsskolene og FSS. Dette omfatter en overføring av 10% av årsverkene ved krigsskolene til FSS og en derpå følgende reduksjon av årsverkene ved FSS på 20%.

6.13 REKRUTTERING

I et langsiktig perspektiv vil rekruttering være en viktig utfordring for Forsvaret. For å styrke evnen til rekruttering må en rekke forhold ivaretas og tiltak iverksettes.

- Forsvaret skal drive aktiv markedsføring av Forsvaret som en attraktiv arbeidsplass;
- Sesjon skal være et rekrutterings- og seleksjonsverktøy. Det skal være kort tid mellom sesjon og innkalling;
- Det innføres sesjonsplikt for kvinner. Hensikten er å nå denne målgruppen med informasjon om Forsvaret samt gi anledning til å motivere kvinner til å søke Forsvaret;
- For at Forsvaret skal kunne rekruttere godt til alle kategorier personell er det viktig at utdanningssystemet er fleksibelt og at dette prinsippet også styrer rekrutteringen;
- Det skal fortsatt være mulig for enkelte kategorier å søke befalsutdanning forut for innkalling til førstegangstjeneste;
- Tidlig i førstegangstjenesten bør aktuelt personell gjennomføre en innledende seleksjon. Dette vil også gjøre det mulig for den enkelte å forbedre eksempelvis sin fysiske form frem mot endelig seleksjon senere i utdanningsåret.
- Innføring av sivile grader i utdanningssystemet vil gjøre det enklere å bygge på militær utdanning med sivil utdanning. Forsvarets utdanning, spesielt lederutdanningen, har god anseelse også utenfor Forsvaret. Dette må således videreføres;
- Nytt system for kontraktsbefal vil gjøre at Forsvaret øker sin rekrutteringsflate. Forsvaret vil nå også de grupper som ikke er interessert i, eller motivert for, en lengre teoretisk utdanning.

Grunnleggende befalsutdanning, og senere krigsskolen, vil i hovedsak rekruttere fra førstegangstjenesten. Dermed vil sesjonen bli det sentrale rekrutterings- og seleksjonsverktøy. Det skal legges vekt på riktig klassifisering og fordeling slik at frafallet under tjenesten minimaliseres.

Forsvaret er opptatt av å rekruttere kvinner. For å kunne oppnå det i forbindelse med en ny befalsordning anbefales det sesjonsplikt for kvinner. Statushevende tiltak for vernepliktige vil være et viktig element i rekruttering og motivering til førstegangstjeneste.

6.14 OPPSUMMERING AV UTDANNINGSORDNINGEN

Sett i forhold til dagens utdanningsordning er dette en bedre modell fordi den:

- Hever kvaliteten på grunnleggende befalsutdanning ved at den gjennomføres i Forsvarets operative avdelinger eller skolemiljø;
- Gir et kortere utdanningsløp, i tråd med endringer på Universitets- og høyskolesektoren;
- Sikrer tilgang på kompetanse Forsvaret har behov for, uten at denne nødvendigvis er gitt av militære utdanningsinstitusjoner;
- Erstatte standardiserte utdanningsløp med fleksible, modulbaserte ordninger som åpner for individuelle tilpasninger og tilpasninger ut fra Forsvarets behov;
- Reduserer oppstyking av tjenesten og sikrer mer helhetlig og sammenhengende krigsskoleutdanning;
- Gir mulighet for modulbasering og individuelle tilpasninger i tråd med kvalitetsreformen for høyere utdanning;
- Forbedrer akademisk kompetanse i FMO gjennom innføring av bachelor- og mastergrader;
- Gir et grunnlag for bredere rekruttering.

Sett i et økonomisk perspektiv vil den nye utdanningsmodellen være bedre fordi den:

- Gir en identifisert personellrelatert innsparing for GBU på ca 340 millioner i perioden 2005–2008;
- Gir færre år i fravær fra tjeneste for den enkelte. De identifiserbare innsparingene av dette utgjør ca 45 millioner i perioden 2005–2008;
- Medfører mindre behov for instruktørårsverk. De identifiserbare innsparingene av dette er beregnet til ca 75 millioner i perioden 2005–2008;
- Gir en samlet personellrelaterte innsparinger på ca 460 millioner i perioden 2005–2008.

7 ANBEFALINGER OM TILTAK INNENFOR STYRKEPRODUKSJON, LOGISTIKK OG STØTTEVIRKSOMHET

7.1 GENERELT

Fokus for virksomheten i Forsvaret er operativ struktur. Dette kapittelet retter seg mot tiltak og konsekvenser for styrkeproduksjon samt base-, logistikk- og støttestrukturen som følge av effektiviseringstiltak og endringer i operativ struktur. De anbefalte tiltak og virkemidler skal således bidra til å realisere Forsvarets operative struktur og behov, samtidig som de skal bidra til et forsvar i økonomisk balanse.

Samlet utgjør de anbefalte innsparingstiltakene 1,65 mrd i året ved full effekt innenfor logistikk- og støttevirksomhet. Tiltakene er delvis med på å realisere dagens målsettinger om personellramme for 2005, og vil møte økte operative krav og skape økt gripbarhet uten å gå utover budsjettammen. Å finne frem til gode, helhetlige løsninger på tvers av forsvarsgrenene er tillagt stor vekt. Det understrekes at konsekvensene for basestrukturen inkluderer endringer for Forsvarets logistikkfunksjoner, samt regionale støttefunksjoner (RSF).

7.2 OPPSUMMERING AV ANBEFALINGENE

MFU anbefaler en rekke tiltak relatert til styrkeproduksjon, logistikk- og støttevirksomhet. Summen av disse tiltakene vil frigjøre ca 1,65 mrd årlig ved full effekt og i betydelige grad bidra til at den operative ambisjonen kan realiseres:

- **Kvalitetsheving av operativ støtte:** Det nye konseptet som foreslås medfører økt gripbarhet av logistikk- og støttevirksomheten. En betydelig større andel personell vil i fremtiden kunne trene, og ved operasjoner deployeres, sammen med operativt personell. Dette øker relevansen for og kvaliteten på støtten vesentlig
- **Mer effektiv organisering av styrkeproduksjonen:** Modellene for styrkeproduksjon er gjennomgått med sikte på å gjøre disse mer effektive og hensiktsmessige i forhold til den økte ambisjonen om operativ klartid. For eksempel er Hærens Utdannings- og kompetansesentre (UKSene) i større grad integrert med styrkeproduksjonsavdelingene, noe som er en vesentlig forutsetning for å personellmessig kunne realisere operativ ambisjon i Hæren. Videre er det etablert nye grenovergrepene styrkeproduksjonsaktiviteter (for eksempel KKIS og logistikk).
- **Redusert basestruktur og mer effektiv basedrift:** Det er utarbeidet en visjon for fremtidig basestruktur. Denne innebærer at den fremtidige utviklingen av virksomheten skal samles til 4–5 områder, med et fåtall "satellitter" der

hensiktsmessig. I planperioden 2005–08 foreslås det nedleggelse av baser som medfører en positiv nåverdi og/eller har positive konsekvenser for operative forhold. I sum vil disse tiltakene gi årlige besparelser på ca 190 millioner. Videre foreslås det en samling av regionale støttefunksjoner (RSF) som vil gi ytterligere besparelser på 80–100 millioner årlig som følge av stor- og samdriftsfordeler. Et nødvendig virkemiddel for å realisere basestrukturvisjonen vil være EBA-investeringer. Den vurdering som foreligger av disse nå, representerer en øvre ramme og skal gjennomgås på nytt med sikte på ytterligere reduksjon.

- **Betydelig strømlinjeforming av øvrige støttefunksjoner og staber, samt materiellsamarbeid:** En rekke tydelige grep tas for å gjøre andre støttefunksjoner og staber mer effektive. I sum gir disse besparelser på ca 1 250 millioner årlig ved full effekt. Tiltakene omfatter reduksjoner tilsvarende ca 350 millioner relatert til FLO og Forsvarets musikk, ca 120 millioner relatert til øvrig stab/stillinger i utlandet, ca 300 millioner redusert forsknings- og utviklingsinnsats, samt 300–500 millioner forventede besparelser i forbindelse med internasjonalt materiellsamarbeid. Besparelsene oppnås ved personellreduksjon, samt omdefinering av militære stillingshjemler til sivile, noe som bidrar til at trykket i den militære utdanningsstrukturen letter.

I sum medfører dette en vesentlig dreining av ressursbruken fra logistikk- og støttevirksomhet til operativ virksomhet. Mens om lag 40% av årsverkrammen i nåværende struktur medgår til operativ virksomhet, vil tilsvarende tall for den anbefalte strukturen være økt til over 60%.

7.3 METODIKK

I anbefaling av logistikk-, base- og støttestruktur er følgende sentrale faktorer lagt til grunn:

- **Operative forhold** – Operative krav, herunder avstand til operasjonsområdene, samt gode øvings- og treningsfasiliteter herunder skytefelt er tillagt stor vekt.
- **Økonomi.** Økonomi er en meget sentral rammefaktor. Organisasjonsløsninger som bidrar til lavere driftskostnader, uten at aktiviteten reduseres, er tillagt stor vekt.
- **Kompetanse.** Det er viktig å etablere mer robuste og bærekraftige kompetansemiljøer ved bl a å etablere fellesløsninger og et tettere samarbeid på tvers av Forsvarsgrener.

- **Konsentrasjon av virksomhet.** Samling av Forsvarets virksomhet til færre områder vil legge til rette for tettere koordinering og samarbeid mellom avdelinger. Dette vil gi mer kosteffektive baser og driftskonsepter.
- **Synergi.** Det er viktig at Forsvaret utnytter alle tilgjengelige ressurser optimalt ved å samle og koordinere likeartet kompetanse og virksomhet på tvers av forsvarsgrener.
- **Personell- og familiepolitikk (inkl rekruttering).** Dette omfatter utdanning, karriere, boligforhold, flyttefrekvens m.m.
- **Allianseforpliktelser – flernasjonalt samarbeid.** Dette relaterer seg til operative og logistiske avtaler samt hvilke muligheter et flernasjonalt samarbeid gir for økonomisk rasjonelle løsninger – ved eksempelvis flernasjonale anskaffelser.
- **Miljø.** Miljømessige problemstillinger og konsekvenser ved å samle Forsvarets virksomhet på færre baser og kostnader ved å avhende en leir på en miljømessig forsvarlig måte.
- **Offentlig Privat Samarbeid (OPS).** Omfatter ulike former for samarbeid med andre offentlige eller private aktører, herunder konkurranseutsetting og/eller bortsetting av virksomhet.

De valg som er foretatt er først og fremst et resultat av en samlet vurdering av faktorene. Det viktigste grunnlaget for base-, logistikk og støttestrukturen er å understøtte den operative strukturen. Av den grunn har operative forhold, sammen med hva som er økonomisk mest gunstig, derfor veid tyngst.

7.4 LOGISTIKK- OG STØTTEKONSEPTET

Nytt logistikk- og støttekonsept er lagt til grunn som en sentral føring for utviklingen av Forsvaret i kommende langtidsperiode. Dette konsept vil være styrende for logistikk- og støttevirksomhet i Forsvaret og bl.a danne grunnlag for revisjon av FSJ Logistikkdirektiv.

I forbindelse med fortsatt modernisering og omstilling er det en viktig utfordring å skape et begrepsapparat som reflekterer fremtidens krav, og skape forståelse for dette. Konseptet har følgende formål:

- Dreie fokus fra forvaltning av en stor, statisk og personellintensiv organisasjon til understøttelse av et fleksibelt og kapasitetsdrevet forsvar med nødvendig strategisk og operasjonell deployerbarhet og taktisk mobilitet i og utenfor Norge – i fred, krise, væpnet konflikt og krig.

- Definere en entydig ansvars- og rolleavklaring mellom aktører innen operativ virksomhet⁹, herunder mellom styringslinjene operasjoner, styrkeproduksjon og logistikk.
- Vurdere radikalt endrede måter å organisere og tilveiebringe de understøttende tjenestene på i den hensikt å frigjøre midler fra statisk støttevirksomhet til strukturelementene og deployerbare logistikkkapasiteter.
- Økt forståelse hos alle ansatte i Forsvaret når det gjelder prosesser og aktiviteter som understøtter produksjon, forflytning og vedlikehold av styrkeelementene.
- Dreining av tjenesteproduksjon av logistikk- og støttevirksomhet tilpasset fremtidige kapasiteter, styrkegenereringsmodeller og operasjonskonsepter.
- Legge forholdene til rette for at andre aktører kan delta i logistikk- og støtteprosessene.
- Bidra til å skape fremdrift i moderniserings- og omstillingsprosessen i Forsvaret.

Følgende føringer og forutsetninger legges til grunn for konseptet:

- Høyest prioritet skal gis til styrker som både kan løse nasjonale og allierte oppgaver, styrker med strategisk deployerbarhet og høy reaksjonsevne og styrker med høy reaksjonsevne for rent nasjonale oppgaver hvor NATO ikke er involvert.
- Økt flernasjonalt (combined) og sivilt-militært samarbeid skal legges til grunn for fremtidig understøttelse av militære styrker. For deployerbare styrker skal det etableres og videreutvikles mobil og flyttbar logistikk som leverer tjenester der de trengs. Samtidig må det prioriteres å begrense behovet for logistikkstøtte gjennom nye systemløsninger.
- Dagens og fremtidens konflikt- og trusselbilde gjør at skillelinjene mellom fred, krise, væpnet konflikt og krig viskes mer ut. Økt krav til gripbarhet og deployering av styrkestrukturen samt økonomiske forhold gjør at det vil være u hensiktsmessig å videreføre et eget fredsmessig administrasjons- og forvaltningsapparat ved siden av det som styrkestrukturen trenger for understøttelse under operasjoner. Logistikk- og støttefunksjoner skal være organisert slik at den er gjenkjennelig, med krav om størst mulig likhet i fred, krise, væpnet konflikt og krig. Dette stiller krav til at personell, materiell og utrustning er tilgjengelig og tilfredsstillende de operative krav som settes.

⁹ FSDO s.7 Operativ virksomhet omfatter planlegging og ledelse av militære operasjoner samt tilhørende styrkeproduksjon og logistikk i fred, krise, væpnet konflikt og krig. Det hører med under operativ virksomhet å føre tilsyn med mobiliseringsforberedelser og å planlegge og lede øvelser i samarbeid med de sjefer som er ansvarlig for styrkeproduksjon og logistikk.

- Det forutsettes at tjenestene tillagt regional støttefunksjon (RSF) skal samordnes med lokal tjenesteproduksjon i FLO under én kommando for å optimalisere logistikk- og støttefunksjoner i Forsvarets militære organisasjon (FMO). FLO anbefales å bli ansvarlig for "basedrift"¹⁰ i Forsvaret. Dette vil skal skape forutsetninger for et kapasitetsdrevet og mer deployerbart forsvar.

I korthet har dette følgende konsekvenser:

- Kraftsamling av Forsvarets virksomhet til færrest mulig kjerneområder.
- Etablering av hovedbaser, filialer, deployerbare og mobile baser.
- FLO ansvarlig for basedrift, samt samordning av logistikk og støttefunksjoner (inkl RSF) – i Norge og ute/internasjonalt.
- Økende grad av alliert samvirke og offentlig privat samarbeid (OPS).
- Økt grad av integrasjon på tvers av forsvarsgrenene.

7.5 KONSEKVENSER FOR STYRKEPRODUKSJON SAMT LOGISTIKK-, BASE- OG STØTTESTRUKTUR

Det er i studien lagt opp til en modernisering og effektivisering av de prosesser og aktiviteter som skal bidra til å stille styrker klare til innsats. Modellen for styrkeproduksjon og basestruktur som anbefales, er i samsvar med logistikk- og støttekonseptet. Anbefalte tiltak er videre preget av grenovergripende tenking.

Tilnærmingen innebærer allerede tidlig i perioden en betydelig forskyvning i retning av felles styrkeproduksjon på felles baser. Etableringen av Base Romerike og Jørstadmoen som rene fellesbaser med fleksible og kapasitetsdrevne KKIS, logistikk- og støtteavdelinger, er eksempler på en slik tilnærming, med en tydelig dreining fra grenvise til felles organisasjonsløsninger. Videre innebærer denne tilnærmingen at det fremmes anbefalinger om nedleggelse, sammenslåinger og flyttinger innen og på tvers av de enkelte forsvarsgrener med tanke på samling av virksomhet til et fåtall av kjerneområder. Selv om det innenfor perioden 2005 til 2008 ikke planlegges omfattende nedleggelse av hele baser, er en gradvis samling et sentralt mål i et mer langsiktig perspektiv. For Hæren betyr dette tilsvarende samling av virksomhet til Østerdalen og Indre Troms, for Sjøforsvaret tilsvarende samling til Haakonsværn i Bergen og fartøysbasert logistikkstøtte, og for Luftforsvaret tilsvarende samling omkring basene Rygge, Ørland og Bodø, og for fellesinstitusjoner i Østlandsområdet.

Et annet utviklingstrekk er at operativ virksomhet, styrkeproduksjon og logistikk etablerer gripbare styrkebrønner med tett integrerte elementer fra alle tre søylene. De anbefalte styrkeproduksjonsmodeller, sammen med endringer i logistikk, base og støttevirksomhet, medfører en betydelig forskyvning av personell fra logistikk- og støttevirksomhet til operativ virksomhet. Sammenlignet med dagens situasjon, der andelen av personell i operativ virksomhet utgjør om lag 40%, vil andelen i fremtiden utgjøre om lag 60%. Dette er en følge av de konseptuelle endringer det legges opp til.

Prosessene med å redusere styrkeproducentenes kontrollspenn videreføres fra forrige forsvarsstudie. Sjøforsvaret er allerede kommet langt i denne utviklingen. Hæren legger i denne studien opp til en betydelig reduksjon i kontrollspenn gjennom etablering av kun to organisasjonselementer under styrkeproducent, hhv (1) Hærens styrker og (2) Hærens transformasjons- og doktrinekommando. Heimevernet gjennomgår en omfattende kvalitetsreform. Dette vil gi en vesentlig mer kosteffektiv modell for styrkeproduksjon, høyere kvalitet på personellet og en mer effektiv logistikk-, base- og støttestruktur. FSJ vil i løpet av våren 2004 utrede nærmere hvordan han på en optimal måte skal ivareta styrkeproduksjonsansvar og styring av fellesavdelinger innen FMO.

7.6 FORUTSETNINGER FOR DE ØKONOMISKE BEREKNINGER SOM ER FORETATT

Lønnsomheten i de ulike alternative for basestruktur er vurdert ved hjelp av nåverdimodellen. Resultatene fra disse beregningene er videre vurdert og prioritert med hensyn til vår kortsiktige mulighet til å realisere nødvendige investeringer innenfor de løpende forsvarsbudsjettene. I alternativer med marginal forskjell i nåverdi er hurtig gevinst og ikke- kvantifiserbare faktorer tillagt større vekt.

Nåverdimetoden gir grunnlag for å sammenlikne alternative løsninger med ulike fremtidige inn- og utbetalinger. For Forsvaret vil innbetalinger i hovedsak best forstås som sparte investeringer eller driftsutbetalinger. Kontantstømmer i nærtid verdsettes mer enn kontantstrømmer lenger ut i tid, ved at fremtidige kontantstrømmer diskonteres med et avkastningskrav.

Tiltak der investeringer ikke er påkrevet er beregnet ut fra en årlig kostnadsreduksjon. Beregningene er gjennomført i henhold til retningslinjer fra Forsvarsdepartementet, og kvalitetssikret av eksterne konsulenter. Det er nyttet 4% reelt avkastningskrav og 20 års tidshorison fra og med 2005, dersom faktiske forhold ikke tilsier noe annet. Det er

¹⁰ En lokalisering hvorfra operasjoner springer ut i fra eller støttes, et område eller lokalisering som inneholder installasjoner som utfører logistikk eller annen støtte. I denne sammenheng utgjør base et samlebegrep over forsvarsetablering tidligere kalt leir, garnison, festning, fort, stasjon, base etc

forventet at priser følger normal inflasjon med unntak av reell prisstigning på 1,5% på personellrelaterte kostnader.

Beregningene omfatter i hovedsak inn- og utbetalinger for personell og infrastruktur. Personellrelaterte kostnader er kategorisert i Forsvarets ulike personellkategorier. Infrastruktur er inndelt i investeringer, salg/avhending, oppgradering, og driftskostnader. I de tilfeller alternativer antas å medføre betydelige forskjeller i materiellkostnader er dette beregnet særskilt. For øvrig fanges materiellrelaterte kostnader for totalstrukturen opp i totalberegningene gjennom kostnadsberegningsmodellen KOSTMOD.

Beregningene er fulgt opp av følsomhetsanalyser, hvor det er studert hvilken innvirkning endringer i de ulike kostnadselementene har for lønnsomhetsvurderingen. Videre er det vurdert hvordan lønnsomheten påvirkes av endringer i avkastningskrav og tidshorisont. I de tilfeller tiltakene viste seg å være følsomme for små endringer i slike parametere, er nåverdberegningens betydning nedtonet i forhold til andre vurderingskriterier.

7.7 SAMLEDE ØKONOMISKE KONSEKVENSER AV FORSLAG TIL TILTAK I LOGISTIKK-, BASE- OG STØTTESTRUKTUR

MFUs anbefalinger vil gi en struktur som beregnes å gå i økonomisk balanse i tiårsperioden. I tillegg til at en langt større del av støttestrukturen er blitt gripbar, har rene ikke-operative tiltak gitt rom for kostnadsreduksjoner på ca 1,65 milliarder kroner pr år ved full effekt utover kostnadseffekter som er en konsekvens av endringer på operativ side. Disse frigjorte ressursene er innenfor budsjettammene flyttet for å finansiere økte operative krav og høyere investeringer.

TILTAK I UTDANNING-, LOGISTIKK- OG STØTTEVIRKSOMHET			
Millioner kroner, kontantstrøm – årlig gjennomsnitt			
	Snitt '05–14	Realisering '05–08	Full effekt '09–14
Endringer i basestruktur, sum	148	91	186
Flytting av forvaltningsskolen i Halden	6	1	10
Flytte Alliert Treningssenter Nord	20	20	20
Legge ned Heistadmoen	44	47	41
Flytte GBK fra Horten til Bergen	19	14	23
Flytte 335 fra Gardermoen til Rygge	-9	-68	30
Flytte luftvern fra Bodø til Ørland	31	44	21
Legge ned mob-flyplasser	25	25	25
Legge ned Mågerø	12	8	15
(I tillegg er HV distriktsstruktur endret*)			
Nytt utdanningssystem, sum	109	115	105
Ny GBU/GBK	85	85	85
Ny FSTS/master	48	46	50
FSS/KS av reduksjoner	32	19	40
Ny KS/bachelor	-56	-35	-70
Øvrige ikke-operative tiltak, sum	1 006	490	1 350
Effekt av internasjonalt materiellsamarbeid	300	0	500
Reduser total FOU innsats	234	146	292
Andre ikke-operative tiltak**	472	344	558
Totalt	1 263	696	1 641

* Kostnadsbesparelser på 164/år i tiårs-perioden ved endringer i struktur er brukt for å styrke gjenværende distrikter for å tilfredsstille operative krav.

** Bl.a redusere utenlandsstillinger, redusere RSF, effektivisere FLO/M, bortsette FLO/TV, redusere Forsvarets musikk.

7.8 KONKRETE KONSEKVENSER AV ENDRINGENE I OPERATIV STRUKTUR

7.8.1 Konsekvenser for styrkeproduksjon og basestruktur i Hæren

For å redusere kontrollspennet og etablere et ledelsessystem som dekker fremtidig behov for å produsere gripbare styrker, samt å utvikle Hærens doktriner og kompetanse etableres:

- Hærens styrker (HSTY) og
- Hærens transformasjons- og doktrinekommando (TRADOK).

7.8.1.1 Hærens styrker (HSTY) opprettes og vil bestå av følgende elementer

- Ledelse Hærens styrker herunder staber-/kommando-apparat:
 - Taktisk integrert landkommando på divisjonsnivå- og brigadenivå (6. divisjonskommando)
 - Nødvendig styringsapparat.

- Mekaniserte kampavdelinger i Troms og base Østerdalen organisert innenfor egne fagmiljøer.
- Ledelse støtteavdelinger i Troms og base Østerdalen.
 - Samband.
 - Militærpoliti.
- Etterretning (inklusive ISTAR-bataljon). Ledelsen plasseres i Troms.
- Artillerielementer i Troms og base Østerdalen organisert innenfor egne fagmiljøer. Ledelsen plasseres i Troms.
- Ingeniørelementer i Troms og base Østerdalen organisert innenfor en egne fagmiljøer. Ledelsen plasseres i Troms.
- Luftvernkompetanse.
- Logistikk- og sanitetselementer i Troms og base Østerdalen organisert innenfor egne fagmiljøer.
- Hærens jegerkommando videreføres i base Østerdalen som det landbaserte styrkeelementet i Forsvarets jegerkommando.
- 6. divisjonskommando videreføres som integrert taktisk landkommando på divisjons- og brigadenivå
- Hans Majestet Kongens garde (HMKG). HMKG skal dimensjoneres for vaktthold og sikring rundt kongehuset. Musikk og drill videreføres. Utdanningen til HMKG skal ses i sammenheng med Hærens øvrige styrkeproduksjon og seleksjon/søknad til GBU. HMKG videreføres i HSTY.
- Base (Garnisonen i) Sør-Varanger. Grensevaktutdanningen skal ses i sammenheng med Hærens øvrige styrkeproduksjon noe som vil gi god synergi spesielt med tanke på innrykk og seleksjon/søknad til GBU herunder grensesnitt til Hærens utdannings- og innsatsstyrke. Grensevakten videreføres i HSTY.
- Base (Garnisonen i) Porsanger med nødvendig basestøtte og utdanning på inntil en kompanistørrelse. Utdanningen på Porsangmoen videreføres i HSTY.

7.8.1.2 Hærens transformasjons- og doktrinekommando (TRADOK) opprettes med følgende elementer underlagt

- Ledelseelementet/stab og doktrineelementet (ledelseelement på Linderud), desentralisert modell med en fordeling i Troms og base Østerdalen.
- Krigsskolen endres iht til ny utdanningsmodell til en 3-årig krigsskole og videreføres under TRADOK på Linderud

7.8.1.3 Nedleggelse av avdelinger

Ved å etablere Hærens styrker (HSTY) og Hærens transformasjons- og doktrinekommando (TRADOK) medfører dette at flere avdelinger formelt foreslås nedlagt, selv om virksomheten videreføres i den nye strukturen. Følgende avdelinger anbefales formelt nedlagt:

- Stab Brigade Nord.
Infanteribataljon, Panserbataljon, Jegerbataljon, Kavaleribataljon, Etterretningsbataljon, Artilleribataljon, Ingeniør-

bataljon, Sambandsbataljon, Luftvern bataljon, Logistikkbataljon, Sanitetsbataljon, Militærpolitikompani,

- Forsvarets innsatsstyrke – Hær
Stab FIST-H, Telemark bataljon¹¹, Nasjonalt støtteelement.
- Utdannings- og kompetansesenter Hærens kampvåpen
- Utdannings- og kompetansesenter Hærens logistikkvåpen
- Utdannings- og kompetansesenter Hærens samband

Logistikk, base og støttestrukturen tilpasses disse leveransene.

7.8.2 Konsekvenser for styrkeproduksjon og basestruktur i Sjøforsvaret

Med bakgrunn i forrige LTD-prosess gjennomgikk Sjøforsvaret en omfattende effektivisering og restrukturering. MFU anbefaler å bygge videre på denne prosessen og foreslår en ytterligere konsentrasjon av Sjøforsvarets styrkeproduksjon og virksomhet – spesielt omkring hovedbasen Haakonsværn.

- Åsegarden (og Evenes) anbefales nedlagt og Alliert Treningssenter Nord omformes. Staben anbefales flyttet til Skjold, mens virksomheten for øvrig ivaretas av ledig kapasitet ved eksisterende baser i Troms- og Finnmarksregionen. Alternativet gir en innsparingseffekt på ca 18 millioner kroner pr år grunnet avgivelse av dedikert infrastruktur.
- Befalsskolen i Horten anbefales nedlagt og grunnleggende befalsutdanning anbefales lokalisert i hovedsak til Haakonsværn. Det er rasjonelt å samle skolevirksomheten der Sjøforsvaret har samlet store deler av sin øvrige virksomhet og fagkompetanse. Tiltaket innebærer at styrkeproduksjonen i økende grad konsentreres til Haakonsværn. Haakonsværn gir en forbedret nåverdi på 303 millioner kroner i forhold til Horten og 118 millioner kroner i forhold til Madla i en 20 års periode, og er positiv/lønnsom allerede i perioden 2005–2008. Full årlig innsparingseffekt på omtrent 20 millioner kroner, vesentlig fra 2008 og utover.
- Marinejegerkommandoen videreføres i Ramsund inntil videre som det maritime styrkeelementet i Forsvarets jegerkommando.

7.8.3 Konsekvenser for styrkeproduksjon og basestruktur i Luftforsvaret

På sikt søkes Luftforsvarets styrkeproduksjon og virksomhet hovedsakelig konsentrert til basene Bodø, Ørland og Rygge. I perioden 2005–2008 foreslås følgende tiltak:

- Forsvarets ammunisjonskole (FASK) anbefales flyttet fra Luftforsvarets skolesenter Kjevik (LSK) til den nye fellesbasen på Sessvollmoen. Begrunnelsene for dette er å knytte

¹¹ Tmbn videreføres under Hærens styrker

spredte, grenvise kompetansemiljøer sammen med fellesmiljøer som kan produsere tjenester for hele Forsvaret.

- Luftforsvarets befalsskole anbefales nedlagt. Utdanningsvirksomheten videreføres, men i form av GBU/GBK på hhv Kjevik og ute ved avdeling. For luftvern (LV) gjennomføres GBU ved Luftforsvarets hovedbase for LV – Ørland hovedflystasjon. Tiltakene er en naturlig følge av forslag til ny utdanningsordning.
- CRC Mågerø anbefales flyttet til Rygge. Programmerings-senteret og Luftforsvarets kontroll- og varslingsskole (LKVS), som i dag er lokalisert til Luftforsvarets stasjon Mågerø, men organisatorisk tilhører Luftforsvarets utdannings- og kompetansesenter (LUKS) anbefales flyttet til Rygge flystasjon (base). Tiltaket vil innebære ytterligere samling av fagkompetanse til Luftforsvarets utdannings- og kompetansesenter og samtidig bidra til god synergi mellom fagskolemiljøene i Luftforsvaret, de luftoperative miljøene, samt utviklings- og eksperimenteringsmiljøene. Tiltaket gir en positiv nåverdi på 182 millioner kroner i et 20 års perspektiv og har en årlig innsparing på om lag 15 millioner kroner.
- Luftforsvarets stasjon Mågerø anbefales nedlagt.
- Gardermoen flystasjon anbefales nedlagt, og 335 skvadron anbefales flyttet til Rygge flystasjon. Nedleggelse av Gardermoen flystasjon er ikke økonomisk begrunnet på kort sikt, men anbefales gjennomført for å samle kompetansemiljøer og operative miljøer, spesielt innenfor spesialoperasjoner. Det er lagt vekt på at operative behov (trening) vil tilfredstilles bedre på Rygge, hvor den sivile lufttrafikken er vesentlig mindre enn på Gardermoen. Tiltaket har en positiv nåverdi i et 20 års perspektiv på 66 millioner kroner.
- Evenes, Torp, Langnes, Flesland og Værnes anbefales nedlagt som mob-flyplasser. Tiltaket gir årlige besparelser på om lag 25 millioner kroner.
- Luftvern anbefales flyttet fra Bodø til Ørland med tanke på ytterligere konsentrasjon og synergi.
- Det opprettes en avdeling på Rygge initielt basert på 720 skvadron som det luftoperative element i Forsvarets jegerkommando.

7.8.4 Konsekvenser for styrkeproduksjon og basestruktur i Heimevernet

Heimevernsstrukturen som ble vedtatt ifm behandlingen av St.prp nr 45 er kostnadsberegnet til omkring 2,2 milliarder kroner i året (gjennomsnitt KOSTMOD-beregning 2005–2014).

Sum av foreslåtte operative forhold, styrkeproduksjon og logistikk og støttevirksomhet gir en ny heimevernsstruktur som kostnadsberegnet til 1,4 milliarder kroner pr år¹². Det nye Heimevernet vil ha bedre kvalitet og en forbedret evne til å løse et bredere spekter av oppgaver. Dette har man oppnådd ved at innsparingene i hovedsak benyttes for å tilfredsstille nye operative krav. Foreslåtte tiltak vil til sammen føre til en kvalitetsreform med fokus på økonomi, konsentrasjon og synergi.

For at Heimevernet skal kunne beholde en operativ struktur som ivaretar de operative/territorielle oppgaver på en tilfredsstillende måte, er det nødvendig å redusere utgifter til ledelse og styrkeproduksjon, samt støtte- og basestruktur. Kostnadene ved gjennomføring av førstegangstjenesten blir redusert ved at Heimevernet i mindre grad selv forestår denne. Tilsvarende prinsippl vil legges til grunn for grunnleggende befalsutdanning.

Som følge av de angitte endringer i operativ struktur, foreslås det en reduksjon av antall distrikter, med tilhørende distriktsstaber/baser, fra 18 til 12. Tiltaket vil føre til årlige personellbesparelser på ca 100 millioner kroner. Denne reduksjonen og effektiviseringen skal frigjøre midler til å gjennomføre en kvalitetsreform, i form av økte investeringer og økt øvings- og treningsaktivitet for HVs operative struktur.

Følgende baser opprettes eller videreføres:

HV-distrikt:

- Basen Lutvann (videreføres)
- Basen Rygge (nytt sammenslått HV-01/04) etableres innen 2008
- Basen Grønvaad – Kongsberg (opprettet) innen 2006
- Basen Terningmoen (videreføres)
- Basen Kjevik (videreføres)
- Basen Vatneleiren (videreføres)
- Basen Bergenhus med treningssenter Ulven for styrkeproduksjon (videreføres)
- Basen Setnesmoen (videreføres)
- Basen Værnes (videreføres)
- Basen Drevjamoen (opprettet) innen 2005
- Basen Setermoen (videreføres)
- Basen Høybuktmoen (videreføres)

Andre baser:

- Basen Dombås (videreføres) – lokalisering vil bli vurdert i perioden
- Baser for Sjøheimevernet (SHV): SHV treningssentra kolokaliseres med Sjøforsvarets virksomhet ved Haakonsværn og Trondenes
- Basen Rygge (Luftheimevernet (LUHV))

¹² Inkluderer kutt i personellstruktur, kutt i førstegangstjeneste og EBA avhendinger.

Baser som legges ned:

- Basen Ravneberget (videreføres inntil videre, men legges ned innen 2008 når nytt HV-distrikt etableres på Rygge)
- Basen Kongsvinger (videreføres inntil videre, men legges ned innen 2008 når nytt HV-distrikt etableres på Rygge)
- Basen Eggemoen innen 2006
- Basen Heistadmoen innen 2006
- Basen Skei i Jølster innen 2006
- Basen Persaunet innen 2006
- Basen Steinkjersannan innen 2006
- Basen i Mosjøen innen 2005
- Basen i Narvik innen 2006
- Basen Altagård innen 2006

Det er lagt til grunn en tilpasning i operativ struktur fra dagens 83 000 personell til inntil 50 000 personell. Omfanget av omstillingen i Heimevernet er omfattende og anbefales gjennomført i flere faser.

7.8.5 Konsekvenser ved å samle flere fellesfunksjoner på base Romerike

Det anbefales å samle flest mulig av fellesfunksjoner innenfor base Romerike som omfatter leirene Sessvollmoen med filial Hauerseier, Forsyningslager Nordkisa og Romerike

tekniske verksted på Trandum. Det er flere begrunnelser for anbefalingen – både operative, kompetansemessige og økonomiske.

Logistikk- og fellesoperative støtteelementer må gjøres gripbare. Derfor anbefales etablering av kompetansemiljøer hvor deler av organisasjonen er gripbar, slik at den på kort varsel kan deployeres i samsvar med de krav som stilles til de operative kapasiteter som skal understøttes. Ved å samle små kompetansemiljøer og nisjekapasiteter i større, komplementære og robuste miljøer vil gripbare enheter som samtidig har evne til utholdenhet bedre sikres. I tillegg vil det gi faglige synergier og høyere kvalitet, eksempelvis ved mer effektiv samtrening mellom beslektede funksjoner. Tiltakene innehar også et innsparingspotensial ved at flere avdelinger deler på basefunksjoner og at utgifter til bl.a reise/transport mellom samvirkende avdelinger reduseres.

EBA investeringer på Sessvollmoen beløper seg til om lag 80 millioner kroner.

Den foreslåtte samling av avdelinger medfører de organisasjonsmessige konsekvenser som fremgår under.

7.8.5.1 Endringer/nyetablering på base Romerike

AKTIVITET	ANBEFALTE ENDRINGER I FORHOLD TIL ST.PRP NR 45
LOGUKS	Nedlegges
Forsvarets kompetansesenter Logistikk (FKL)	Opprettes med ledelse og stab fellesstyrker Logistikk i Forsvaret.
Befalsskolen for Hærens Logistikkvåpen	Nedlegges
Forsvarets Våpen-tekniske befalskole	Opprettes som en del av FKL.
Hærens logistikk-skole	Nedlegges
Forsvarets Logistikk Skole	Opprettes som en del av FKL.
Nasjonalt støtteelement/Telemark bataljon/FIST-H	Nedlegges
Transportkp/FIST	Opprettes
Forsvarets kompetansesenter Vognføreropplæring	Videreføres som en del av FKL.
Forsvarets Hundeskole	Justert ambisjon. Videreføres som en del av FKL.
Forsvarets MP Skole	Justert ambisjon. Videreføres som en del av FKL.
Forsvarets ammunisjons-/EOD-skole	Opprettes som en del av FKL (Tilknytningsform under vurdering)
FSS/Forsvarets Forvaltningsskole, kursavdeling	Videreføres under FSS/FFS.
Forsvarets Sanitet	Videreføres med justert ambisjon
Forsvarets ABC-skole	Justert ambisjon
Driftsstøtte (RSF)	Tilpasset
Felles administrativt foresatt avdeling (AFA)	Flyttes ut av FIST/H Terningmoen og videreføres under Nye Felles på Sessvollmoen.

7.8.5.2 Anbefalte nedleggelse/flytting av aktivitet fra andre baser

AKTIVITET	ANBEFALTE ENDRINGER IFT ST.PRP NR 45	TILTAK
FSS/FFS avd Halden (Forsvarets skolesenter/ Forsvarets forvaltningsskole)	Avvikles	Videreføres på base Romerike og ved skolesenteret på Akershus under FSS/FFS
LSK/FASK (Forsvarets ammunisjonsskole)	Nedlegges. Videreføres som en del av Forsvarets ammunisjons-/EOD-skole	Tilpassing til leveransen (strukturen) Videreføres i et samlet miljø på Sessvollmoen
FABCS (Forsvarets ABC skole)	Videreføres og etableres på Sessvollmoen	Tilpassing til leveransen (strukturen) Videreføres på Sessvollmoen

7.8.6 Etablering av "Forsvarets kompetansesenter for KKIS"

Forsvarets kompetansesenter for KKIS foreslås midlertidig opprettet med følgende elementer:

- Ledelse/stab felles styrkeproduksjon KKIS for Forsvaret
- Forsvarets Ingeniør Skole KKIS
- Fagmiljøer for Kommunikasjonssystemer, informasjonssystemer og informasjonssikkerhet
- Felles KKIS-enhet (Norwegian CIS Task Group)

Dette innebærer at Utdannings og kompetansesenter for Hærens Samband anbefales nedlagt.

Etableringen av et felles kompetansesenter innenfor KKIS vil bidra til å legge grunnlaget for å etablere en felles informasjonsstruktur som vurderes som vesentlig for å nå målsettingen om et Nettverksbasert Forsvar. Dette oppnås ved at det etableres et rammeverk for både utvikling av materiell og organisasjon, herunder personell med riktig kompetanse. Løsningen vil forbedre mulighetene til å oppnå interoperabilitet både nasjonalt og internasjonalt. Etableringen av kompetansesenter med et helhetsansvar vil videre bidra til å etablere høy ytelse, god tilgjengelighet og nødvendig fleksibilitet i materiellsystemene.

Samlokalisering av Forsvarets felles KKIS miljøer innebærer et prinsippvedtak om samling av likeartede kompetansemiljøer for å bedre koordinering og faglig synergi. Målet er å gi hele Forsvaret KKIS tjenester med optimal kvalitet til en lavere kostnad.

Forsvarets kompetansesenter for KKIS lokaliseres inntil videre på Jørstadmoen.

Videre utredninger ivaretar vurdering av fremtidig lokalisering for å finne frem til den optimale organisering av det samlede KKIS miljøet.

7.8.7 Forsvarets logistikkorganisasjon – Tunge verksteder – anbefalt endring av tilknytningsform

Dette omfatter en videreutvikling av divisjon tunge verksteder som foreslås opprettet i St.prp nr 12 (2003–2004), og er samtidig i tråd med de føringer nevnte proposisjon gir om tilknytningsform.

Hensikt og mål med å endre Tung vedlikeholdsdivisjon (FLO/TV – 4 tunge verksteder) tilknytningsform ovenfor FMO er å:

- Skape bedre overensstemmelse mellom vedlikeholdsbehov og produksjonskapasitet.
- Effektivisere gjennom konkurranseutsetting og inntektsfinansiering av virksomheten.
- Gi kundene i Forsvaret reelle valgmuligheter mht leverandør av vedlikeholdstjenester.
- Gi FLO/TV like forretnings- og konkurransevilkår med kommersielle konkurrenter.
- Synliggjøre Forsvarets kostnader til vedlikehold slik at disse kan reduseres.

Den beste måloppnåelsen fåes ved å gjøre FLO/TV til et statsaksjeselskap. Basert på erfaringer fra tilsvarende omstillinger i Staten, anbefales det at omstillingsprosessen utføres i to trinn:

- FLO/TV gjøres om til et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter¹³ fom 1. jan 2006¹⁴
Forvaltningsorganet organiseres under FD, alternativt under FST hvis dette er mulig.
- Det er videre et mål at FLO/TV gjøres om til et heleid statsaksjeselskap i løpet av 2008¹⁵. Statsaksjeselskapet organiseres under FD, alternativt NHD.

Ved en trinnsvis utvikling av FLO/TV oppnåes bedre muligheter for å bruke erfaringer og legge inn eventuelle justeringer som følge av den nye organiseringen av FLO og de nye samhandlingsprosessene innenfor logistikk- og

¹³ De særskilte fullmaktene som må gies er for eksempel innenfor områdene: styring iht statsregnskap kombinert med bedriftsøkonomiske prinsipper/virksomhetsregnskap, frihet til egen prisfastlegging, mulighet for fondsavsetning, frihet til å regulere personellkapasitet, mulighet til å anskaffe autorisert våpenmateriell og reservedeler, mulighet til å etablere forsikringer ifm kunder utenom Forsvaret/Staten, mulighet til å fravike bestemmelsene i BAF og RFSA ifm materialanskaffelser til kunder utenom Forsvaret/Staten samt mulighet til å inngå i "Joint Ventures" og kommersielle allianser.

¹⁴ Datoen er satt i henhold til at de nødvendige beslutningene ikke vil komme før sommeren 2004.

¹⁵ Beslutninger og prosesser må være ferdig i 2008 slik at det nye statsaksjeselskapet er etablert ved regnskapsårets begynnelse, dvs pr 1 jan 2009

støttefunksjonene. Samtidig får nye FLO/TV muligheter til å konsolidere sin virksomhet frem mot målet om å bli et fremtidig statsaksjeselskap drevet på kommersiell basis.

Ved å bruke erfaringer fra resultater som er oppnådd ved bortsetting av virksomhet i andre sektorer, er det en reell målsetting å oppnå kostnadsreduksjoner på 10–15%. Med utgangspunkt i budsjettprognoser for FLO/TV for 2005 gir dette mulige kostnadsreduksjoner på et sted mellom 70 til 100 millioner kroner pr år.

Det ligger i den anbefalte løsningen at hele den samlede virksomheten i FLO/TV danner utgangspunkt for "Statsaksjeselskapet Tungt Vedlikehold" (SASTV).

7.8.8 Øvrige tiltak i FLO

FLO har gjennomgått betydelige endringer siden den ble etablert 1. januar 2002. De siste forslag til tiltak – etableringen av en divisjonalisert og prosessbasert organisasjon – behandles for tiden av Stortinget. De tiltak som skisseres her er ikke i konflikt med, men bygger på og er en videreutvikling av de tiltak som Stortinget nå har til behandling. De anbefalte tiltak i MFU har til formål å tilpasse støtteorganisasjonen til den nye operative strukturen innenfor budsjettammene og gjøre deler av FLO gripbare for å kunne delta sammen med operative styrker i oppdrag utenlands.

I relasjon til ny materielldivisjon vil det legges stor vekt på å utarbeide gjennomgående anskaffelsesstrategier på et strategisk nivå. Dette innebærer å avklare muligheter for å gjennomføre anskaffelsene innen en flernasjonalt ramme på et tidlig tidspunkt. Alle større materiellprosjekter vurderes gjennomført gjennom et internasjonalt materiellsamarbeid, og det bør initieres et strategisk samarbeid for anskaffelser med et fåtall internasjonale partnere innenfor "Nordsjøalliansen". Det er forventet betydelige besparelser i antall årsverk og kostnader ved materiellanskaffelser ved at Forsvaret i større grad inngår i internasjonalt materiell-samarbeid, og i mindre grad driver egenutvikling av materiell.

Ny IKT divisjon (ref. St.prp nr 12 2003–2004) er tiltenkt rollen som fagmyndighet og forvaltningsmyndighet for IT-materiell og IT-tjenester. I tillegg vil divisjonen være leverandør av tekniske ingeniørtjenester til driftsdivisjonens produksjon. Det anbefales at IKT divisjonens oppgaver og organisasjon vurderes for å oppnå ytterligere årsverk-innsparinger. Samlokalisering av dagens fagmiljøer, utfasing av enkelte strukturelementer samt bortsetting av rene utøvende ingeniørtjenester og deler av produksjonsstøtten, kan redusere staben i størrelsesorden 500 årsverk. Ikke alle innsparinger kan tas ut som netto gevinst, da en stor del av disse tjenestene i stedet må kjøpes eksternt. Gjenstående årsverk i Materielldivisjonen er om lag 800,

bestående av kjernekompetansen innenfor divisjonens fagområder som trekker ytterligere kompetanse og kapasitet til prosjekter fra grenene og eksterne leverandører.

Ny driftsdivisjon i FLO vil ha ansvar for forvaltning av FISBasis, Golf og drift av strategisk kommunikasjonsnett via egne og bortsatte tjenester, samt drift av støttesystemer og radiosystemer. Omstillingen, herunder effektiviseringer, bortsetting av IKT tjenester mv føres videre for å tilfredsstille behovet for en helhetlig og kosteffektiv IKT forvaltning.

Det anbefales at FLO/D organiseres for å kunne skille ut deployerbare logistikkbasert med en liten kadrestab i tilknytning til operative styrker med høy beredskap. Videre må et antall logistikk- og støttepersonell ved disse basene ha beredskapskontrakter for å følge innsatsstyrkene iht de krav disse har.

Det foreslås å vurdere å samle regionale støttefunksjoner (RSF) i fire enheter lokalisert til Nord-Norge – Indre Troms, Midt-Norge – Bodø, Vest-Norge – Bergen og Øst-Norge – Romerike. Disse vil søkes samlokalisert med ledelsen i FLOs nye produksjons og resultatenheter. For å oppnå størst mulig effektiviseringsgevinst og muligheten for innføring av OPS, anbefales det at RSF også organisatorisk legges under ny driftsdivisjon i FLO.

7.8.9 Identifisert potensial for årsverkreduksjoner i FLO

De effektiviseringstiltak som er identifisert, er beregnet å ha et potensial for årsverkreduksjoner på mellom 400 og 500 i slutten av perioden 2005–2008. Denne reduksjonen tas dels ut ved effektivisering, dels ved at tjenester vurderes bortsatt. I tillegg innebærer en endring av tilknytningsform for tunge verksteder at om lag 1 250 årsverk tas ut av Forsvarets militære organisasjon.

7.8.10 Offentlig/Privat samarbeid (OPS) – identifiserte prosjekter

Det er identifisert flere prosjekter for OPS som har potensial til å kunne gi en betydelig effektiviseringsgevinst. Det anbefales bl.a iverksatt følgende konkrete prosjekter iht konsept for OPS for å klarlegge potensialet:

- Bortsetting av den utførende sanitetsmateriellforvaltning i FMO
- Bortsetting av stasjonær basestøtte (inkl logistikk og EBA). Iverksette pilotprosjekt for base Haakonsværn
- Etablere OPS for all fartøysvedlikehold av skrog og installasjoner under vannlinjen
- Nytt ledelsesbygg for FLO på Kjeller.

7.8.11 Kartlegging av allianseforpliktelser

Som en integrert del av utredningsarbeidet er det gjennomført en studie for å kartlegge de NATO-relaterte bindinger både til operative forpliktelser, som samband og overvåkning, og til NATO infrastruktur knyttet til EBA som over tid er finansiert av NATO. Resultatene av denne studien er tatt hensyn til i forslaget til konkrete organisasjonstiltak. Det har også resultert i konkrete forslag til avhendelse av EBA.

7.8.12 EBA

Basenedleggelse og EBA reduksjoner ble fokusert i forrige omstilling. Dette vil i noen grad videreføres med ytterligere basenedleggelse i kommende 4-årsperiode. På sikt anbefales det å krafte samle til et færre antall områder.

Tiltak som har EBA konsekvenser er listet i prioritert rekkefølge:

- Flytting av virksomhet og krafte samling til færre baser krever noe nyinvesteringer.
- Kvalitetsreformen i Heimevernet gir mulighet for avhendelse av EBA, men genererer også et mindre investeringsbehov for et antall av de nye HV-distriktene.
- Et mobilt og fleksibelt forsvar stiller større krav til en fleksibel EBA-struktur.
- Målsettingen om et mer mobilt og gripbart forsvar øker antall vervede som medfører økt behov for kvarter.
- Nytt logistikk- og støttekonsept og omstilling av Forsvarets logistikkorganisasjon medfører reduserte behov for EBA til lager og verksteder.
- Mangel på investeringsmidler i perioden gjør at det i noen grad må tas i bruk midlertidige løsninger for å gjennomføre omstillingen.
- EBA-investeringer utenfor kjerneområdene reduseres til et minimum.

Arealbehov pr 1. januar 2005 er beregnet til 4,6 mill m². Totalt er det beregnet at arealbehovet (inkl NATO-finansierte anlegg) vil være ca 3,7 mill m² hvis de foreslåtte tiltak i MFU gjennomføres. Ved krafte samling til et færre antall områder er det et ytterligere potensial for arealreduksjoner. Det anbefales å avhende ca 0,9 mill m² bygningsmasse, hvorav ca 0,3 mill m² er NATO finansiert.

Det vil være behov for EBA investeringer for å gjennomføre omstillingen. De største investeringsbehovene som anbefales, relaterer seg til flytting av 335 skvadronen fra Gardermoen til Rygge, flytting av ARS fra Mågerø til Rygge, samt etablering av boliger og kvarter i Indre Troms og Østerdalen. Nye investeringsbehov for å gjennomføre anbefalingene i MFU er ca 2,5 milliarder kroner i perioden 2005–08. 2,5 milliarder er et maksimumstall for EBA investeringer. Behovet vil bli videre kvalitetssikret med kunden utover våren for å forsøke å redusere investeringsbehovet.

MFU har i et kundeperspektiv vurdert Forsvarsbyggs virksomhet med hovedvekt på kostnadsbildet. Det er gjennomført sammenlignede analyser for å vurdere de leveranser og tjenester Forsvarsbygg leverer. Utredningen har hatt fokus på effektivisering innen områder der det er reell mulighet til å påvirke kostnadene, dvs forvaltning, løpende drift, vedlikehold, utvikling, renhold, brukerstyrt utvikling og innleiekostnader. Med grunnlag i arealtall pr 1. januar 2003 er det sannsynliggjort en effektivisering på 341 millioner kroner pr år. Dette utgjør 17% av husleien, eksklusiv avskrivning.

7.8.13 Forskning

I 2003 bruker Forsvaret totalt om lag 1 166 millioner kroner på forskning og utvikling (FoU). Av dette benyttes om lag 450 millioner kroner av Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) og om lag 540 millioner kroner ifm prosjekter som Norsk sjømålsmissil og Joint Strike Fighter. Resterende brukes på NOBLE, Forsvarsbygg og private. Totalt sett bruker Norge mer enn sammenliknbare Nato-land på forskning og utvikling.

Ved en noe lavere ambisjon, en sterkere prioritering på forsknings- og utviklingsområdet og et tettere internasjonalt materiellsamarbeid, er det et mål å redusere de årlige kostnadene til forskning og utvikling med om lag 150 millioner kroner innen 2008, og om lag 300 millioner kroner frem mot 2014.

7.8.14 Effektivisere støttefunksjonene ved FFI

Ved FFI pågår det i dag en effektivisering av administrasjon og støttefunksjoner. Basert på antall personell i administrasjon og støttefunksjoner ved FFI, og erfaringstall fra andre forskningsinstitutter anbefales det at disse funksjonene reduseres med 30%.

7.8.15 Forsvarets musikk

Det anbefales å etablere en korpsstruktur bestående av 3 musikkorps. Ett korps lokaliseres til hver av de viktigste kjerneområdene til Forsvaret. Det betyr ett korps i Nord-Norge, ett på Østlandet og ett på Vestlandet. Anbefalingen innebærer at Forsvarets musikk krafte samles der Forsvaret for øvrig lokaliserer sin virksomhet. Forslaget innebærer at Marinemusikken i Horten og Forsvarets musikkorps Trøndelag nedlegges. En trekorpsstruktur vil gi årlige besparelser på om lag 25 millioner kroner årlig (inkl personell og EBA – basert på 2002 regnskapstall). Det er ikke behov for investeringer i bygg- og anlegg for å gjennomføre foreslåtte tiltak.

7.8.16 Forsvarsmuseet

For museene skal fokus rettes mot en mer bevisst og helhetlig bruk. Nytt styre gis i oppdrag å utarbeide en strategi

som ivaretar dette. Det anbefales å vurdere et økt krav om å dekke deler av museets driftskostnader med egeninntekter (egeninntekter for øvrige nasjonale museer er gjennomsnittlig på omlag 40% av driftsutgiftene iht St.prp nr 1 for 2002–2003, Kultur- og kirke departementet). Dagens besøkstall er estimert til ca 300 000 pr år. Det foreslås å sette et kritisk fokus bl a på forskningsvirksomheten ved museet. Mulighetene for større grad av samordning med forskningsvirksomhet ved FSS bør vurderes. Forøvrig bør tilknytningsform for museene vurderes nærmere.

7.8.17 Forslag til andre/enkeltstående innsparingstiltak

- Redusere kvadratmeternorm for kontor/administrasjon. Eksterne benchmarks for administrasjonsbygg synliggjør et potensial for å redusere fra 25 til 20 kvadratmeter pr person ved bygging av administrasjonsbygg. Lavere norm krever økt bruk av landskapsløsninger og nye bruksmønstre. Det er beregnet et potensial på reduserte investeringer på om lag 50 millioner kroner.
- Redusere satser for investering per kvadratmeter med 10–20% i forhold til dagens kostnadsnivå. En slik reduksjon kan bety reduserte investeringer på mellom 700 til 1000 millioner kroner totalt i 4-års perioden
- Ikke bygge egne personellboliger i tettbebygde strøk. Sparte investeringer erstattes med støtte til ansatte for å dekke boligutgifter. Det er derfor ikke lagt inn innsparingsgevinster.

- Kutte finansieringen av ett år ifm masterstudie. "Sivil KS III" består i dag av om lag 60 elever som får lønn og bokostnader dekket. Innsparingspotensial ved å kutte finansiering av ett år er beregnet til et årlig innsparingspotensial på 15 millioner kroner.

- Vurdere å koordinere informasjonstjenesten under en felles sjef i en sentral informasjonsavdeling. Behovet for strategisk tilnærming til informasjonsarbeidet er stadig voksende. Trenden i sivile virksomheter er større sentralisering og koordinering. Foreslåtte effektiviserings- og sentraliseringstiltak gir et årlig innsparingspotensial på 13 millioner kroner.

- Det anbefales at ansvaret for utøvelse og koordinering av Forsvarets rekrutteringsarbeid legges til Vernepliktsverket.

- Redusere bidrag til frivillige organisasjoner med 35% gir et årlig innsparingspotensial på 18 millioner kroner årlig.

I tillegg foreslås det å vurdere en reduksjon av antall årsverk i FOL, FD, FST og utland med inntil 380 årsverk innen 2009, for å skape riktig balanse mellom styrkestrukturen; nasjonal strategisk ledelse; kommando- og støttestruktur; utenlandsstillinger og det påfølgende utdanningsbehov.

8 REALISERING AV STRUKTUREN

Den anbefalte styrkestrukturen representerer Forsvarssjefens fagmilitære syn på hvordan Forsvaret bør innrettes for fremtiden innenfor rammen av overordnede politiske føringer. Anbefalingene vil videreføre den pågående omstillingen i Forsvaret, men ikke slutføre den. Det er imidlertid grunn til å peke på tre sentrale forhold som har nær tilknytning til hverandre, og som hver for seg kan gi store utslag på Forsvarssjefens anbefalinger dersom de endres.

8.1 TILPASNING AV FORSVARETS OPERATIVE STRUKTUR

I tråd med føringene er økonomiske innsparinger og effektivisering primært foreslått innenfor logistikk og støttevirksomhet. Dette vil frigjøre midler og skape en viss handlefrihet til å investere i prioriterte operative kapasiteter. Anbefalte endringer i logistikk og støttestrukturen har derfor sin bakgrunn i de konsekvenser som følger av justeringer og endringer i den operative strukturen og/eller gir betydelig økonomisk gevinst. Konsekvensen av ikke å realisere de foreslåtte endringer i logistikk- og støttevirksomheten er en redusert evne til modernisering og effektivisering, og vil bety ytterligere kutt i operativ virksomhet.

Den anbefalte operative strukturen har allerede i utgangspunktet svakheter på grunn av manglende volum, hvilket gir kapasitetene i strukturen begrenset dybde og bredde.

8.2 ENDRINGER I UTDANNINGSORDNING OG PERSONELLSTRUKTUR

Når fokus i større grad dreies mot operative oppgaver som stiller krav til deployerbare, fleksible og gripbare styrker av høy kvalitet, vil dette stille høye kvalitetskrav til alle som tjenestegjør i Forsvaret. For å møte dette må personellstrukturene endres. Særlig viktig blir det å styrkeprodusere godt trent og erfarne mannskaper og ledere på lavere nivå. Dette vil gi høyere kvalitet og bedre sikkerhet enn i dag. Ny befalsordning og en ny ordning for vervede bidrar sterkt til dette og er på mange måter en forutsetning for å oppnå ønsket fleksibilitet og gripbarhet for den operative strukturen.

For de vernepliktige vil de nye ordningene stille store krav til den enkelte, spesielt den delen av strukturen som er forutsatt stilt til disposisjon for internasjonale operasjoner.

8.3 SAMLING AV VIRKSOMHETER

Det anbefales en rekke tiltak som samler Forsvarets virksomhet. Det er av stor betydning at de strukturelementene som videreføres konsentreres for å hente størst mulig synergi gjennom samvirke og kompetanseoverføring. Fordi vi nå er inne i en transformasjon vil små isolerte miljøer ha vanskelig for å kunne følge utviklingen av Forsvaret og vil stå i fare for å bli irrelevante. Selv om det i enkelte tilfeller ikke gir en åpenbar økonomisk gevinst å flytte enkelte virksomheter så er det ut fra disse og andre operative årsaker viktig at tiltakene gjennomføres.

VEDLEGG

- I FORSVARSSJEFENS ANBEFALTE OPERATIVE STRUKTUR
- II ANBEFALT BASESTRUKTUR – NYE FELLES 05–08
- III ANBEFALT BASESTRUKTUR – HÆREN 05–08
- IV ANBEFALT BASESTRUKTUR – SJØFORSVARET 05–08
- V ANBEFALT BASESTRUKTUR OG STASJONER – LUFTFORSVARET 05–08
- VI ANBEFALT BASESTRUKTUR – HV 05–08

FORSVARSSJEFENS ANBEFALTE OPERATIVE STRUKTUR

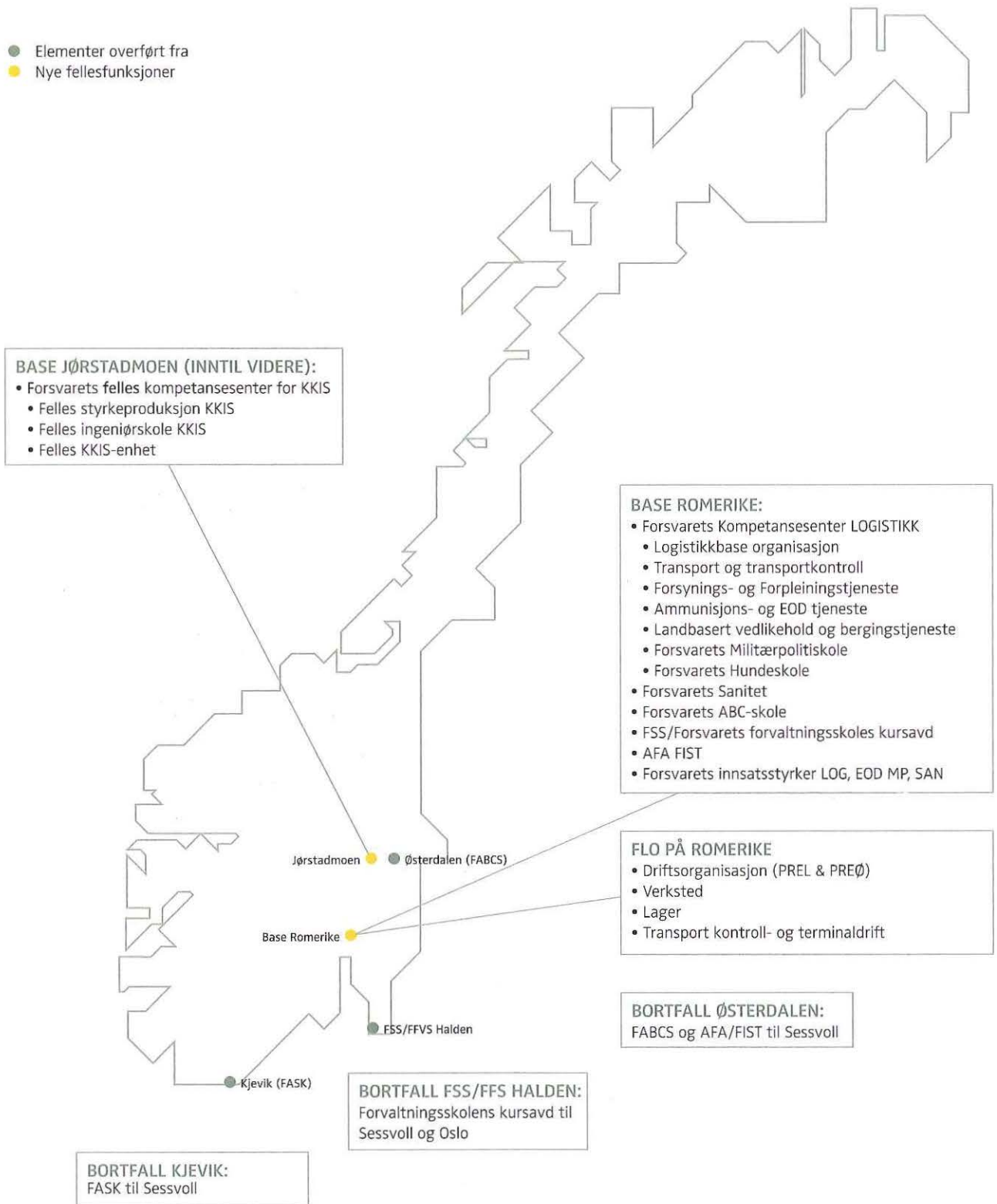
FELLES	LAND	MARITIM	LUFT
<ul style="list-style-type: none"> Nasjonal kommando-struktur: <ul style="list-style-type: none"> FOHK LDKN og LDKS 12 x HV-distrikter Taktisk mobil land- og maritim kommando* Etterretningstjenesten Forsvarets jegerkommando: <ul style="list-style-type: none"> Hærens jegerkommando* Marinejeger-kommando* Luftving med 4–6 SOF-helikoptre* (2010)** Felles ISTAR-enhet: <ul style="list-style-type: none"> ISTARbn korps* Kystjegerkommando* UAV-enhet* Heimevernet*: <ul style="list-style-type: none"> Innsatsstyrker Forsterkningsstyrker Oppfølgingsstyrker Datanettverks-kapasitet (CNO-enhet) Feltsykehus - sanitet Role 3 (vurderes) Kjemisk analyselab Eksplisiv-ryddeenhet (EOD-enhet) Felles operativ KKIS enhet Sivil/militær koordinerings-enhet (CIMIC-enhet) Strategisk sjøtransport 	<ul style="list-style-type: none"> 1x Mekinf Brigade (Brig N) 1x Mekbn – hurtig reaksjonsstyrke (del av Brig N) 1x Mekinf Brigade (Brig 6) materiellsett 1x Taktisk mobil land-kommando (6. divkdo) 12–15 transporthelikoptre* (2012–15)** Divisjon/ korpsavdelinger: <ul style="list-style-type: none"> ISTARbn Transport-kp Drivstoff-kp ARBC søk- og rens kapasitet (vurderes) Maskin- og konstruksjons kp Bro- og oversetnings kp Hærens jegerkommando Landheimevern Grensevakt HM Kongens Garde 	<ul style="list-style-type: none"> 5x Fridtjof Nansen klasse fregatter: <ul style="list-style-type: none"> 6x NH-90 fregatthelikoptre 1x Log-/støttefartøy til fregattene (2010)** 6x Ula klasse undervannsbåter Minerydding: <ul style="list-style-type: none"> 4x Oksøy klasse minejakt 2x Alta klasse minesveip Minedykker-kommando med KNM Tyr (støttefartøy) Missiltorpedobåter: <ul style="list-style-type: none"> 6x Skjold klasse (Hauk klassen utfases når Skjold innfases) Kystjegerkommando Marinejegerkommando Taktisk maritim kommando (CNOTG) 1x log-/støtte/ kommando-fartøy til Mine/MTB-våpenet 1x logfartøy (2011)** Sjøheimevern Kystvakt: <ul style="list-style-type: none"> 1x Svalbard klasse 3x Nordkapp klasse Innleide KV-fartøy Indre Kystvakt 8x KV-helikoptre NH-90 	<ul style="list-style-type: none"> 48x F-16 Kampfly Luftovervåkning og Stridsledelse (LOS): <ul style="list-style-type: none"> ARS Sørreisa ARS Rygge Tank-/transportfly – MRTT (2009)** Maritime overvåkningsfly: <ul style="list-style-type: none"> 4x P3C Orion 2x P3N Orion EK-fly: <ul style="list-style-type: none"> 2+1 DA20 Jet Falcon Transportfly: <ul style="list-style-type: none"> C-130/lease/leie Luftvern: <ul style="list-style-type: none"> 2–3 NASAMS-nett Luftving SOF-helikoptre 12–15 transport-helikoptre (2012–15)** UAV-enhet/ISTAR Luftheimevern Redningshelikoptre

* Elementet er nevnt flere steder i oversikten

** Planlagt innfaset

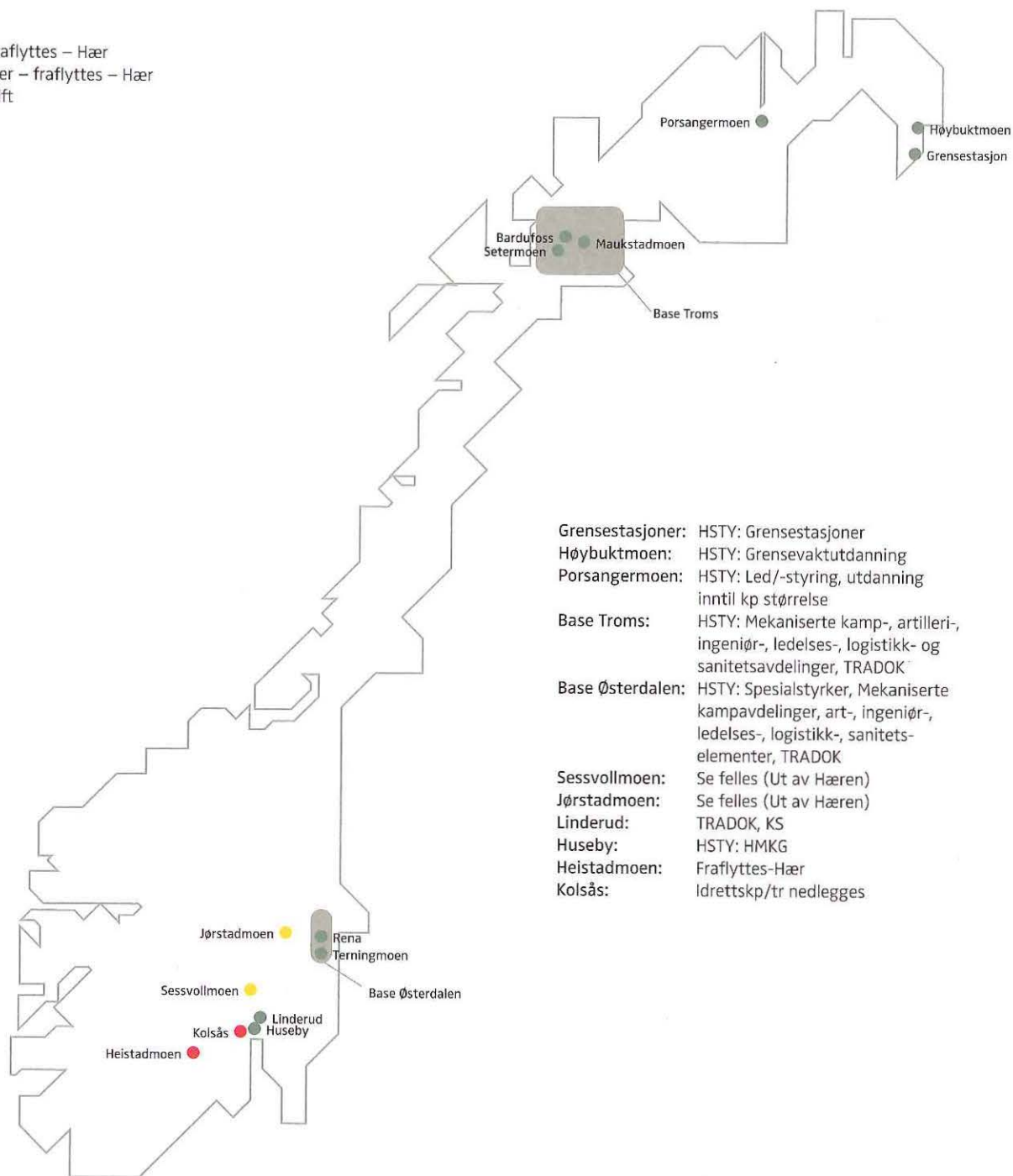
ANBEFALT BASESTRUKTUR – NYE FELLEES 05–08

- Elementer overført fra
- Nye fellesfunksjoner

ANBEFALT BASESTRUKTUR – HÆREN 05–08

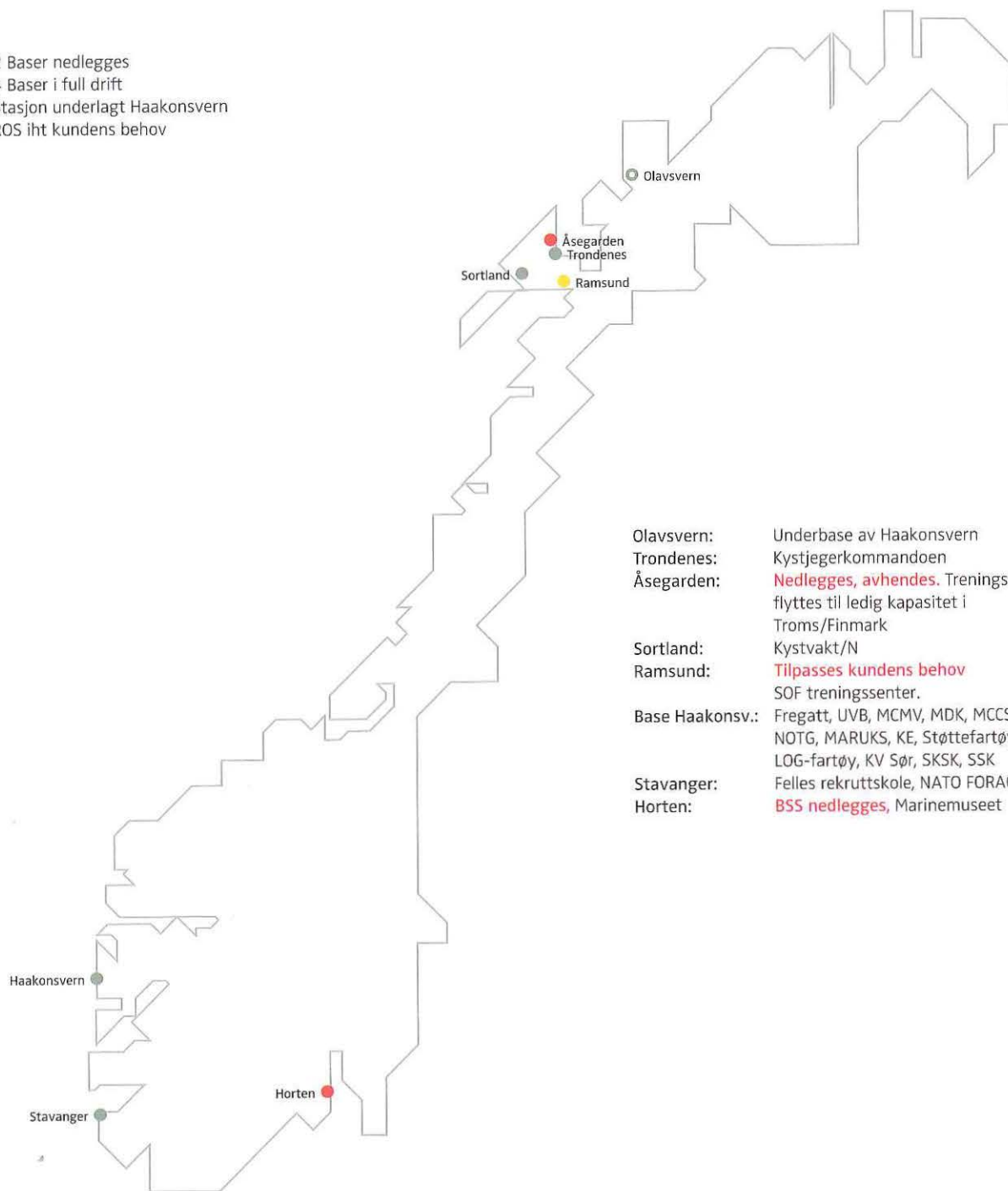
- 2 Baser fraflyttes – Hær
- Felles baser – fraflyttes – Hær
- Baser i drift

- Grensestasjoner: HSTY: Grensestasjoner
- Høybukta: HSTY: Grensevaktutdanning
- Porsangermoen: HSTY: Led/-styring, utdanning inntil kp størrelse
- Base Troms: HSTY: Mekaniserte kamp-, artilleri-, ingeniør-, ledelses-, logistikk- og sanitetsavdelinger, TRADOK
- Base Østerdalen: HSTY: Spesialstyrker, Mekaniserte kampavdelinger, art-, ingeniør-, ledelses-, logistikk-, sanitets-elementer, TRADOK
- Sessvollmoen: Se felles (Ut av Hæren)
- Jørstadmoen: Se felles (Ut av Hæren)
- Linderud: TRADOK, KS
- Huseby: HSTY: HMKG
- Heistadmoen: Fraflyttes-Hær
- Kolsås: Idrettskp/tr nedlegges

ANBEFALT BASESTRUKTUR – SJØFORSVARET 05–08

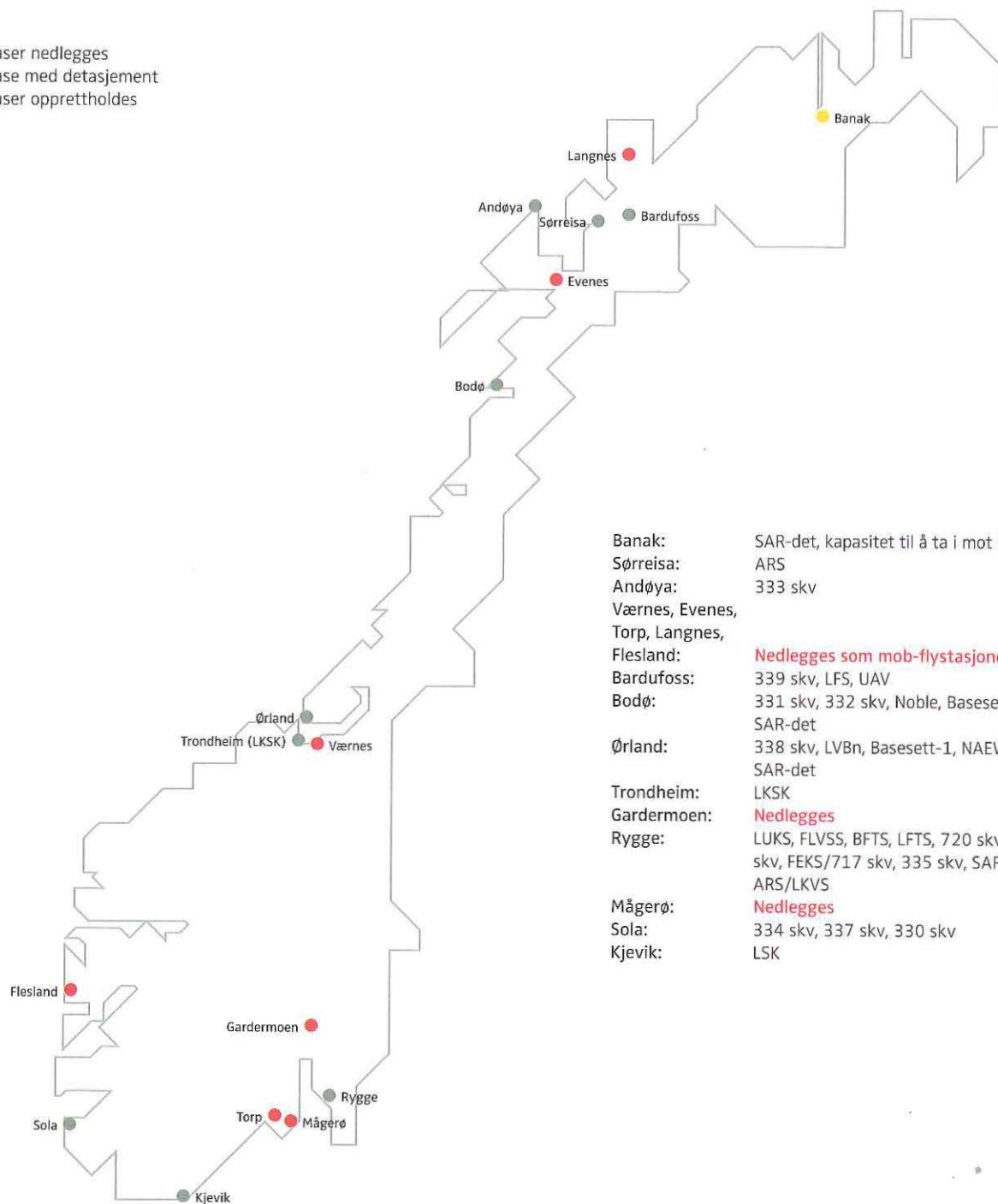
- 2 Baser nedlegges
- 4 Baser i full drift
- Stasjon underlagt Haakonsvern
- ROS iht kundens behov

- Olavsvern: Underbase av Haakonsvern
Trondenes: Kystjegerkommandoen
Åsegarden: **Nedlegges, avhendes.** Treningssenteret flyttes til ledig kapasitet i Troms/Finmark
- Sortland: Kystvakt/N
Ramsund: **Tilpasses kundens behov**
SOF treningssenter.
- Base Haakonsv.: Fregatt, UVB, MCMV, MDK, MCCA, MTB, NOTG, MARUKS, KE, Støttefartøy, LOG-fartøy, KV Sør, SKSK, SSK
- Stavanger: Felles rekruttskole, NATO FORACS
Horten: **BSS nedlegges**, Marinemuseet

ANBEFALTE BASER OG STASJONER – LUFTFORSVARET 05–08

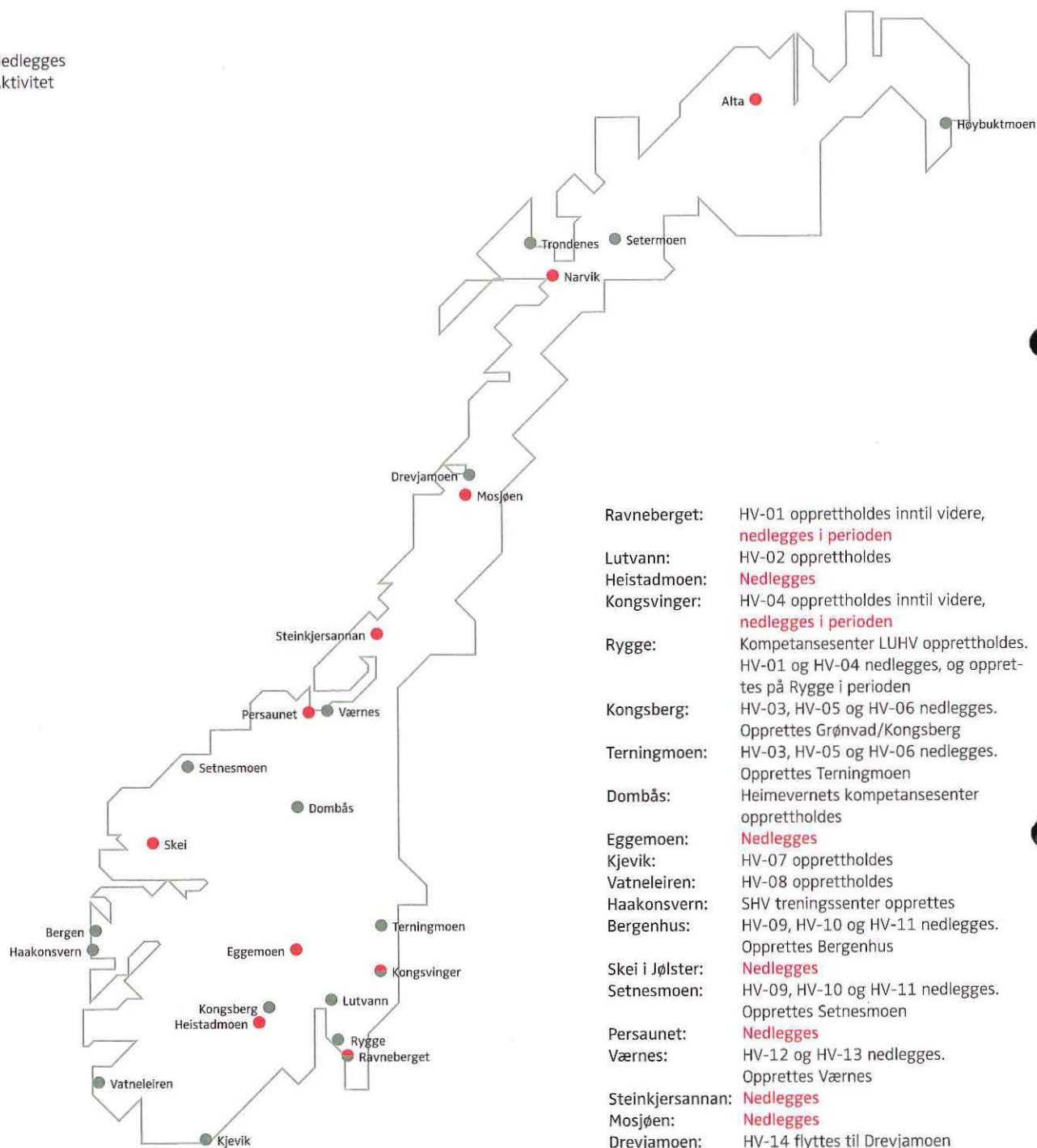
- 7 Baser nedlegges
- 1 base med detasjement
- 9 Baser opprettholdes

Banak: SAR-det, kapasitet til å ta i mot kampfly
Sørreisa: ARS
Andøya: 333 skv
Værnes, Evenes, Torp, Langnes, Flesland: Nedlegges som mob-flystasjoner
Bardufoss: 339 skv, LFS, UAV
Bodø: 331 skv, 332 skv, Noble, Basesett-2, SAR-det
Ørland: 338 skv, LVBn, Basesett-1, NAEW FOL, SAR-det
Trondheim: LKSK
Gardermoen: Nedlegges
Rygge: LUKS, FLVSS, BFTS, LFTS, 720 skv, SOF skv, FEKS/717 skv, 335 skv, SAR-det, ARS/LKVS
Mågerø: Nedlegges
Sola: 334 skv, 337 skv, 330 skv
Kjevik: LSK

ANBEFALT BASESTRUKTUR – HV 05–08

- Nedlegges
- Aktivitet

- Ravneberget:** HV-01 opprettholdes inntil videre, **nedlegges i perioden**
- Lutvann:** HV-02 opprettholdes
- Heistadmoen:** **Nedlegges**
- Kongsvinger:** HV-04 opprettholdes inntil videre, **nedlegges i perioden**
- Rygge:** Kompetansesenter LUHV opprettholdes. HV-01 og HV-04 nedlegges, og opprettes på Rygge i perioden
- Kongsberg:** HV-03, HV-05 og HV-06 nedlegges. Opprettes Grønvad/Kongsberg
- Terningmoen:** HV-03, HV-05 og HV-06 nedlegges. Opprettes Terningmoen
- Dombås:** Heimevernets kompetansesenter opprettholdes
- Eggemoen:** **Nedlegges**
- Kjevik:** HV-07 opprettholdes
- Vatneleiren:** HV-08 opprettholdes
- Haakonsværn:** SHV treningssenter opprettes
- Bergenhus:** HV-09, HV-10 og HV-11 nedlegges. Opprettes Bergenhus
- Skei i Jølster:** **Nedlegges**
- Setnesmoen:** HV-09, HV-10 og HV-11 nedlegges. Opprettes Setnesmoen
- Persaunet:** **Nedlegges**
- Værnes:** HV-12 og HV-13 nedlegges. Opprettes Værnes
- Steinkjersannan:** **Nedlegges**
- Mosjøen:** **Nedlegges**
- Drevjamoen:** HV-14 flyttes til Drevjamoen
- Narvik:** **Nedlegges**
- Setermoen:** HV-15 og HV-16 nedlegges. Opprettes Setermoen
- Trondenes:** SHV treningssenter opprettes
- Alta:** **Nedlegges**
- Høybukta:** HV-17 og HV-18 nedlegges. Opprettes Høybukta

MFU

FORSVARSSJEFENS
MILITÆRFAGLIGE
UTREDNING/MFU 03

OSLO MIL/AKERSHUS
0015 OSLO

INFORMASJONSANSVARLIG:
CHRISTIAN BUGGE HJORTH